ర సి క జ న మ నో రం జ న ము.

ఇది

ప్ర స్తు త ము

జమహేంద్రవరము దొరతనమువారి కాలేజిలో

తెలుఁగుపండితుఁడుగానున్న

కందుకూరి - వీరేశలింగముచేత

రచియింపఁబడినది.

మొదటికూర్పు

రాజమహేంద్రవరము:

శ్రీవివేకవర్ధనీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడినది.

౧౮౭౯.

దీనివెల ౪ అణాలు.

పీ ఠి క.

నమనోరంజనమనియెడి యీశుద్ధాంధ్ర ప్రబంధమిప్పటికి పదియేను
డట నాచేరచియింపఁబడినది. దీనిని మొట్టమొదట మిశ్రకావ్యము
నను, మిశ్రకవిత్వమునం దిటువంటి ప్రబంధములనేకము లిదివఁ
ందునను, శుద్ధాంధ్రమునం దిటువంటి ప్రబంధము లేవియు లేకపో
నచ్చతెలుఁగున వ్రాయుట యుచితమనియెంచి మిశ్రకావ్యమున
బంధములోని కథనే పుచ్చుకొని తెనిఁగింపఁదగినంతవఱకు దానిఁ
ను వర్ణనలను గ్రహించి కొన్నిటిని క్రొత్తగాఁజేర్చి యీగ్రంథమ
ందులో నితరప్రబంధములలోని పద్యములనుపోలిన పద్యములు కొ
యువంటివాని నచ్చతెనుఁగులోఁ దెచ్చుటయందలి కష్టమును విచారి
రు నన్ను మన్నింతురని విన్నవించుచున్నాను. ఈగ్రంథములోని కొ
వ సంవత్సరారంభమున బందరుపురమునందుఁ బ్రకటింపఁబడు
దాయనియందుఁ బ్రచురింపఁబడినది. అటుపిమ్మట మనభాషయం
ల లోపమునుతలఁచి వచనపుస్తకములను రచించుట లోకోపకార
వ్యముల నుపేక్షించి వచనకావ్యములను వ్రాయ నారంభించితిని.
దీనితరువాత నారంభింపఁబడిన శుద్ధాంధ్రోత్తరరామాయణము
చియున్నది. ఈప్రబంధమును సహితము నేనొకమాఱువ్రైచి యుపే
నినిగాని కొన్నిమాసములక్రిందట మఱియొక పుస్తకము నిమిత్తము
ప్రాతకాగితములలో దీని చిత్తుపుస్తకము దొరకినది. దానిని చ
ని ప్రకటించుట కొందఱికి సంతోషకరముగా నుండవచ్చునని తో
దింపించినాను. ఈపుస్తకముయొక్క చివరభాగమునందు నాచిత్తు
న్నిపద్యములు పోయియున్నందున, సందర్భశుద్ధి తెలియుటకయి కొ
కొత్తగారచించి యక్కడఁ జేర్చియున్నాను. దీని శైలినిగూర్చిఁ
ను గూర్చియు దీనింజదివెడివారే విమర్శింప నర్హులుగనుక నేనావిష
డ నేమియు వ్రాయక విరమించుచున్నాను.

నవరము.
[illegible] సం॥

కందుకూరి - వీరేశలింగము.

రసికజనమనోరంజనము.

ప్రథమాశ్వాసము

చ॥ సిరివిరిబోఁడిఁగూడి యొకచేతను నాతుకచేతులూఁతగా । గరుడినినెక్కి
నక్కలికి కమ్మనికీల్జడ నంచుఁగాంచి యు।గ్గరుడియు నల్లత్రాఁచనుచు గ్రక్కున ము
క్కున నొక్కనిక్కఁ దాఁ।జుఱచుఱఁ జూచి కేలుఁగవఁ జుక్కనదల్చెడు వెన్నునెన్నె
దన్॥౧॥ సీ॥ పక్కిగుఱ్ఱపురౌతుఁ బక్కిగుఱ్ఱపురౌతు దాయయుఁ గొడుకునై తళుకు
గులుక।కొండకానుపుఁ బ్రోడకొండకానుపుఁ బ్రోడ బావయునాలునై బలసి వెలుఁగ।కడలి
పుట్టువయును గడలిపుట్టువయును మేతయునగయునై మెఱపు నెఱప।కందునితండ్రియుఁ
గందునితండ్రియుఁ దూపునుగన్నునై యేపుచూప। సత్తిజవరాలుకూఁతులమొత్తుకేలు। హత్తి
తోలుతను దోరంపుమిత్తిఁదోలు। క్రొత్తనాలును నల్లనికుత్తుకయును। గలుగు గిత్తతత్తడి
రౌతుఁ గొలుతునెపుడు॥ ౨॥ చ॥ పలుకులచానవేనలిని బాఱఁగనుంగొని నల్లమబ్బు
గాఁ। దలఁచి కలంగి పాఱఁజను దానిని జెల్వపుటంచఁగాంచి నే।ర్పలవడఁ జేయి ధామ
రల నల్లన చేరఁగఁ బిల్చెడువ్వ న।న్నలువ యొసంగుఁగాత విడనాడక నాకుఁ గడింది
క్రోఁకల్॥ ౩॥ క॥ గొబ్బరకాయల మెక్కుచు । నిబ్బరముగఁ గొల్చువారి నెఱిఁబ్రో
చెడియూ। గిబ్బవజీరుకొమారుఁడు। గొబ్బున నుడఁగూర్చుఁగాతఁ గోరికలెలమిన్॥౪॥
చ॥ కలుములచేడెకోడలు నిగారపుఁదెల్లనిమేనిచాన వ।ల్కులసిరి కాటపట్టు బలుకోరి
కఁ బెన్మిటిమోముదమ్ములం । దలరెడు కొమ్మసోయగపు టంచపయి న్నడయాడు
చామ యూ।నలువ వెలందినిచ్చలును నాలుకఁగాపురముండుఁగావుతన్॥౫॥ వ॥ అని
వేల్పులనెల్లం గొనియాడి॥ ౬॥ గీ॥ నన్నయఁదలంచి తిక్కననెన్ని పిదప। నెఱ్ఱప్రగ్గ
డఁ గొనియాడి యెల్ల తెలుఁగు।కబ్బపుం గూర్పరుల మదిగారవించి । యొక్కటను
పెద్దలకు నెల్ల మ్రొక్కులిడుదు॥ ౭॥ గీ॥ నిందునెమ్మేను విడనాడిపుండుఱలకును।నిక్కి
నీఁగలవగమాని నీరువిడిచి। పాలుగొను నంచతెఱఁగూని వఱలుమీఱు। తప్పులఁ దొఱంగి
నెనరుంచి యొప్పెగొనుఁడు॥ ౮॥ వ॥ ఇట్లు వేల్పులం దొల్లింటి తెనుంగు కబ్బంపుఁ
గూర్పరుల న్వేర్వేరఁ బేర్కొని నానేర్చుకొలంది నొక్క యబ్బురంపుఁ దెలుంగు
కబ్బం బొనగూర్పఁ దలంచి మొదల నాకొలంబు తెఱంగించుక వక్కాణించెద॥ ౯॥
సీ॥ జగములఁగలిగింప నెగడింపఁ బొలియింపఁగల వెన్నుఁడే వేల్పుకన్నతండ్రి। యెలమి
నెల్లరకును గలుములు కలిగించు సిరిచెలియే వేల్పుచెలఁగుతల్లి। చెలరేఁగియుండఱ వఱ
పించి నుగ్గొంచు ననవిల్తుఁడే వేల్పు నసుఁగుఁదోడు । చదువులకెల్లను గుదురగుచు
వెలుంగు పలిచానయే వేల్పువెలఁదిమిన్న । యట్టి నలువ వంగడమున నమరఁ బుట్టె।
రాజలింగమనంగను రహిఁదనర్చి। యతఁడు పేసికన్నులవేల్పు నందుఁగలుగు । బత్తికలి

మిని సరిలేక వన్నెమీఱె॥ ౧౦॥ గీ॥ ఊళ్లఁబల్లెలు నేలుచు నుండియాతఁ । డెల్లనా
రలఁ దనుపుచు నీగిచేత। వాసిగని కాంచెను గొలంబువన్నెకెక్కఁ । జంద్రమౌళియను
కొమారు సాటిమీఱ॥ ౧౧॥ క॥ అక్కమయను నేలనాగన్ । మక్కువతోఁ బెండ్లి
యాడె మఱియాతఁడు మున్ । మిక్కుటి గట్టుకన్నియ। నక్కఱతోఁ దాను బెం
డ్లియాడిన కరణిన్॥ ౧౨॥ క॥ వీరేశలింగమను కొడు। కారయఁగాఁ జంద్రమౌళి కరు
దుగఁబుట్టెన్। జేరిమను పాలకడలికి। గారాబపుఁజందురుండు కలిగినమాడ్కిన్॥ ౧౩॥
ఉ॥ ఆతఁడు విద్దెలం గరము నందఱుచేతను మెప్పుఁబొంది మే। ల్సేతల నెందునున్సవతు
లేకచెలంగి కరంబుమేటియై। ఖ్యాతిగ నేలతోండ్లకడఁ బ్రగ్గడయై కడుఁబేరుపొంది తా।
నేతఱిమేటిదేవరనె యెంచుచు లింగనిమానెఁ గొల్వఁగన్॥ ౧౪॥ గీ॥ కొమరులను
గాంచె నాకందుకూరి కొలఁపుఁ। బెద్ద వేంకటరత్నమన్ పెద్దకొడుకు । వెనుకఁ జిన్ని
సుబ్రహ్మణ్యమను కొమారు। నలరుతనచానయైన కామమ్మయందు॥ ౧౫॥ క॥ అందుల
సుబ్రహ్మణ్యఁడు। పొందుగ నెల్లరును దన్నుఁబొగడఁగసిరులన్ । జెంది వెలిఁగెఁ దన
సరివా। రందఱిలో మిగుల నన్నయానకులోనై॥ ౧౬॥ గీ॥ మున్ను కడలి రాకన్నియఁ
జెన్నమీఱ । వలచి వెన్నుండునై కొన్న చెలువుదోపఁ । బున్నమయనంగఁ దనరారు
ఘోలఁతిమిన్న । నబ్బురంబుగఁ బెండిలియాడెనతఁడు॥ ౧౭॥ క॥ అయ్యిరువురకును
సంతస। మొయ్యనఁజేకూఱ నేను నుదవితిమదిలో। నెయ్యమునన్నిలుపుదు మరు।నయ్య
ను వీరేశలింగ మనఁజనుచుందున్॥ ౧౮॥ సీ॥ ఏమేటియడుగుఁ బొందామరల్ తొలి
వేల్పు మొదలగువారలుపొందఁజాల । రేవేలుపులవేల్పు నెదయందుఁబాయక కలు
ములకొమ్మ నిచ్చలునునుండు । నేదిట్టబొజ్జలో నెల్లజగంబులు నొకమూలఁ బొందుగా
నొదిగియుండు । నేపెనుదంటపేర్కైదురపుటోరెంపుఁదపసిలోనగువారుతలఁతు రెపుడు।
నట్టివెన్నుండు కనికరముట్టిపడఁగ । నాదుడెందంపుఁ దమ్మిలోఁ బాదుకొలిపె । నాదు
కబ్బంబుఁ దనకప్పనంబు సేయు । తలఁపు పెఱవేలుపుల నేరిఁ దఱియకుండ॥ ౧౯॥
క॥ అట్టి కనికరపుగనికిన్ । గట్టిగ వేలుపుల నెల్లఁ గాచుచుమదిలోఁ। బుట్టినకినుకన్
రక్కసి । జెట్టులఁదునుమాడుసిరుల చేడెమగనికిన్ ॥ ౧౯॥ క॥ నెట్టనగొల్లపడంతుల।
బట్టలుదొంగిలిన చుట్టువాల్దాల్పునకున్ । బొట్టెలఁ జంపఁగడంగిన। కట్టిఁడిముద్దియఁ
దునిమిన కఱివేల్పునకున్॥ ౨౦॥ క॥ క్రాలెడునాలున్ బంగరు । సాలునెఱచుట్టు
వాలుఁ జాలఁగనలుపొ । డాలుం బాలకడలి నడి।ప్రోలున్ సరిమాలు మేలుఁబొసఁ
గెడు దొరకున్॥ ౨౧॥ క॥ మేటికెసిరియొద తామర।తేఁటికి గరువంపుఁ బొలు
సుదిండులదళవుం । గాటపుఁ దెమ్మెరనెచ్చెలి । నీటికిఁ దెఱగంటి వక్కినెఱగూటి
కొగిన్॥ ౨౨॥ క॥ ఎన్నికగను కవ్వడియా । లన్నకుఁ దొల్వేల్పు పొగరుటాపుల
మొకపుం। గున్నకుఁ జెన్నగు జేజే। మిన్నకు బలుగొల్లకొలపుఁ బిన్నకు నెమ్మిన్॥ ౨౩॥
తే॥ గీ॥ అప్పనంబుగ నానేర్చునట్లొసర్పఁ । బూను చిత్రాంగదయనంగఁ బొలు

చునట్టి । మొలఁత పెండ్లి తెఱఁగు జనమేజయుండు । వినెను వేడుక మదిలోనఁ
గొనలుసాగ॥ ౨౪॥ వ॥ వైశంపాయనుం గనుంగొని॥ ౨౫॥ తే॥గీ॥ పెద్దయును మా
కాలంబునఁ జేరువడిన। క్రీడి యెట్లు చిత్రాంగద కేలువట్టె । వేడుకలు మీఱ నాలింతు
వీనులలర। దాచకానతీవయ్య యోతపసిరాయ॥ ౨౬॥ క॥ అన జడదారియు నేనిం।
గనుఁగొని సందియములెఱ గారవమారన్। వినుపింపఁ దొడఁగెఁ గవ్వడి। మును ముద్ది
యఁ బెండ్లియైన ముచ్చటయెల్లన్॥ ౨౭॥ సీ॥ మగడాల జిగితూల నగఁజాలు వగఁ
గ్రాలు తెలిడాలుగల మేలుతిన్నెలమరఁ । బెనుగట్టులనుకట్టు లనుబెట్టునను గుట్టుఁ గని
తిట్టఁగనుపట్టు కోటలడర। నలరమ్ము చెలువమ్ము లలిఁగ్రమ్మి వెలిగ్రుమ్ము మురిపెమ్ము నెఱ
నమ్ము ముగుదలలర। నెనలేని గొనబూని పెనుకోన లనుదేనె తెరలాను దొరలేని తేటు
లాలయ । నేచట గనుఁగొన్న నేనుంగులేపు చూప । నెల్లచోటుల గుఱ్ఱంబు లెసఁగ
మెసఁగ। ముజ్జగంబులఁగల ప్రోళ్ల మురువునవ్వి । యలరుచుండు నింద్రప్రస్థమనెడు
వీడు॥ ౨౮॥ తే॥గీ॥ ప్రోలి పొలుపంబట్టు లెక్కింపఁగాలియడరి। ప్రొద్దుతేజీలనవ్వలఁ
బోవకుండ। నాపఁగాఁగాదె తనవేరికతఁడుకట్టెఁ। బాకుగుంపులఁ జెలువంపుఁ బగ్గ
ములుగ॥ ౨౯॥ ఉ॥ చొక్కపుఁబైడిమేడలను సొంపగు పచ్చల చూరుపట్టెలం। జెక్కిన
కప్పురాలపని చిత్తరువ్రాతల పారువంబులన్। దక్కెనటంచుఁబట్టుకొన దగ్గిరమ్రాఁకుల
నుండు డేగచాల్ । నిక్కుచు నంతదవ్వగయ నేరిక క్రమ్మఱవచ్చు నిచ్చలున్॥ ౩౦॥
ఉ॥ ప్రోలికడాని మేడగమిఁ బొందుగఁ జెక్కినయట్టి పుల్గురా । జాలము ముంగురంగుల
తెఱంగుఁ గనుంగొని త్రోవకడ్డుగాఁ। జాలెడు పచ్చికంచు నెదఁజెందరుఁ డెంచి యెదుర్కొని
మేయఁగాఁ। దాలిచె నిక్కఁగాని యెడఁదాల్పఁగ నాతని కిట్టియేటికిన్॥ ౩౧॥ చ॥ నెల
యరుదెంచి యప్పరిగ నిద్దపుసోరణగండ్లు సొచ్చినన్ । వెలఁదులు లేచిచూచి కనువే
డ్కమెయిం దమకేలుదమ్ములం। దలుపులు మూయఁగట్టువడి తద్దయు నేపట నేలనుండఁ
గాఁ। గలుగుటఁ జుమ్మి సొల్పె నెలకట్టులనంగను నేలవెంతయున్॥ ౩౨॥ గీ॥ తద్దయును
వేలుపుల తేని దాడికోడి। గుంపులను గూడి పరతెంచి కొక్కులలరఁ । గడలి డాగవచ్చిన
కొండగమియనంగఁ। గదిసి తిరుగు నేనుంగు లగడ్తయందు॥ ౩౩॥ క॥ వీటను గల గుఱ్ఱం
బుల। గాటపువడి కోడిగడ్డి కఱచెను లేమల్। మాటికి వడఁకుచు గాలియుఁ। బోటరితనముడిగి
మొక్కమూలంబడియెన్॥ ౩౪॥ క॥ ఎప్పుడుఁ బూవుందోఁటల । నొప్పగు తావులకుఁ
జిక్కి యొగిఁ జలిగాడ్పుల్ । తప్పక కాపురముండఁగ । మెప్పొదవఁగఁ జలువలచట
మేకొనియుండున్॥ ౩౫॥ చ॥ వలపులు మీఱు నీలములఁ బ్రాకుచుఁ దమ్ముల మొత్తపు
న్సిరుల్। తొలుతను వెచ్చపెట్టి పువుఁదోటను మావులు తావులాని పెక్కులు గిలిగింత
లందనరి కొమ్మలనిమ్ములఁ గూడి వీటికిం। దెలతెలవాఱు వేళఁ జనుదెంచును దెమ్మెరదంట
యల్లనన్॥ ౩౬॥ ఉ॥ వేలుపుమ్రాని క్రొవ్విరుల పెన్వలపుల్ గొని విన్నవాకపైఁ। దేలు
చు దాని చల్వయును దెమ్మెర తెచ్చి యొసంగి చెమ్మటల్। దూలఁగఁజేయ నిద్దురను దోఁగి

మగల్ జవరాండ్రు వేసవన్ । హాళిని మేలుకొంతురట నచ్చరబోటుల వీణెపాటలన్ ॥ ౩౭ ॥ చ॥ అలరొలదోఁటమొత్తముల యందలిప్రాఁకుల పూవుఁదేనియల్ । వెలువడి చేలకాలువల వెంబడిఁ జాఱుచు నూరిపైరులం । బలువిడిఁ బండఁజేయఁగని మబ్బులు సిబ్బితి డాఁగనిచ్చలుం । బొలుపగు తావితో నగళునన్ బాఁగ లాడఁగఁజేయు నెమ్ములన్ ॥ ౩౮ ॥ చ॥ ఎనమతిలేక ప్రాఁజదువులెల్లను నేర్చుటెకాని లాఁతిచే। తను దల కొట్లనొందెనని తామరచూలిని దూఱివేయు నో।ళ్ళను దదయుట్టఁగాఁ జదువులం గొనటొక్కటె రెండునాల్కలం । చొనరఁగఁజావ కేని నగియుందురు ప్రోలిని నేల వేలుపుల్ ॥ ౩౯ ॥ సీ॥ చెవులెకన్నులుగాక దవునేలదాల్పరుల్ పలునాలుకలులేని పజహారలొక। పగవానిఁగనిపాఱె బలుకొండకలుగున డాఁగనిపసిఁడిపుట్టంబుదాల్ప। లొగిఁ బగల్ నేయని జగముచుట్టంబులు నడకఁదప్పనియట్టి పుడమిదాల్ప। లొక్కనిఁజేరని రొక్కంపుటొడయండ్లు స్రుక్కిపైమఱవని చక్కనయ్య । లౌరయనియెల్లవారును నలరుచుండ। నలరుచుందురు తద్దయుబలిమికలిమి। నాఁడితప్పక సరిలేనిపాడిగలిగి। కొమరుపాయంపు నెఱరాచకొమరులచట॥ ౪౦ ॥ చ॥ కలచెలి బిచ్చమెత్తుకొనఁగాఁగని రోఁరిచియున్నయూరునం। గులికెడు చాయపాల్వఱచి కొండలపాలయి మూలఁబడ్డ జ।క్కులదారదూఱి వీటఁగల కోమటులొప్పదు రెల్లనెచ్చెలుల్ । కలుములనొప్ప నిల్లి కదలంబనిలేక కడిందిపేరునన్ ॥ ౪౧ ॥ చ॥ తెలతెలవోయి కట్టుకొనఁ దెల్లనిబట్టయెలేక మందలో।పలఁ దగుత్రాగుఁబోతనుచుఁ బల్మఱువెన్నునియన్నవివ్వమై। చెలువముఁ జీరలున్ సిరులుఁ జెన్నెసఁగన్మరియాఁడకల్గి యు।గ్గలమగు వేడ్కఁబొల్తురటఁ గాపుకొమారులు పాడిపంటలన్ ॥ ౪౨ ॥ తే॥గీ॥ మేలిమిపసిండి నిద్దంపుమేడకొనల । నలరుఁ బోడులి నిచ్చలు నాటలాడఁ। జూడనడ్డని నెత్తమ్మిచూలి కెప్ప।పాటు పెట్టఁడయ్యెను వేల్పుకూటువులకు॥ ౪౩ ॥ ఉ॥ క్రొన్నెలపాలయుప్పరిగ కొప్పలనొప్పలు గుల్కుపాయపుం। గన్నెలముద్దుమోములను గ్రాలెడుమేడల దారినేగునా। వెన్నెలఱేనినే ర్పఱుప వేఱొకనేరుపుతోఁచమింగదా । వెన్నెలఱేనిలోనలుపు వేలుపుపెద్దయొనర్చెగుజ్జుగన్ ॥ ౪౪ ॥ సీ॥ ఏనుంగుతలలఁ జాలిండ్లుసొంపుగఁజేసి యానల్పుకొప్పులనలవరించి। చిందమ్ములనుగొంతు లందమ్ముగాఁజేసి యాతెల్పునవ్వులయందుఁబెట్టి। మల్లెమొగ్గలచాలు మఱిపల్వరుసచేసి యామెత్తనపెదవులందిమిడ్చి । మఱ్ఱిపండులఁ జిన్నిమడిమలుకావించి యాయొఱపడుగుల యందమర్చి । నలువ యవ్వీటిబోటులనఱువుమీఱఁ। జేయఁబోలుఁగాకున్న నాసోయగంబు । నీసమంతైనఁ గలుగదే వెతకిచూడ। ముజ్జగములందుఁగల పువ్వుబోండ్లయందు॥ ౪౫ ॥ సీ॥ పైకమ్మునిఁ కడించవే కొందు నీవిరిగుబ్బలనిప్పుడో కొమ్మయనుచు। ముగుదచూపవెయది పాలవియేపలు కెంపు నింపంగవేడుక నెగడెననుచు । నేలనీయలరున కింతగావెలనెప్ప నెంతసేపుండునే యింతియనుచు। వేయేలచెప్పిన వెలయిత్తునీదండ నాకియ్యరాదటే నాతియనుచు। నచటఁదముఁజూచి

కందుఁబాఱునట్టి। వన్నెకాండ్ర జాణతనంపుఁబలుకులకును। లోన మునిమునిసినగవులు
పూనియొప్పుమఁ। బువ్వులమ్ముదు రతివలాప్రోలియందు॥ ౪౬॥ వ॥ మఱియు నవ్వీడు
నేడ నీడులేని వేడుకలంగూడిమాడి ప్రోడలయి కేలిఁగావనేతెంచిన లాతివిలాతుల
యొడయండ్ల కడవన్నెబెడంగు బంగరుమగఱానగలతెగలు తాపిడిందగిలి నిగిలి నిగనిగ
జిగిమిగుల దిగువంబోడియై కడుఁబుడమింబడి యడరు కడిందియిసుక లెసఁకమెసఁగు
తెరువులును నింతంతనరాని సంతసంబున బంతులుగట్టి రంతులు సేయుచు నెంతయు
వింతగాఁ బంతంబున జేమంతిపూబంతుల పొంతకుఁగంతులిడు మేటితేఁటిదాటుల తేట
పాటలవాటంబరయి యిరుకెలంకుల బింకంపు గొఱవంకతెగలుగల కొలంకులును నీలి
డాలుచేలలంగ్రాలు మేలిజెండాలచాలు గాలింగదలంబొదలు తగులున మొగిలుతెగ
లని నిగిడి మిగులపొగురున మగిడి నెట్టనఁగట్టిఁడి పుట్టవట్టులం జుట్టుముట్టికిట్టి వట్టి
బెట్టుగ నిట్టూర్పులెడలం గట్టిగఁగొట్టి పట్టరాని కట్టలుకం బొట్టలు పగులంగొట్టు బెట్టి
దంపుపని కట్టిపెట్టి నట్టువంబుసలుపు దిట్టనెమ్మి పిట్టలనొప్పి యొప్పులుగుల్కు రాచి
ల్కవల్కులం జెలువుగుల్కు సింగారంపుఁ దోఁటలును హెచ్చుగనిచ్చలు మెచ్చులు
గుల్కు నచ్చంపుఁ బచ్చలతిన్నెలఁ జెన్నగు నెన్నరాని తిన్నని పగడంపు గంబంపు గుం
పుల సొంపులునింపు పెంపగు కొలువుకూటంబులునుంగలిగి మావులుం దాపులుం గలిగి
యొఱదోఁటసాటిని ముత్తెసరులును బంగారు తీగెలునుంగలిగి వరిచేలపోలికనిరికాట
పట్టయి పాల్కడలివడువునఁ దగవుకలిగియుం దగవులేక గోఁతులచేనొప్పియు గోఁ
తులులేకయొప్పి కొల్లుండియుఁ గొల్లులేక కరంబు డంబుమీఱు॥ ౪౭॥ క॥ అవ్వీడు
యుధిష్ఠిరుఁడను। పుడమిలుతునిఁ బోలుఱేఁడు పొందుగనేలున్। జవ్వనము బలిమికలి
మిని। దవ్వులదొరలెల్లఁ దన్నుఁ దద్దయుఁగొలువన్॥ ౪౮॥ సీ॥ కడునొప్పుతనదు చా
గపునీటియేటికిఁ గడలికొండొకపిల్లకాల్వగాఁగఁ। గ్రాలుతనయసంపుపాలవెల్లికి ముజ్జ
గంబులు దీవులడంబుసూపఁ। దనదుమార్తురకును దట్టంపుటడవిచా లిఱుకైనచాలని
యిండ్లుగాఁగ। దనదునిండారైన తలవాకిలియెచూడ నేతెంచుదొరలకు నిమ్ముగాఁగ।
నొప్పఁ గాపులకెల్లను నోముపంట। పాఱులకు సాదులకు గొప్పపట్టుకొమ్మ। బీద సా
దలపాలిటి వేల్పుచెట్టు। జగములందెల్ల మేటి యజ్జునికొడుకు॥ ౪౯॥ గీ॥ అడుగు
వెట్టిన మారుతుం డనుగుపట్టు। హైమయువిడినఁ బగతుండు హైమయువిడుఁ। గొమరు
దళుకొత్తు నా రాచకొమరుఁబోలు। ఱేఁడుగలఁడె యెందును వలఱేఁడుదక్క॥ ౫౦॥
ఉ॥ వెండియుఁబైడియుం బుడమివేల్పుల కెన్నికమీఱఁదెచ్చి చై।కొండని ఱేఁడొ
సంగఁగని కుందుమదిన్వెలికొండవేలుపుం। గొండలుగట్టువిల్తుఁ గడుఁగొల్చిన నిల్లును
విల్లుఁగాఁగొనెన్। పెండుగఁగొల్చిరే నతఁడు పేకొనియేలఁడె యెట్టివారలన్॥ ౫౧॥
చ॥ జగమునఁబుట్టి పుట్టకయె సారెకనుంగొన నెఱ్ఱవాఱుచుం। బగ లానరించుచున్
బయలుప్రాకుచు నిల్కడలేకయొప్పదుం। దగఁజెఱలాడుచుంబుడమిఁ దద్దయువేడిమి

రసికజనమనోరంజనము.

చూపి త్రాఁగనీ రగపడకుండఁజేయు జము నయ్యాయహా సరియౌనె తేజునకున్ ‖ ౧౨ ‖
చ‖ అతని యశంబు ముజ్జగములందును దానయి యెల్లవారలన్ | జతనము మీఱ లిబ్బి
దొర సంగడికాండ్రను వెన్నునన్నలం | గొతుకక చేయు మాత్పదుటకుం గుఱుతుల్
తగనేర్తునన్కొలన్ | సతతమును వారు దాల్చిరి విశంబునువల్వయు నన్నెపంబునన్ ‖ ౧౩ ‖
క‖ కలిమియె నడఁకువ పెంపును | బలిమియు నోరిమియుఁగల్గి వరలెడు దిట్టల్ | నలు
గురతనికిం దమ్ములు | గలరు వడముడియును గ్రీడి కవలు ననంగన్ ‖ ౧౪ ‖ తే‖గీ‖ అన్న
యానతి జవదాటకనుఁ గుఁదమ్ము | లనువుపఱుపఁ దమ్ములతలంపన్న నెఱపఁ | బాలు నీరును
గలసిన బాతివార | లొకరొకరి ముద్దు చెల్లింపుచుందురందు ‖ ౧౫ ‖ సీ‖ చల్లఁదనంబును
వెల్లివిగల్గుట జాబిల్లికొలఁదూట సాటుచుండఁ | జక్కఁదనంబును మిక్కిలిపరువంబు వేగం
టికొదుకౌట వెల్లడింప | నక్కటికంబును ననదలఁగాచుట వెన్నుని చెలియౌట విన్న
వింప | నసమును వడిగల్గి యలరుట మిన్నేటి ముమ్మనమండౌట పూని తెలుప | నన్నమాట
యన్న నడుగుదాఁటక పిన్న | పెద్దయంతరువుల పెంపుదెలియు | మేటి క్రీడికెవరు సాటి
ముజ్జగముల | నతనికతఁడె సాటియగును గాక ‖ ౧౬ ‖ ఉ‖ ఆతని సోయగంబు చెవు
లార విననంగనుఁ నట్టి ముగ్ధియల్ | చేతలఁదొట్రుపాటెనయఁ జెల్వని నాతని గాఁగ నెమ్మ
దిన్ | బాతిగ నెంచి కూరుదుర బాపురె నిచ్చలుచూచిరేని యా | నాతుల చేతలం గలుగు
నానలుకందుఁడు కొల్లవెట్టఁడే ‖ ౧౭ ‖ శా‖ ఆతండొక్కఁడు ప్రొద్దు వోక యొకనాఁ
డందంబుఁ బూఁదోటలోఁ | జేతుల్ చేతులు సేర్చి కొందఱు చెలుల్ నేమంబున న్వెంట
రా | లాఁతుల్ప్యారులు గట్టి చెంగలువ కేళాకూళిలో ద్రోవలన్ | వాతోద్దైచను దేరఁ
గ్రుమ్మరితగన్ జాబిల్లి జాతిన్నెపై ‖ ౧౮ ‖ సీ‖ కలయంగఁబన్నీరు చిలికిన కురువేళ్ళ వీ
వనయొక్కఁడు వీచుచుండఁ | బచ్చకప్రపుఁదావి మెచ్చుగుబుల్కొను పండాకుమడుపు
లొక్కండొసంగ | ముత్యాలకుచ్చులఁ బాదలు చిత్తరువ్రాఁత కెంబట్టుగొడుగొక్కఁ
డెత్తఁబట్టు | జిలుగుజరీ చెల్లు తలగడతొడక్రిందఁ బదిలంబుగనొకండు కుదురుపఱుప |
వలపుగొలిపెడు చిఱుగొడ్పులొలయుచుండఁ | గెలనికోలఁకుల తేఁటులు పలుకుచుండఁ |
జెలులతో ముచ్చటల్ సల్పు చెలమితోడఁ | జెన్నుమీఱంగఁ గూర్చుండి యున్నయెడ
ను ‖ ౧౯ ‖ సీ‖ వేల్పురాయఁడు తనబిడ్డ యొద్దికిఁ బంపు పాలుపొంచు పచ్చలబొమ్మల
నఁగఁ | బ్రోలిటెక్కపుఁ జేలగాలిని నేలపైఁగూలు జేజేచెట్లకొమ్మలనఁగ | బ్రొద్దుమూ
పులు హాయఁబోజాజి పుడమిపైఁ బడు పచ్చిగడ్డి జొంపంబులనఁగ | బుపుఁదోఁటఁ
గవ్వడిఁ బొడఁగాంచి మరుఁడంచుఁ జేరు పూవిల్తు తేజీలనంగఁ | జిలుకలొక రెండు
ముద్దులు చిలుకుచుండఁ | దిన్నెపైనున్న యెకిమీని కన్నుదోయి | విందుచెందంగ ముం
దఱ నందమొందు | పొన్నగున్నకు మిన్నంద దన్న డిగియె ‖ ౨౦ ‖ క‖ ఆకైవడి డిగి కొండొ
క | మ్రాఁకునఁ గూర్చుండి లేచి మగుడనిమదితో | నాకవ్వడి కనసొగసుల | ప్రోకలనం
జిక్కలల్లిఁ బుడమికి డిగుచున్ ‖ ౨౧ ‖ చ‖ ఉడుగని వేడ్కతోడ మనమోచెలి యింత

కుముందుత్రోవలో। నెడనేనుకొన్నదాని కితఁడేతగుఁ గన్గొని ముచ్చటాడి వే। వెడ
లుట మంచిమేలుగదవే యని యందొకచిల్క సంతసం।బడరఁగఁబల్కెఁ గవ్వడికి నల్ల
వినంబడఁ దోడిచిల్కతోన్॥ ౧౨॥ సీ॥ అట్లు నేలకుడిగ్గి యాతండు గన్గొన మిఱుపుఁ
జూపుచుఁ గొంతపొంతమెలఁగి। స్రోలసంపఁగిచెట్టు వాలుకొమ్మను వ్రాలి చూడ్కి
కింపునుసొంపుఁ జూపుచుండ। నంతనివ్వచ్చుండు చెంతఁ జిల్కలఁగాంచి రాచిల్క
లార మీరలనుకొన్న। దెయ్యది త్రోవలో నెవ్వనితో ముచ్చటింపఁగావలె నిందు నెం
దులకును। మీరలేపని కరుగుచున్నారలిపుడు। పయనమొకయింత గుదియించిపలుక
నైన। నదియు మాకుఁ జెప్పఁగవచ్చునదియెమైన। నించుకంతనిలిచి వినిపింపవలయు॥ ౧౩॥
క॥ ఇందఱముందఱ నిందది। పొందుగఁ జెప్పంపమీకుఁ బోలనిదైనన్। సందడిడిందఁగ
నాతని। నెందైనఁ గొనిచని ముచ్చటింపఁగఁ జెల్లున్॥ ౧౪॥ క॥ మీయందము చం
దము కం।దోయికి విందుగొలుపుచును దొందరనుండం। జేయుచునున్నది మీపొం।
దేయెడ నెడఁబాయఁజూతురే యెవరైనన్॥ ౧౫॥ గీ॥ తడయమీపనియేమైనఁ జెపు
మనియనుచు। నిపుడు మిమ్మింతగా వేగిరింపవలసెఁ। గాని మీచెల్వు కన్నారఁగాంచు
చున్న। నెంతసేపైనఁ జూడ నేయిచ్చవొడము॥ ౧౬॥ చ॥ అనవిని చిల్కపల్కెనిట
కారయ మేమరుదెంచుటెవ్వరిం। గనుఁగొని మాటలాడ నయగట్టిగ దేవరవారితోడ నే।
మనవి యొనర్ప వచ్చితిమి మామదిఁగల్గినదెల్లఁ బైనమున్। జనుటయె కర్జమైనఁ జనఁ
జాలము నీకొలువింత సేయఁగన్॥ ౧౭॥ క॥ ననుమీరడిగినదంతయు। వినుఁడిఁక విని
పింతుమీకు వేడుకమీఱఁగను మంజువాణియందురు। నను నాచెలియె మృదువాణి
నాఁబడు నిదియున్॥ ౧౮॥ సీ॥ చిత్రవాహనుఁడనఁ జెలఁగుచుండెడు భూపుని వినియుం
డు రాతని వీటినుండి। పలుకుచేడియఁ జూడఁ దొలివేల్పు జగమున కేగుచున్నార
మెలమితోడ। అక్కలు నిముఱుచు మక్కువవెలిచాన చక్కెరతినిపించు చక్కఁజే
ర్చి తనబిడ్డలుగనెత్తి తడవుగనినతల్లివలెఁ బెంచుచుఁదనంతవారిఁగాఁగ। ముద్దుఁగూ
ర్చుండఁబెట్టుక ముద్దుచేతఁ। జనువుమీఱంగ నాపెయె చదువుచెప్పి। చక్కఁదిద్దుకొని
యొఁగాన జదువులెల్ల। నెనర నఱచేతిలోనివై యుండు మాకు॥ ౧౯॥ గీ॥ అవి
యటుండనిండిఁక వేగనరిగి యచటఁ బల్కు పూబోడిఁబొడగాంచి పల్కులాడి। మర
లిరావలెఁగావున మాకునిపుడు। నెలవొసంగుము పోయివచ్చెదమటన్న॥ ౨౦॥ వ॥ ఆ
వలంతి చిలుకమేలుబంతుల కాతండిట్లనియె॥ గీ॥ తొలుత నేలకుడిగ్గుచుఁ ద్రోవలోన।
దప్పులను మనమనుకొన్నదానికితఁడె। తగును జెలియరో యంటివిదారిలోన। నేమి
చెప్పుకొంటిరి దేనికేనతగుడు॥ ౨౧॥ గీ॥ అయ్యదిటువంటిదని చెప్ప ననువుపడినఁ। గొ
అఁతవెట్టక యానతీఁగూతుననిన। నలువలంకులుఁ దిలకించి చిలుకకలికి। కలికిపలుకుల
వలపులు చిలుకఁబలికె॥ ౨౨॥ గీ॥ మంతనంబున మాటాడు మాటయదియుఁ। బలుక
వచ్చునెయానుగా మంచితఱియు। నెవరు పెఱవారు లేరుగా యిండులోన। నన్న మన

వారలెగద యీయాయన్నవారు॥ ౨౩॥ వ॥ అనిన నతండు॥ గీ॥ కలికిచూపునఁ గొలు
వెల్లఁ గలయఁజూడ। నేకతముగోరు సన్నగా నెల్లరెఱిఁగి। చూపుతోడన వడిలేచి
చుట్టునున్న। తోడివారలు దవ్వులఁ దొలఁగిచనిరి॥ ౨౪॥ వ॥ అంత మరింతచెంతకుం
జరగి యాని మొగంబునన చూపునిలిపి ముద్దులుగులుకు కలికిపలుకులు వీనులకు విందుగొ
లువ నాచిలుక యల్లన నిట్లుచెప్పందొడంగె॥ ౨౫॥ మ॥ తొలుతం జెప్పితిఁ జిత్రవా
హుని నీతో నేనిటుల్ వానికిన్। గలదో యోడకొమార్తెయొక్కరితె యాక్రాల్గంటి
నీనేలలోఁ బలఁ జిత్రాంగదయంచు దానిచెలువాపల్కంగ నబ్బుం బోడియం। బలుకం
జాలదనంగనేటికిచటన్ మాబోంట్లవాక్రువ్వఁగన్॥ ౨౬॥ గీ॥ కలువకంటి సింగారం
పుఁ గడలియందుఁ। గ్రాలుతా బేళ్లుఁ జిందంబుమీలు మొసలి। కవయనఁగ నొప్పారి
మీఁగాళ్లు గొంతుఁ। గన్నుఁగవయును బిక్కలుఁ గరము వెలయు॥ ౨౭॥ గీ॥ వెలఁది
కమ్మవిల్తు విరివిల్లు గాఁబోలుఁ। గాకయున్న నేలగలుగు నడుము। ముత్తెములను పేర
ముద్దులుగుల్కెడు। ద్రేశ్యసందియౌనవాళ్లమీఁదు॥ ౨౮॥ చ॥ నిలుకడగన్న క్రొమ్మెఱుఁ
గు నిక్కపుఁజేతలు పూనియెల్లెడన్। మొలఁగుకడానిబొమ్మ నునుమేనను గమ్మనితా
వులీను పువ్విలుతుని పూవుముల్కి తెలివిప్పచో కాటపుఁ గన్నదోయికిన్। బెళు
కెను చెప్పపాటుగలవేలుపుముద్దులగుమ్మయారయన్॥ ౨౯॥ సీ॥ వెండికొండదొరయా
వెలఁదుకచనుదోయి వలమురిమేటి యాకలికిగొంతు। రాయంచపయిదిట్ట యా
యింతినెన్నడ తమ్ములచుట్టంబు కొమ్మకేలు। వలపులయోడు లానెలఁతుక పెన్నెరుల్
చందురుమామ యాచానమోము। పాములగొకిమీఁదు పడఁతుకనూగారు తెఱగంటి
వంట లాతెఱవకన్ను। లిటులువేల్పుల దొంతినై యొసఁగుచున్న। కొమరుపాయంపు
ముద్దియఁగూడఁగల్గు। మేలుసమకూడెనేని యోనేలయోడ। కోరు కోరికలెల్లఁ జేకూరు
టరుదె॥ ౩౦॥ గీ॥ తలిరులింతియొడలి మెత్తతనముకోడి। యొడలు లేనట్టివానికే యా
చెలర్యెఁ। దొడరియేనుంగు లెలనాగ నడకకోడి। నడకతప్పిన కొండలకడను జేరె॥ ౩౧॥
సీ॥ వాలుమించును మించువాలునునదలించు మెలఁతుకకన్దోయి మెఱుఁగుటారు।
వింటిబెళ్కును బెళ్కువింటినినదలించు నాతుకకన్బొమల్ నడుముతీరు। తమ్మికెంపు
ను గెంపుదమ్మినినదలించుఁ బడఁతుకవాతెఱ యడుగుదోయి। మెఱుఁగుబంతినిబంతి
మెఱుఁగునునదలించుఁ గన్నియనెమ్మేనుఁ జన్నుదోయి। వెలఁది సోయగంబేమని విన్న
వింతు। నచ్చరలయందు జక్కలమచ్చెకంటు। లందుఁజిలువ రాకన్నియలందునైనఁ।
గనియువినియునెఱుంగ నీకలికికీడు॥ ౩౨॥ ఉ॥ చందురుమామతమ్ములును జామ మొ
గంబునుబోల కుందుగాఁ। గందనుమోడ్పుఁబాపుకొనఁ గాల్కని తామరసాటివచ్చె
నె। మ్మోం దగవేడివేల్పు నెఱమెప్పుల నిల్కడలేకకుందునా। చందురుఁడీడువచ్చుటకుఁ
జాలకమాఱుతుఁడయ్యె దానికిన్॥ ౩౩॥ క॥ ఎలనాగవాలుఁగన్నులు। కలువలనగుచుం
జేరు తేటిగములనదల్పన్। చెలిచాననదుమసుంచిన। యెలరెడు సంపంగిమొగ్గయన

టుక్కుమరున్॥ ౮౪॥ శా॥ నేలంగల్గు పులుంగులెల్ల నెపుడున్ జెల్వారఁ బల్కంగ
నే। నేలా పల్కఁగనేరనైతినని యెంతేఁ గెంపు కన్బల్గుతా। లోలోనం దలపోసి నేర్చి
నవలాలోఁ జేరి కాదంటిరే। నేలాకోయిలపల్కులంద్రుమ వినువారెల్లంబువుంబోఁడికిన్॥
౮౫॥ చ॥ కలువలు లేఖ్లవాలుగలుఁ గాటుకపిట్టలుఁ దేఁటిచాల్లుఁ దూ।పులుఁ దెలి
దమ్మితేకులును ముత్తెపుఁజిప్పలు మంచుగ్రోలు పుల్గులును నువ్వుతామ్మిదియు గుబ్బెత
కన్నులకో డెనంచుఁ గ్రేవలఁ జెలువారఁ దొమ్మిదుల వ్రాసిరనంగను వీనులొప్పగున్॥ ౮౬॥
గీ॥ అతివచనుపూవుగుత్తుల యండఁజేరఁ। జానకెమ్మోవి దొండపండౌనఁ దుమ్మెద
లును జిల్కలుఁ గానలఁ దడవు నిలిచి। యారును బలుకులును నయ్యె నతివ కెలమి॥ ౮౭॥
ఉ॥ తుమ్మెదదిమ్ము సంపెగయుఁ దోరపుఁజీఁకటిచందమామయున్। దమ్ములు రిక్కచా
లు మదిఁ దాలిచి నెయ్యముఁ దొంటికంటుఁ దా। మిక్కులఁ బాసి కూడె నన నింపగుఁ
జూపులు ముక్కు లెక్కున్। గ్రొమ్ముడి మోము గోము జిగిగుబ్బ దుకేల్గవ యింతి
గోరులున్॥ ౮౮॥ సీ॥ మగఱాలచేరిక బిగిదప్పి చెడకున్నఁ బుడమిఁ గొండలు కొంత పు
రుడువచ్చుఁ। బన్నీటికూడికఁ జెన్నువాయకయున్నఁ దమ్మిమొగ్గలు కొంత తరము
వచ్చు। నెలవంకసోఁకుల నెఱిదప్పిపోకున్న జక్కవలు కొంత సవతు వచ్చు। నెత్తావి
తోఁగూడి నిండారియుండినఁ బైడికుండలు కొంత యీడు వచ్చు। మేలిమగఱాలపేరుల
మెఱుఁగుఁజెంది। క్రొత్తపన్నీటి వ్రాఁతలఁ గొమరుమీఱి। వెలయు నెలవంకసోఁకుల
కలరుఁజాలి। తావి గల్గిన చనుదోయి రేవికరయ॥ ౮౯॥ గీ॥ చాననిద్దంపు జిగిమీఱి
చక్కఁదనము। వెలసితద్దయుఁ దెఱగంటి చెలువదూరు। కన్నియతళుకుఁ దెలివాలుఁ
గన్నుదోయి। చెలఁగి మిక్కిలి తెఱగంటి చెలువదూరు॥ ౯౦॥ మ॥ కనుచేవల్ బిగిగుబ్బ
జక్కవలవీఁకం జూచి లోజంకి వే। డ్కనుఁ జేరం జని మోముచందురుని యడంజేర
నూగారు పాములనికింబొక్కిలి పుట్టవేవేడలి డాయంగాంచి వేడంగ వచ్చిన జాబిల్లి
యనుంగుకొమ్మల నమించెన్ ముత్తియంపుస్సరుల్॥ ౯౧॥ గీ॥ మల్లెమొగ్గల జిగిఁబో
లుఁ బలుమెఱుంగు। బలుమెఱుంగును బోలుఁ గమ్మమెయితేటు। లోలిమెఱుఁగుఁదేఁటు
లనుబోలు నాలు నెఱులు। వాలు నెఱులను బోలు నవ్వడఁతి యూరు॥ ౯౨॥ చ॥ మెఱఁ
తుక చన్నుఁగొండలకు మీఁదను జిందపుదిట్ట నెంతయున్। జెలువుగఁ గొల్చి గొంతు
వెసఁ జిందపు దిట్టతనంబు పూనఁగాఁ। బొలుపుగఁ జుట్టువాలు దారఁ బొందెఁ బెఱుం
దులు సైవలేక నేర్పలవడ వెన్నుఁ జేరె నలపై దలికీల్జడ వింతదోఁపఁగన్॥ ౯౩॥ చ॥ మఱుఁ
డును వేఁటకాఁడతివబల్ చనుఁగొండలయండ ముత్యపుస్సరులను బియ్యమాసలఁ బె
నంగఁగ మచ్చిడి యందగాండ్ర యబ్బురమగు డెందపుం బులుఁగు చిత్తముఁ బట్టుచు
నీరు ద్రావ డగ్గరఁజను బొడ్డుడిగ్గియకుఁ గట్టిన బంగరు మొట్టులత్తఱుల్॥ ౯౪॥ గీ॥ జవ్వ
నపుతఱిఁ గన్నియచన్నుదోయి। కొనుకలిమి దోఁచుకొనియెఁ గాకయున్న। నింతలో
గుబ్బలకుఁ గల్మి మొట్టులబ్బె। నేమి కతమున నడుము కృశలేమిగలిగె॥ ౯౫॥ గీ॥ చెలఁగి

పలుచాలుఁ గేలుమై జిగులఁ బోలు। నాసదా నిమ్మయయ నిగుర్లనలరు మొదలు। నడుముఁ
బదిలేని వేలుపుఁ గడఁగికొలిచి। తామునన్లై చనులఁ గొప్పుఁ దటులఁ బోలె॥ ౯౬॥

ఉ॥ పోలఁగ వెన్నచూపె వరిపొట్టలు నేనుఁగు కేలు మోడ్చెఁదా। మేలును బొట్టలోన
దల పెట్టుకొనెం దళవంచెనంటులున్। దూలుచు లేళ్లు గడ్డితినెఁ దొయ్యలి పిక్కలఁ
జన్నదోయి మోఁ।గాళుల నిద్దపుందొడలఁ గన్నులఁ బోలఁగాఁ జాలమింజుమీ॥ ౯౭॥
క॥ నెలయా మొగంబు జిగివె।న్నెలయా తెలినవ్వు జవ్వనెఱబంగరు గి।న్నెలయా
చన్నంగవ తె।న్నెలయారె పిఱుందుదోయి నెలఁత కుఁదలఁపన్॥ ౯౮॥ గీ॥ కాలియం
దెలన్ పాదులఁ గలయఁ బెరుగు। నరఁటికంబంబు లెన్నంగ నతివ తొడలు। దానియాకు
వీపు చలువదలఁచి పాదు। కదిసినట్టి తాబేళ్లు మీఁగాళ్లు తలఁప॥ ౯౯॥ గీ॥ చెలువ నె
మ్మోము చందురు గెలువఁ జూచి। యడుగుఁ దమ్ములిదియె మంచియదనటంచు। నతని
కొమ్మలనీడ్చి తెచ్చి తమ లెంక।లుగ నొనర్చికొనెనన గోళ్ళొప్పగిఁ జెలంగు॥ ౧౦౦॥ చ॥ చిలు
కలకొల్కి నెన్నడుము సింగపుఁ జెల్వముఁ జూపుఁ జూపు తూ।పుల పసమించు మించుల
కుఁబోడి మిమ్మె జిగి నించు నించుమి।క్కిలి నగుఁ బల్కు పల్కుదురు కెంపులసొంపులు మోవు
మోవు వె।న్నెలఁ గని నవ్వు నవ్వు జిగి నిద్దమెఱుంగు మెఱుంగుఁ జెక్కులన్॥ ౧౦౧॥
గీ॥ మీలనేలఁ జాలు వాలుగన్నులడాలు। మిన్నచెన్నుఁ దన్నుఁ గన్నెకొను। మించు
మించుమించు నంచయానమొడలు। పొగరు తొగరు చిగురు మగువకేలు॥ ౧౦౨॥
సీ॥ వెన్నెల గువ్వల వెలయించుఁ జెలినవ్వుఁ జన్నులు నిడువాలుఁ గన్నుదోయి। పుట్టతా
పుల మీఱుఁ బొలఁతుక పొక్కిలి మేను నజెలువారు మెఱుఁగుటారు। పసిఁడితిప్పల నేలుఁ
బడఁతుక మైజిగి పిఱుఁదులు నిబ్బెంపు బిగువు చనులు। కెంపుఁ దమ్ములసిరి గెల్చుఁ గన్నియ
మోవి కన్నులు ననుపాఱు కలికి యడుగు। లౌర యాముద్దరాలి రూపమరఁగన్న। నడ
విలోఁ గాయగసరుల నారగించి। చెట్టునీడలఁ బవళించునట్టి తపసు।లైనఁ జేరికొల్వరె
యింతియడుగుదోయి॥ ౧౦౩॥ చ॥ చెలువమె మావిగున్న యల చెల్వపు గొమ్మలె
చేతులందపుం। దలిరులె కేలుదోయి నెఱతావుల పూవులె గోళ్లు తేనియల్। దొలఁ
కెడు పండ్లె గుబ్బగవ లోఁతగు తొఱ్ఱయె బొడ్డు పండ్లకై। చెలువుగ దొఱ్ఱ వెల్వడిన చీమల
బారులె యారు కన్గొనన్॥ ౧౦౪॥ ఉ॥ తమ్ములు కన్నుదోయి బలితమ్ములు మేలి పిఱుం
దులెంతొ గు।త్తమ్ములు గుబ్బ లేనుఁగుల తమ్ములు నెన్నడ లెన్న మించు మొ।త్తమ్ములు
మేను కెంపుసయి తమ్ములు చేతులు కమ్మవిల్తుచే।తమ్ములు చూపు వీనులకి తమ్ములు
పల్కులు ముద్దుగుమ్మకున్॥ ౧౦౫॥ ఉ॥ ఆనగుమోము చక్కఁదన మాబిగి సిబ్బెపు
గుబ్బదోయి యొ।ప్పా నిఱుపేదకౌను సొగసా వెలిదళ్కు పిసాళిచూపుడం। బానిడు
వాలుగన్నె బెళుకు లాజిగినిద్దపు మేనిసోయగం। బానునుసోగవెన్నెరుల యందమురా రె
మొయారికే తగున్॥ ౧౦౬॥ క॥ అమ్మచ్చెకంటి చక్కఁద।నమ్మంతయుఁ జెప్పఁదర
మా నాతిపిఱుఁదు నం।దమ్మెన్నఁగ నొకనాడో। నెమ్మొగమెన్నంగ నొక్క నెలయాఁ

జుమ్మీ॥ ౧౦౭॥ గీ॥ అనుచు వెండియు నేమిమోయనఁగఁ దంగు। చిలుకనలుచేత నే
మాన్చి చెలువుమీఱఁ। బలికె నాతండు తాఁ ఘుమోచిలుకరాయ। వలదు నీమాటకడ్డంబు
వత్తునిపుడు॥ ౧౦౮॥ గీ॥ నన్ను సైరించి నేనిపుడెన్నఁబోవు। పలుకువిని దానికిని మాఱు
పలుకవలయు। వింతదో వంగనాతోడ నింతదనుక। తేటగానీవు పలికిన మాటలందు॥౧౦౯॥
క॥ "వెలిచానన డుమనుంచిన। యలరెడు సంపంగిమొగ్గ"యని చెప్పితివా। చెలువను
నామె మొనర్చెను। కలుగును వేఱొండు తెఱఁగు కలయది చెపుమా॥౧౧౦॥ గీ॥ అనినఁ
జిలుకపలుకు నో వెలిచానయొ। చేసె నా నెలంతఁ జెప్ప కింత। వఱకు నన్నిక్కసైపవలయును
బయనంపు। తొందరముసు చెప్పఁదోచదయ్యె॥ ౧౧౧॥ సీ॥ నలువరాణియుఁ దాను
గొలువుండియొక్కనాఁ డచ్చరల్ చనుదెంచి యాడిచనిన। పిమ్మటఁ గొంత సేపమ్ముద్దు
గుమ్మల చక్కఁదనంబులు చాలఁ బొగడి। మాటవెంబడి వారిసాటివారలఁ జేయఁ దన
కౌగా కొరులకుఁ దరముగామి। మాటికిఁ జెప్పిన మగఁడుఁ దాను సుజేయ రాదువచ్చె
న నెదు వాదుసల్పి। వారిమీఱు వారినె చేయవచ్చునని నెదు। మాటపట్టింపుఁ బట్టియమ్మచ్చె
కంటి। యీచెలినొనర్చి పంతు నెగ్గించుకొనియె। నలువగరువంబు దిగజాఱె నాటనుండి॥
౧౧౨॥ క॥ ఈయతివఁబోల నలువకుఁ జేయంగాఁదగిన నేర్పు చేకుఱమినిజం। బోయే
లిక చేకురెనే। నాయనయెందైనఁ జేయఁడా మున్నెపుడుఁ॥ ౧౧౩॥ సీ॥ దారి నే తెం
చుచుఁ దడవొండొరులతోడ వెలఁదిచక్కఁదనంబె వేయినోళ్ళఁ। బొగడిమెచ్చుచు
నామె సొగసున కెవ్వండొ తగుమగండని యింతతడవు మేము। పరికించుచున్నిక్క నిప్ప
ట్టున మిముఁ గాంచి మీచెల్వ కనులారఁ జూచి చాల। మదినచ్చెరువుఁ బూని మాలోన
నేము గా కలికికీడగువానిఁ గంటిమనుచు। సంతసముపట్టఁజాలక సరగడిగుచు। నంటి
మీతండ్ర తగునని వింటివిగద। గడియయును మాకు నిచ్చటఁ దడయఁదీఱ। దేగివత్తుము
మఱచిపోనుదవు సుమ్మ॥ ౧౧౪॥ క॥ అనిపీడ్కొని రాచిల్కలు వినుత్రోవను మీది
కెగసి వెసఁజూపునకుఁ। గనఁబడక సాగిపోయెను। గనుచుండెడి కేలిచూడ్కి కళవళ
పడఁగ ॥౧౧౫॥ వ॥ అనిన తరువాతికత చెప్పమని జనమేజయుండడుగుటయు॥౧౧౬॥
సుగంధివృత్తము॥ పొన్నగున్ననెక్కి గొల్లపువ్వుబోండ్లతోడుతన్। వన్నెమీఱఁ జేతు
లెత్తి పల్కురొక్కచెల్వునన్। జెన్నుమీఱ మ్రొక్కుకున్నఁ జేలలియ్యనంచు నాడన్న
పంతు గెల్చుకొన్న యట్టి దిట్టవేలుపా॥ ౧౧౭॥ కందము॥ గోమూత్రికాబంధము॥ దరి
విసమిడః జపకొమ్మం। బొరిగొని తెలివొంద పైడిపుట్టమురాయా। పొరిఁగసవొడలను
గ్రమ్మం। దెరిపిని జెలినందుఁగూడి దిట్టగురాగా॥ ౧౧౮॥ గద్యము॥ ఇది శ్రీమదాప
స్తంబసూత్ర లోహితసగోత్ర శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధమహాకావ్యరచనా
చాతురీధురంధర సద్యశోబంధుర కందుకూరి వంశ పయఃపారావార రాకాకైరవ
మిత్ర సుబ్రహ్మణ్యామాత్యపుత్ర సుజనవిధేయ వీరేశలింగ నామధేయప్రణీతంబయిన
రసికజనమనోరంజనంబను ప్రబంధరత్నంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము॥

రసికజనమనోరంజనము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క॥ సిరి యెడవాయక యేపొద్దున । నిరవుకొనం గొలుచువారి నెల్లర నెమ్మిం। దిర
ముగ నేలుచుఁగడలిక। బరగన్నెలకొన్నవేల్పు వలమురిదాల్పు॥ ౧॥ వ॥ అంత వైశం
పాయనుం డటమీఁద నడచినకత జనమేజయున కిట్లని చెప్పందొడంగె॥ ౨॥ చ॥ వల
పులమేలుకొల్పు తెరువర్లతలంపని కీడు చల్లగా। దుప్పలకును మక్కువపట్టు మరుపూనికకి
వేడని తోడుపాటు రా। చిలుకలమేలు జాజికిని జెప్పఁగరానివిసంబు గందుఁగో। యిలల
కు నోముపంట చెలువేమన న్వామని వచ్చె మెచ్చుగన్॥ ౩॥ గీ॥ వీఁకవచ్చు నామని యేని
రాకకలరి। తొంటివసపుచీరలు విప్పి తోఁపుచీర। లెలమిఁదీఁగె చెల్వాలుదాల్చి యెసఁ
కమ్మెసఁగు। పగిదిఁబండుటాకులు రాలి చిగురులొదవె॥ ౪॥ సీ॥ చెట్లకన్నిటికిని జెడి
ముస్నేపోయిన సరిలేనితావులు మరలఁగలిగె। జాజికొమ్మకు మున్నుజరగని మరుతూ
పులరసైన నొకటియనంటకుండెఁ। గోయిలగమికెల్ల గ్రుడ్డప్పటియునుండి గలకాకి
మూఁకల చెలిమివదలెఁ। బెనుమావికొమ్మకుఁ బెద్దతడవులేని కోయిలపల్కుల కొమరు
గలిగె। నింతకెన్నఁడు నిలుకడ నెఱుఁగనట్టి గాలికిమ్మోయి నెమ్మదిచాలఁగలిగెఁ। జెప్ప
నొప్పనె యామనియొప్పిదంబు। చిలువయొకిమ్మినిశైనను నలువకైన॥ ౫॥ సీ॥ పొంత
మగుచుఁజను పూవుగుత్తులనొప్పి కోయిలపల్కుల కొమరుమిగిలి। ముద్దులుగుల్కెడు
మొగలిరేకులమించి చెలువంపుఁబాపటఁజెన్నుమీఱి। వింతవింతలతీఁగె దొంతులసోగ
సూని పలుమల్లెమొగ్గల చెలువుదాల్చి। బొట్టుగలకడింది పొలుపున నలరారి మోవి
చిగురుల బల్ఠీవిఁబడసి। యామునేసుఁగు నడకల నల్లఁదనరి। కన్నులకుఁబండువొన
రించెఁగా నలచ్చి। యెల్లవారికి సంతసమొదవలోన। వెల్లిగొలిపి యయ్యామని నెల్ల
తఱిని॥ ౬॥ గీ॥ పురుడులేకుండ నక్కానపువ్వుబోడి। యలరుకొమరుఁగనిన పల్కు
లాలకించి। యూసులేకుండ నత్తఱినెల్లపులుఁగు। గములుఁబిల్లలఁ బెట్టంగఁగడఁగెఁ గ
డఁక॥ ౭॥ చ॥ కొలఁకులనాడుచుం బొగడగున్నల డాగుడుమూతలాడుచుం। దొలఁ
గక చిల్లులాడి పువుబొమ్మఁగఁజిమ్ముచుఁ దీవెతూగుటుయ్యేలలనూఁగి పువ్వుపొదరం
డ్లనుదూఱి కదల్చితోఁటలో। నలరులు రాల్చుచుండిరిగె నామనిఁదెమ్మెర పిన్నలెమ్మె
డన్॥ ౮॥ చ॥ వలిపువునీటికాలువల పజ్జలకుఁజని యోలలాడి మేల్బలువలఁదాల్చి
గాడ్పు నైఱజాణఁడు మెల్లనఁబూవుఁదోఁటలో। నలరులకొమ్మఁజేరి చిగురాకుముసుం
గుఁ దొలంగఁజేసి యవ్వల విరిగుబ్బగుత్తులను బ్రాలుచుఁబైకొని తావులంటెడున్॥
౯॥ చ॥ అలరులతేనె వానగను హాయిగ మ్రోయుచు నేగుతేఁటిచా। పలుఱుములం
జెలంగు మెఱుపుంగమిగాఁగఁ జెలంగికూయు కోయిల రొదనెమ్మికూఁతగను నెల్లెడ

గొజ్జఁగిపూవునీరువం, గలగమిగాఁగనొప్పి ననకాఱుచెలంగెను వానకాఱునన్॥ ౧౦॥
సీ॥ వాతెఱమఱుఁగైన పలుచాలు చాడ్పునఁ జిగురాకులో లేఁతమొగడలమర । గబ్బి
గుబ్బలనొప్పు కప్పుఁబొసరులునాఁ బూఁతగుత్తులఁ దేఁటిచాలు దనరఁ। గైదోయినలఁదిన
గందంపుఁబూఁతనాఁ గొమ్మలఁ బుప్పొడి కొమరుమీఱఁ। జెమ్మటఁ బోనీఁచు చిఱువీవెన
యనంగఁ బండాకుగాలిచేఁ బ్రక్కఁగదలఁ। బొదలు వేడుక ముద్దులు మూటగట్టఁ।
జాలు సింగారములు వెదచల్లుచున్న పూవుఁదోఁటను గైసేసితావి తియ్య। కన్నెమామిడి
యొక్కటి చెన్నుమీఱె॥ ౧౧॥ సీ॥ వలిగాలి మెయినేల పయిరాలు విరిచాలు వేనలి
దిగజాఱు విరులుగాఁగఁ। బువ్వుఁదోన నెనలేని పాలుపూఁసున తేనె జొబ్బిలు చెమ్మటసోన
గాఁగఁ। బలుకొమ్మలను సొమ్మునిలుతుమ్మెదలదిమ్ము జాఱెడు కప్పుఁగ్రొమ్మరులు గాఁగఁ।
జిగురేయెడలమేయు బిగిఁగూయు పలుకోయిలలపల్కు లలగిల్కుపలుకుగాఁగ । దళ
లుపుప్పొడిచిట్టులు గందంబుగాఁగఁ। జిలుకపలుకులు చెలువార్తవలపులెసఁగఁ। గానకన్నె
యయ్యామని కేళిఁగూడి। యంతరువిలుకాని కయ్యంబు సలిపెనపుడు॥ ౧౨॥ చ॥ చిగు
రుకటారి నూఱి వెడసింగిణి కేలనమర్చి సూఱెలం । దగిగొఱవంక పాఁజుగడు దాడిగ
రావడి నారిదీటుచుం। బొగడునఁ జిల్కతేజిమజుపుల్ దుమికింపుచుఁ దేఁటులార్వఁగా।
జగములమీఁదికిన్ వెడలెఁ జక్కెరవిల్తుఁడు మచ్చరంబునన్॥ ౧౩॥ వ॥ అట్టి యామని
యందు॥ ఉ॥ పన్నగకన్యమిన్న చెలువమ్ము టువీనుల విందుగాఁగ మున్నన్నది విన్నవించి
చిలుకల్దగమిచ్చినఁ జన్నునంటియున్ । గన్నియరూపు కన్నుఁగవఁ గట్టినయట్టుగ బిట్టు
తోఁచఁగాఁ। గన్నులవింటివంట తనకై వడిచూపెను గ్రీడిపైవడిన్॥ ౧౪॥ సీ॥ కనఁ
జెట్టయెదుర నిల్చిన వారలను నైనఁ గనియె నేనియు నలఁగంటఁ జూచుఁ । జెవిఁ జొనుపఁ
డొరులు చెప్పెడు మాటలఁ జొనిపె నేనియు నేమిటను చునడుగుఁ। బలుకరించఁడు
తనచెలికాండ్రనైనను బలుకరించిన వెడపలుకు పలుకుఁ । బిలిపించుకొనఁడు తాఁ బలు
మాఱు ఱిందికి నెంతసేపటికిని నేగకుండు। మిన్నుమన్నును గానక మెలఁతమీఁది। కూర్మిఁ
బలువింత వలవంతఁ గుందుచుండె। నడుమ సిరియెత్తుకొన్నచో మిడిసిపడెను । ముల్లుచ
మానిసిఁ బోలి యప్పుడమిఱేఁడు॥ ౧౫॥ సీ॥ గట్టువిల్కాని నెక్కటి నోరిచినగండు
చెఱకువిల్తుని మీఁదఁ జెల్లదయ్యె । మింటిమీఁదను గాలమింటిన యమకుటింతి కనుమీల
మీఁదను గదియదయ్యె । వింటిజారలనెల్ల వెఱపించు లావున్న బొమవిండ్లపైఁ జూపఁ
బోసఁగదయ్యె। జగములెల్లను గెల్చు తగటుక్కు లిపిఱుందు దీవులమీఁదను దిప్పరదయ్యెఁ।
బొల్తి ద్రోవది పెండ్లి ముందల్లమీను। నొక్కయేటునఁ బడనేసియున్ననాఁటి। మగతనం
బేమియు సచటు మనుని మీను। సైఁపఁటసాగింపలేఁడయ్యె నిపుడు క్రీడి॥ ౧౬॥ క॥ చాల
మనుచిల్కచెప్పఁగఁ। నాలించిన చెలిపిఱుందు నంపపుఁజూపున్। నేలకుఁగోలకుఁ దెచ్చె
ను। వాలాయము కేసి మేనుఁ బలుడెందంబున్॥ ౧౭॥ గీ॥ ఎన్నితీసినఁ గ్రమ్మఱ నెప్ప
టట్లు। యూరుచుండెడు బలితూపులున్నవాని। రెండుమూఁడమ్ములున్న మరుండె గెలి

చె। సహూహానలువచెయువుల నేమనఁగవచ్చు॥ ౧౮॥ ఉ॥ ఆమనిఁగోయిలల్ చిలుకలా
మనిసేయఁగఁ దాళలేక లోఁ।దామరకంటి నెన్నుచును దామరలింపఁగరాని కోర్కె
తో । వేమఱుఁ దుంటవిల్లుగొని వేమరుఁ జేయఁగ నొచ్చికుందు నా।లేమనుజూడ కిప్పు
డెటులేమనువాఁడ నటంచునిచ్చలుఁ॥ ౧౯॥ గీ॥ ఏకతంబున ననబోఁడినెదనుదలఁప।
నేకతంబున ననవిల్తుఁడేయకుండు।నలవిరుంటను ననదూపుల్లఁదొడిగి। యలరువింటను
నడయాడు నరదమెక్కి॥ ౨౦॥ వ॥ ఇట్లు చెఱకువిలుకాఁడు పఱపు కఱకుటంపఱ
నెఱకులుదూర నోరువలేక యాకవ్వడి పడంతుక తనకన్నులం గట్టినట్టులయినఁ దన
లోఁదానిట్లని పలవింపందొడంగె॥ ౨౧॥ చ॥ కలికిరొ యిప్పుడేమి యలుకా యలుకా
పలుకాడవిట్లు సన్నలమటఁబెట్ట నాయమగునా తగునా తెగునాయిఁకింతటఁ। వల
పిది యేలుకొమ్ము మగువా తగవా పగవానియట్ల నన్ దలఁపఁగ జాలిచూపవలదా
వలదా వలఁదాళనేర్తువే॥ ౨౨॥ ఉ॥ నాయనుఁగున్నెలంది తగునాయను నీవెత
సైచువాఁడ నే।నాయనుమీఁదఁ దాళఁగలనాయను నన్నిటులేఛ నాయమా।నాయనుఁ
గూర్మిఁదప్ప నగునాయనుఁ జక్కని గుజ్జుమావిగు।న్నాయనుఁ గిక్కఁజూప నదనా
యను నేఁబగవాఁడనాయనుఁ॥ ౨౩॥ వ॥ అనిమఱియుం దనలోన॥ ౨౪॥ ఉ॥ దాని
మెఱుంగుఁజెక్కులును దాని చవుల్దులకించు మోవియుఁ। దాని నిగారపుందొడలు
దానికనుంగవ దానిగుబ్బలుఁ। దాని యొయారపున్నడలు దాని చొకారపుమేని
చెల్వముఁ। దానిమొగంబునందమును దానిమొయల్గనఁగాంచు టెన్నఁడో॥ ౨౫॥
వ॥ అనియిట్లు॥ గీ॥ పుడమియంతయుఁ గలిగియుఁ బొడవుమలల। వంటి పసిఁడిగుట్ట
లుగల్గి పడఁతిపిఱుఁదు। దీపులను జన్నుమొన్ను బిందియలఁగోరు। ననయమూతఁడు
దొరలకుఁ దనివిగలదె॥ ౨౬॥ సీ॥ నెలఁతుకమోవి తేనియలానఁగాఁగోర నేచవియు
ను నాల్కకెక్కదయ్యెఁ। బడఁతుకమైతావి పసయొఱంగఁగఁగోర ముక్కునకేతావి
సోకదయ్యెఁ। జిలుకలకొల్కి నుచ్చలుకులువినఁగోర వీనులకేపాట వెలయదయ్యెఁ।
గ్రాల్గంటినెఱ సోయగముఁజూడఁగాఁగోర నెందేదికన్నులకొప్పదయ్యెఁ। దలిరుబోఁ
డినెమ్మెయి మెత్తతనముగోర। నొడలికిని బడదయ్యె వేఱొకటిసోఁక। నేమిచెప్పుదుఁ
గవ్వడియింతినొక్క। దానిఁదక్కంగ మఱి యున్నవానిమఱచె॥ ౨౭॥ గీ॥ ఇట్లు
నెలఁతమీఁది యెదఁద్రిప్పఁగాలేక। యలరుఁదోటకేగ నన్నియుచటఁ। జక్కఁబడు
నటంచుఁ జనియెఁబూఁదోఁటకుఁ। జెలులుకొందఱవలఁ జేరిరాఁగ॥ ౨౮॥ సీ॥ క్రొన్నన
గుత్తులు చన్నులఁదలపించుఁ దమ్మిదల్ కురులచెల్వమ్ముఁజూపుఁ। జిగురుటాకులు కేలి
చెలువంబు వెలయించు నేనుఁగున్నెన్నడ నెన్నఁజేయు। దొండపండులుమోవి నిండు
చెల్వముఁజెప్పు సంపంగిననముక్కు పెంపునమువు। నరఁటిచెట్లు తొడలయందమ్ముఁ
గాన్పించుఁ జిలుకలుపలుకుల చెలువుదెలుపుఁ। జానరూపును మఱవంగఁగానకేగఁ।
జెఱవరూపుఁ దక్కఁగ నన్నిమఱచిపోయెఁ। దప్పనేతానొకతెఱంగుఁ దలఁచుకొనఁగ

దయ్యా మొండొకతెఱఁగుఁ దాఁదలఁచుననుట॥ ౨౯॥ ఉ॥ కమ్మనితెమ్మెఁ దెమ్మెరలు క్రమ్మఁగఁ గమ్మనివింటిదంట పూవమ్ముల చిమ్మజుమ్ముమని యామునఁ దుమ్మెద దిమ్ము ద్రిమ్మరన్। గొమ్మలనెమ్ములిమ్ములను గూయఁగఁ జెమ్మట గ్రమ్మితమ్ము లా।కుమ్మడి దొమ్మిసేయ దొరయమ్మలికం బుఁదోఁటఁ గ్రుమ్మఱున్॥ ౩౦॥ సీ॥ అదెకొమ్మ కాఁబోలు నని తాయుఁగాకున్నఁ జెట్టుకొమ్మయటంచుఁ జెప్పఁదివురుఁ। గలికికప్రంపుఁ బల్కులని చేరుఁ గనకముద్దుగంబూరంపుముక్కలనును। మోవిచివురటంచుఁ బోవుసగా కున్న మోవిచెట్టులయాకు మొలకలనును। విరిగుబ్బలవె యంచు నరుగునుగాకున్నఁ బూగుత్తులంచును బోసగఁ బల్కుఁ। గానలోపల నెల్లెడఁ గానిపించు। నలరుఁదీవెలఁ గోయిలపలుకుగముఁ। బొన్నకాయల మంకెనపూలఁ జూచి। చెలిమికాండ్రకుఁ దన గుట్టు తెలియకుండ॥ ౩౧॥ వ॥ అప్పుడొక్క చెలికాఁడు విశారదుండనువాఁ డది యెల్ల నల్లన నుల్లంబునం దెల్లంబుగాఁ దెలిసి మెల్లనఁ దన ప్రోడతనంబు వెల్లడిగాఁ గవ్వడిమొదలు నెవ్వడిందడవి యాతనితోడ జాడగా నిట్లనిసు॥ ౩౨॥ ఉ॥ దేవర మేనికాక చలిదేఱెను తావులఁ గుల్కుకొమ్మలం। దావల మేలికొమ్మఁగని యారసి యావిరిగుబ్బగుత్తులున్। బ్రోవగుకప్రపుంబలుకు మొత్తములుం బలుమల్లెమొగ్గలున్। మోవిచొకాటపుం జిగురుఁబూనికఁ గూర్చినఁ గాకమాను నే॥ ౩౩॥ గీ॥ ఇపుడు కాక దీఱ నెందైననారసి। గొబ్బుననుగడంగి కూర్మిచిలుక। వెలయుపంచదార పలుకులు నీ కబ్బఁ। జేయవలయు నేమొ చెప్పుమయ్య॥ ౩౪॥ వ॥ అనినం గూరిమిచెలికాని నేరుపు మాటలచేత నాతండు చిలుకకుం దనకు నడచిన నుడువులచందంబును దన డెందం బొక్క చక్కెరబొమ్మపయిం దగిలి మక్కువం జిక్కియున్న తెఱంగును నెఱింగెనని తలపోసి తెంపుచేసి యింక నెయ్యునికడం దన యుల్లంబులోని కోరిక చెప్పక కప్పి పుచ్చుట కర్జంబు కాదనియెంచి వెంటవచ్చినవారి నెల్లర నాయాపనులు చెప్పి సాగ నంపి మంతనంబున సంగడికానితో రాచిలుకలు వచ్చినది మొదలుకొని నేఁటిదనుకం జరగినదంతయుం బ్రూసగ్రుచ్చినట్టుగాఁ దెలిపి యిట్లనియె॥ ౩౫॥ ఉ॥ ఇట్టుగనుండె నా తెలివి యెల్లనిఁ క్షేమని తిట్టుకొందు నాఁ।డట్టులు ప్రేముడిం జిలుక యాచెలిసుద్దులె త్తెల్పుచోఁ జెవిం।బెట్టక యూరకుంటి నిటుమించినదానినె త్రవ్వుకొంచు నేఁ।డిట్టలు కమ్మవిల్తు విరియేటులు నాటఁగనుంటి నక్కటా!॥ ౩౬॥ ఉ॥ గుట్టునఁజేడె వీడమఁగఁ గోరిక లీరికలెత్తి నూరికిం। దొట్టినయంతఁ బంతమున దోసపుసిగ్గొక టడ్డువచ్చెన్। గట్టిగ నూరునొక్కఁ దమిగన్న డసీయక కట్టిపెట్టి యా।పట్టున రాచనీటు గనుపట్టఁగ బట్టిమెఱుంగు వెట్టితిన్॥ ౩౭॥ ఉ॥ ఏనపుడంతయున్విని యు నిట్టటు వల్కక యూరకుంట యే।మో నగుఁబాటుగాఁ దలఁచి ముందర నెద్దియుఁ బల్కఁగొంకి నా।యానతిఁ బొందిచిల్క చనియవ్వల నెల్లిదమైతినంచమో। తా నెదఁ జిన్నవోయెనొక వా యిఁక దానికి నేమిసేయుదున్॥ ౩౮॥ క॥ అనిమిగుల వగలఁ బొగిలెడు। ననుఁగుంజెలికాని

లోనియలజడిపోవన్ । జనువున మాటలుచెప్పుచుఁ । గొనిచనియె విశారదుండు కొం
డొకయెడకున్ ॥ ౩౯ ॥ క॥ అటునెయ్యానిఁగొని చనుచున్ । దటుకునఁ జెలికాండ్ర
కెల్లఁ దగుపనులెలమిన్ । దిటవుగనుజెప్పి వారల । నటునిటువడిఁబంపివేసి యక్కఱ దోఁ
పన్ ॥ ౪౦ ॥ వ॥ ఇంతంతనరాని సంగడికాని వలపంతందలంచి తలపంకించి మరునిమీదఁ
గినుకవొడమి ॥ ౪౧ ॥ గీ॥ మూఁడుకన్నులవానితో మొనసియున్న । చచ్చిబ్రతికియు
వలఱేఁడ చలముతోడ । వేయికన్నులదేవర బిడ్డమీఁది । కేమొగంబునవచ్చితి విపుడు
మరల ॥ ౪౨ ॥ గీ॥ అనుచుమరుదూరి ముందుచేయంగవలయు । కర్జమెదలోనఁ దలపోసి
కాంచియొకటి । మదికిసరిపడ్డపిమ్మటఁ బొదలువేడ్క । సరగఁగ్రీడికిట్లనియెవిశారదుండు ॥
౪౩ ॥ సీ॥ క్రొచ్చులచేనల్ల పుడమివేలుపునిన్న నావును గోల్పోయి యాఱటమునఁ ।
దనయావువిడిపింపుమనుచు నీయొద్దకుఁ బరువెత్తుకొనివచ్చి పలుఁదెఱఁగుల । వేడిన
నాతని విన్నపంబాలించి కనికరంబున మదికరఁగఁబాఱిఁ । విల్లుతెచ్చుటకును వెడలి
పరాకున నన్నద్రోవదితోడనున్నతఱిని । బడకయిలునీవు వడిఁజొరఁబాఱుతతన । మున్ను
మీలోన మీరుచేకొన్నయట్టి । కట్టుపాటున నొక్కయేడట్టెనీవు । పుడమివలగొని తిరు
గంగఁ బూనలేదె ॥ ౪౪ ॥ క॥ ఈపండ్రెండు నెలలు నే । నోపికనీతోడఁదిరిగి యొక్క
టవినుమే । నాపడఁతుకయారారసి । యేపగిదినినైననీకు నింతినిగూర్తున్ ॥ ౪౫ ॥ గీ॥ ప్రతిన
కడచనునందాఁకఁబదిగనీవు । తమకపడకుండనైళ్లినఁదాళుకొమ్ము । పిదపనీకోర్కెపండిం
తుమదినినమ్ము । మనుచునోడఁబడఁగాఁజెప్పియతనిఁగొనుచు ॥ ౪౬ ॥ గీ॥ చనియెరాచనగ
రికి విశారదుండు । క్రీడిపయనంపువేడుక క్రేళ్లుదాఁట । నెప్పుడెపుడంచు నిముసంబె యే
డుగాఁగ । నుండెఁజిత్రాంగదయుఁదనయూరియందు ॥ ౪౭ ॥ ఉ॥ ద్రోవదిపెండ్లియప్పు
డొకలూపుసమచ్చెపుజంత్రమేసెనం । చావలవీరువారునటనాడికొనంజెవులారవిన్నదో ।
గావుననాటనుండిమదికవ్వడియందునెనిల్పియుంట సం । దైవిరివింటిదంట యలరమ్ములు
చిమ్మెను గొమ్మ లొమ్మునన్ ॥ ౪౮ ॥ గీ॥ ఇంతతెఱఁగంటి దొరపట్టి నెదనునిలుపఁ ।
దనకుఁ దెఱగంటితనమబ్బెననఁగ నపుడు । విడిచెనిద్దుర తిండియు నుడిగిపోయె । ప్రొద్దు
లెంతయుఁ బడఁతికిఁ బొడవులయ్యె ॥ ౪౯ ॥ గీ॥ నిదురలేకుంటఁ జెమ్మటనిండుటయు
ను । వెలసిమానిసితనమును వేల్పుఁదనము । నెపుడునెమ్మెనఁగాన్పింపనెల్లతఱిని । గాంచె
నరమొప్పు క్రాల్గంటి కన్నుదోయి ॥ ౫౦ ॥ సీ॥ పువ్వులుముడువదు పూబోడియయ్య
వి తూపులనియె । యద్దంబుఁజూడదు ముద్దియదానఁ గన్పడుమో
ము మున్నీటిపాపయనియె । కురులుచేముట్టదు విరిబోడియయ్యవి క్రొవ్వాఁగుబొమ్మెద
గుంపులనియె । చెలులపల్కులు వినదెలనాగయవియెల్లఁ జక్కమొత్తంబుల పల్కు
లనియె । యంతకంతకు వలవంతవింతదోప । మరుఁడుపూముల్కులడరించి కరముసేప ।
నెడదఁగవ్వడిపయిఁగోర్కె యేపుచూప । సన్నగాలియు నెమ్మేనిచెన్నుమాప ॥ ౫౧ ॥
చ॥ చెలులనుమాటికింగదమఁ జిల్కలఁబల్కులనీసడించు నం । చలఁదఱుమున్ నెమళ్ల

సొగసారెకుఁ బాఱఁగఁదోలు గండుఁగో|యిలపలుకుల్ వినందలఁకు నేఁచికలంచును గోరువంకలన్|గలికిమదింగడింది వెతగల్గిన రోతలుగావె యన్నియున్॥ ౫౨॥ గీ॥ బోటి నెమ్మోము బంగారపటాటనపుడు| కమ్మవిల్కానిచిచ్చునఁ గరఁగుచున్న|దోయనంగ పైఁ జెమ్మటయొప్పమీఱి| వెల్లువగుచును బాఱెను బెల్లుదనరి॥ ౫౩॥ సీ॥ ఆవెల్లతత్తడి యతఁడొడల్వేర్పక నెలనువెంట్రుకఁగట్టఁ జులకనగునె| యల్లమానినిసింగ మక్కునఁ జేర్పక యించువిల్తుని బెదరింపనగునె| యాపజదారచక్క నామోముదార్పక కొద మరాయంచలోఁ గొనఁగనగునె| యల్లజగముచుట్టమలరించియేలక తుమ్మెదదిమ్ముపై గ్రమ్మనగునె| యనుచునయ్యింతి సగమగునంతకంత| కొగినిలిచినచోట నిలువకుండుఁ దెల్లఁ|దనముపూను వెన్నెలకును దలముడుంచుఁ| బలితువిల్కానికాఁకకుఁ దాళలేక॥ ౫౪॥ గీ॥ చిగురుబోడికిఁగోయిలల్ పగవియయ్యె| కొమ్మకెంతయుఁ దెమ్మెరకూళ యయ్యె| నలరుబోడికిఁ గిట్టనివయ్యెఁ దేంట్లుఁ| దమ్మికంటికి రేయెండు దాయయయ్యె॥ ౫౫॥ చ॥ మరునకుఁ దూపునేసరయ మామవునీవునుగాననట్టిచో| నిరువురకిట్టి వట్టిపగ యేటికిఁ బాటిమొయించుఁదెల్పి చం|దురుమదిదేర్ప నాతనినెదుర్కొనఁ దామరచేరెనో యనన్| దరియఁగఁజేర్చెఁ జామచెయి దామరచెక్కున వెచ్చనూర్చుచున్॥ ౫౬॥ ఉ॥ కన్నులకాటుకంగలసి కల్కిచనుంగవమీఁదఁ జిందు వా|ల్గన్నులనీటితుంపరల గారవ మొన్నఁగనయ్యె నయ్యెడన్| జెన్నెసలారుతామరల చెల్వపుఁదేనియలానియంతటన్| గ్రొన్ననగుత్తులంగదియు కోరికనేగెడు తేఁటులోయనన్॥ ౫౭॥ ఉ॥ పుత్తడిచాయ మోమునకు ముక్కనకత్తెకిఁ జెక్కఁదోయికిన్| బొత్తుగవెల్లఁదమ్మినువుఁబువ్వును జిందమునిగ్గుటద్దమున్| గుత్తగఁబోల్చి కబ్బముల కూర్పరులాడినమాటచెల్లెనా| చిత్తఱఁ జానమేను తెలుపెక్కెను బువ్విలుకానికాకలన్॥ ౫౮॥ ఉ॥ అప్పుడు ముద్దరాలి వితమారసి సందియమొంది నెచ్చెలుల్| పొప్పొదవంగఁ జేరఁజని పోకొనియించుక పట్టిచూచి కే|ల్విప్పులమీఁదఁబెట్టినటు నెట్టనఁదోఁచిన నులుకుఁ జెంది యా|యొప్పుల కుప్పతోడఁ జెలులాక్కట నిట్లనిరుమ్మలంబునన్॥ ౫౯॥ వీనదోయికిఁజాల విందు సేయుచువీణె మెల్లన కొనగోట మీటవేమి| ముద్దుపల్కుల నింపుపుట్టంగ నెప్పుడుఁ బెంపుచిలుకలఁ బిలువవేమి| యఱచేతఁజప్పటల్ చఱచి హెచ్చరికతో నింటినెమ్మళ్ళ నాడింపవేమి| చవితిచందురుదూరు చక్కనినుదుటిపై తేటకస్తురిబొట్టు దీర్పవేమి| కలికి రాయంచబోదలగారవించి| తీరుగానెన్నడల్ తగదిద్దవేమి| మేలిమిపసిండి క్రొంజాయ మీఱఁజాలు| మేన నాడెంపుఁదొడవులు పూనవేమి॥ ౬౦॥ గీ॥ మగువ నీతెఱఁగేమియో మాకుఁజూడ| వింతగాఁదోచుచును గడువెఱపు గొలుపు|చున్నదిదె వేడుకొనెదము నిన్నుపేము| చెచ్చెరను నీదుమదివంత చెప్పవమ్మ॥ ౬౧॥ గీ॥ ఎంతవేడిన మదివంత నిగురుబోడి| సిగ్గుపెంపునఁ జప్పునఁజెప్పలేక| యుల్లమల్లాడఁ దలవంచి యూరకున్న| మఱియు నిట్లనిరప్పడామగువలెల్ల॥ ౬౨॥ ఎట్టిగుట్టును మాతోడనిట్టిదనుచుఁ|

బిలిచిచెప్పకుండిన నేను పెద్దయొట్టిటంచు బాసఁజేసియు నిప్పుడకటమఱుఁగు వెట్టఁ దలఁచుట మిక్కిలివింతయయ్యె॥ ౧౩॥ క॥ మనలో నిట్టివిగలవా యని మఱిమఱి మెడలువిఱువ ననుఁగుంజెలితో మనమనుకొన్నదియిచట నె కనికరమెనయంగ మఱువఁగావలెననుచున్॥ ౧౪॥ గీ॥ అల్లద్రోవది పెండిలియపుడు క్రీడి చేసిన కడిందిపనులను వాసిగన్న యతనిచెలువంబుఁ జెవులార నాలకించు కతనఁ దనడెందమొక్కట నతనిమీఁద॥ ౧౫॥ క॥ తగులు బెఱఁగించి యిప్పటి దగు తన తెఱఁగెల్లఁ దెలిపి యనుఁగుంజెలియం దగమణిరేఖంగనుఁగొని తగులుపడంగను నెలుంగుదానిట్లనియెన్॥ ౧౬॥ చ॥ కలుగును లేదొ? కన్గవకుఁ గన్నులవిల్తుని నేలఁజాలు వేల్పులదొరపట్టి చక్కఁదనముంగని పొంగెడు నట్టి మేలులోఁ దలఁపఁగ నావలెన్మిగులఁ దక్కువనోములు నోచినట్టి కన్నెలకది పైపయింగలుగునే యడియాసలుగాక తొయ్యలీ॥ ౧౭॥ క॥ ఎక్కడినే నెక్కడి ఱేఁడక్కున ననుగారవించు నతఁడనుకొనియుం యెక్కడ యీవలపుఁగడ్డలి నెక్కటి నేనీఁదుశ్రేడ యీవేసటతోన్॥ ౧౮॥ ఉ॥ ఎవ్వరిఁబంపుఁదానఁ జనియిప్పుడు చెల్వునితోడ నావెతల్ నెవ్వడివిన్నవించి తననేరుపుచూపి మదిం గరంచఁగా నివ్వలవంత నెక్కరణి నీఁగుదునక్కట చిల్కలైననుం దవ్వులకేగకియ్యెడను దాపుననుండిన నన్నుఁగాచుఁగా॥ ౧౯॥ క॥ అనుచుండఁ దలఁపులోన నె చను దెంచెను జిలుకకవయుఁ జవలుననటకున్ విని యక్కచవ్వడొక్కట ననుఁగుంజెలులెల్ల నెప్పలార్పక చూడన్॥ ౨౦॥ గీ॥ చేరవచ్చి చిత్రాంగద చేతిమీఁద వాలి ముద్దిడి నేమంబువరుసనడిగి పలుకు వెలఁదుక తమ్మియ్యఁబంచినట్టి యీగిత్రాఁకుల క్రొవ్విరులెలమినిచ్చి॥ ౨౧॥ చ॥ నలువజగంబునందలి వినందగువింతలు కొన్ని తెల్పి యావలఁ దమ కూర్మినెచ్చెలిని బాఱఁగనుంగొని యామెమేను మిక్కిలి వసివాడి యుండుటయుఁ గీడ్వడిమోమునఁ దొంటి తెల్వి యిమ్ములఁ దిలకింపరామియును మున్గల సంతసపాటులేమియున్॥ ౨౨॥ క॥ కనిపెట్టి డెందమందున వనటందిగులొంది తోడివారల నెలమిన్ నన బోడి యట్లు చిక్కుటకును గతమడుగంగ వారు కూరిమి మీఱన్॥ ౨౩॥ ఉ॥ మున్నలమింటిమీను నొకమ్ముల్కి నిగూలిచి క్రీడి ద్రోవదిన్ గొన్న తెఱంగు జవ్వనులకుం గడునాసలుగొల్పు రూపునుం గన్నది వేయి నోళ్ళ ముదుకల్గాని యాడఁగ నాలకించి యీ యన్నులమిన్న పొంగి మదయాతనిపై నెలకొల్పి నెవ్వగన్॥ ౨౪॥ క॥ కుందుచు నెవ్వరితోఁ దన డెందంబున కోర్కి వెల్లడింపక లోలో వంతురి యంతంతకు మెయి యందము చెడి సన్నగిల్లి యలసగమైనన్॥ ౨౫॥ ఉ॥ తత్తరమొందిదీనికిఁ గతంబెఱిఁగింపఁగదమ్మ యంచు నామిత్తఱి వేయిచందముల నీమెను వేఁడిన నెట్టకేలకున్ బిత్తఱి యంతయుం దెలిపి బేలతనంబునఁ బల్కులాడి తా నుత్తలపాటుతోడ మిము నొక్కటఁ జేర్కొని మీరలుండినన్॥ ౨౬॥ క॥ తన కిమ్మ్యెడఁ గడుతోడయి పనిపూనికడిందికోర్కి పండింత్రుగదా యని వేచియున్నదిదె

మాన్ననమీచెలి నప్పగించినారము మీకున్॥ ౭౭॥ ఉ॥ మా బరువంతయుం దొలఁగె మా చెలియన్నియుం దీర్చినార మిం।కీబలితంపుఁ గజ్జమెటు లీరలు దీర్చెదరో సుడీయు నన్।జాబిలి చల్వచూపులను జామను గన్గొని మంజువాణి గా।రాబము మీఱనిట్లనెఁ గరమ్మును దేనియలొల్కు పల్కులన్॥ ౭౮॥ సీ॥ మేమిద్దఱము మున్ను మీయొద్ద నెల వొందె నలువజిగమ్మున కలరువేడ్క। మింటను జనుచుండి మిట్టలుపల్లముల్ చదును నేలలయట్ల మదికి దోఁప। కుప్పముల్ పల్లెలుఁ గుప్పవోసినయట్లు కనువిందుగాఁ గనుగానఁబడఁగ। చెఱువులు మడువులుఁ జిన్నయద్దపుబిళ్ళ లట్లు చూడ్కికిఁ జాలనందగింప। వేడ్కపడుచును నెడనెడ వింతలెల్ల। నొండొరులతోడఁ జెప్పకొం చొక్కచోట। నారిపఱగడ సింగారమొలుకుచున్న। పూవుఁదోటలో నొక్క క్రొమ్మావి క్రింద॥ ౭౯॥ సీ॥ బవరిగడ్డము వానిఁ బవడంబుఁ గ్రొత్త చెందొవడంబుఁ దెగడు కేల్దోయి వాని। తలిరుఛాయ మువాని వలతేనినిండుకల్వల తేనినగియెడు చెలువువాని। తళుకుఁ జెక్కులవాని తమ్మిలమీలమొత్తమ్ములనగు కన్నుదంటవాని। తేనెమాటలవాని తేఁటులఁ గప్పఱా తేటల నగునిగతీఱువాని। చెలులతోడను ముచ్చటల్సలుపువాని। కవ్వడిని జూచి యాసోయగంబునకును। నచ్చెరువు నొందుచును గ్రిందికల్లడిగ్గి। కంటి మాతనిఁ గన్నులకఱువుతీఱ॥ ౮౦॥ సీ॥ దొరలేని దొరమోవి దొండపండెన్న నేచిలుకలకొల్కి లోఁదలఁపకుండు। పుడమి వేఁలిక మేలిబుజము తూడులఁ జెప్ప నేయంచయాన కన్నిడకయుండు। నలతేనిమోము వెన్నెలతేని గొనియాడ నేకల్వకంటి లోఁ నెంచకుండు। నొడయని పొక్కిలి. మడువు కెక్కెన్న నే జక్కవచంటిలో స్రుక్కకుండు। నట్టి జగజెట్టిఁ జేపట్టు నట్టి మేలు। పొదలు నిమ్ముద్దరాలికి నొదవె నేనిఁ। బదిలముగఁ బదియార్వన్నె పసిఁడితోడ। మంచి కెంపు నమర్చిన మాడ్కి యనుచు॥ ౮౧॥ క॥ తలపోసి యతనిఁ గన్గొని। వెలయన్నముఁ దెల్పికొంచు వెలఁదుక నచ్చోఁ। బలుకుల వెంబడిఁ బేర్కొని। చెలు వెల్లను బొగడి మున్నె చెప్పిన దానన్॥ ౮౨॥ క॥ చెప్పినదంతయు నూఁకొని। యప్పట్టున నాతఁ డిట్టు నట్టను ననకా। చొప్ప మఱపించి నేరుపు। చొప్పడ వేఱొక్కకతకుఁ జొన్పెను నన్నున్॥ ౮౩॥ ఉ॥ అంతియ చాలునంచుఁ దఱిచూడక యత్తఱి నూరకుండి నా।యంతను బోయితిం బయనమై నెలవాయన మొద్దఁ బొందితివి। న్సొంతలనల్వవీటికిని ముద్దియ నీమది గొంతి పట్టిపై। నింతగ నిల్పియుంట యొకయింతయు నప్పుడు నేనెఱుంగమిన్॥ ౮౪॥ క॥ అనిమఱియు నేమి చెప్పఁగ। జనుచిలుకం జెప్పనీక సడలిన తాల్మిన్। గనుఁగొనల నీరు కారఁగ। ననియెం జిత్రాంగద గడు నడలు ప్రొంగన్॥ ౮౫॥ క॥ అక్కటికమించుకయులేక క్కటికితనంబు బూన నగునా యుల్లం। బక్కట క్రీడికి నదియును। నిక్కము నేఁ జేసికొన్న నెఱదోసమె కా॥ ౮౬॥ చ॥ పసితనమేఁగి జవ్వనము వచ్చినయంతటి నుండి నెమ్మదిన్। విసువక కోరు చెల్వుఁడట వేసను నొల్లకయుంట యిద్దియన్। బసదఱుగంగ వీనులవినంబడియుం దెగలేక మేనిలో నుసురులు దాల్చెదన్వతలకోరిచి

యెంతటి దోసకారినో॥ ౮౭॥ క॥ వానింగలయఁగనగునని । యేనెంతో యాస బొంది యున్నాఁ ళ్లుండం । గానేఁటికి నిటులాయెను । వానిఁగలయలేని దొక్క బ్రతుకే తలఁపఁగ॥ ౮౮॥ ఉ॥ ఆసను ద్రెంపలేక యిటులందని ప్రూఁకుల పండ్లకూరకే । వేసర గొంతుసాచినను వీసమువానియెఁ గూడివచ్చునే । మీసరివారు మెచ్చుకొన మేను తొఱంగెదనమ్మలార నా । యాసలు నేటితో విడువుఁడందఱుఁ గేల్గవమోడ్చి మ్రొక్కెదఁ॥ ౮౯॥ వ॥ అనునంత నబ్బిత్తఱి చెలికత్తెలు తత్తరపడి యింతంతనరాని యుత్తలంబున రంతులు సేయుచుఁ బలువురు పలుమాటలాడి యాబోటి న్నందలింపఁ జొచ్చిన నచ్చిలుకకలికియుఁ దనలోన॥ ౯౦॥ ఉ॥ కైకొనకుండరాదు మనకన్నులముందఱ నేడెపుట్టె నీ । పేకడతేఱువారి మనమెందఱఁ జూడము చావనంగ వే । ఱే కొని తీరఁగావలెనె యేనిఁక నుప్పరికించి లోని యీ । వీకనడంపకుండినను వేయిటుపో నెటువచ్చునో కదా॥ ౯౧॥ వ॥ అని తలంచి యామించుబోఁడిం దిలకించి॥ ౯౨॥ గీ॥ ఏల-యీలాగునిండిన యింటిలోనఁ । గుడిచికూర్చుండి పనిలేనిగొడవయొకటి । పైనివేసుక పొగలెదు పడఁతమిన్న । చాలుఁబటివేలువచ్చె నీచలము విడువు॥ ౯౩॥ గీ॥ తానుబోయిన పిమ్మట దేనితోడ । నైనఁబనియేమి తెంపుసేయంగవలదు । తలఁపఁజనునమ్మ నీయంత దానికిట్టి । వెడఁగుపను లక్కటా యెంతవెఱ్ఱివీవు॥ ౯౪॥ ఉ॥ చానరొ పోలుపొందెఱుఁగఁజాలక యారక కుందనేల నె ద్దీనె ననంగఁగొట్టమున నీవలిగుంజను గట్టుమన్న నే । మైనను జెప్పఁగాఁదరమె యాతఁడునాడటు మాఱుపల్కె నే । మానినదానికింగతము మన్ననవిన్ననుగాక నాకిఁకఁ॥ ౯౫॥ గీ॥ అనుడు నాచిలుకలకొల్కి యవలఁ జిలుక । చెప్పఁబోయెడు సుద్దిని జివరదనుక । వినెదువేడ్క యుల్లాస్యార వెచ్చనూర్చి । యీవలావలి చెలులతో నిట్టులనియె॥ ౯౬॥ గీ॥ మదికలంకఁజేసి యిది య నంగాఁదగు । నిదియనఁదగదనెడి యెఱుకలేక । యేమియోపలికితి నింతెకాకుసురులు । విడువఁదలఁప నంతవెఱ్ఱినమ్మ॥ ౯౭॥ గీ॥ అకట నవ్వులాలకూరకేయన్నమాట । నిజముగాఁబట్టి యిపుడింత నెలఁతలార । పట్టిపల్లార్చి నామీఁద వట్టి లేని । పోని వాదువేయఁగఁ బాడియానెమీకు॥ ౯౮॥ గీ॥ రవ్వపెట్టక యిఁకనైన రమణిమీఱ । జాలి మెయిఁజిల్క యేదియో మేలిపలుకు । చెవినివేయంగ నుంకించెఁ జెలియలార । వినఁగ నీరమ్మ మ్రొక్కెదవీనులలర॥ ౯౯॥ వ॥ అనుడు నప్పడప్పడంతులెల్లఁ జప్పుడు సేయక యొప్పులకుప్పయగు నప్పలుఁగుచెలువ యొప్పిదంబుగాఁ జెప్పఁబోవు మెప్పుమాటల చొప్పాలింప పల్లంబులువ్విళ్ళూర నూరకున్న నాచిలుకకలికి కలికిపలుకుల నాచెలువల చెవులకుఁ జవులుగొలుపుచు గిలుకుటెలుంగున నిట్లని చెప్పందొడంగె॥ ౧౦౦॥ సీ॥ అలపూవుఁదోటలోఁ జిలుకువెంబడిముద్దు పొలఁతినీరూపు నేఁబొగడినపుడు । పలపుడెందములోనఁ గలిగియుఁగొండత యొక్కింతయును వెలికుబ్బనీక । యగ్గలంబుగఁబొట్టునిగ్గుకతంబున దానినంతయు మదిలోనె యడఁచి । కల్లసుట్టాకయింత కా

న్నింపఁబైటికి నౌనుగాదనుమాట యనకయుండె। నువిదరో యంతెకాని వేఱొండు కాదు। విన్నము వినిపింతుఁ దరువాతవెఱ్ఱియగుచు। వలపుతలకెక్క నాతఁడు మెలఁగినట్టి। నడతచందమించుక తేటపడఁగనీకు॥ ౧౦౧॥ ఉ॥ నిన్నను నల్వవీడుకొని నేనరుదెంచుచుఁ గంటిఁ ద్రోవలోఁ। బెన్నకుఁజేరువం గనులవిందుగఁ జెన్నగునొక్కకోనయం।దున్న గుడారముం దఱిసియొప్పెడు మామిడిగున్న।క్రింద వే।గన్నులవేల్పుపట్టి చెలికాఁడొకఁడాతగఁ గూరుచుండఁగన్॥ ౧౦౨॥ క॥ కనివారేమనుకొందురొ। వినవలెనని వేడ్కపాడమి వెసనాలేబ్రాఁ।కునకుండిగి యొకకొమ్మను।బనివడి నేఁగూరుచుంటి బడలికవాయన్॥ ౧౦౩॥ వ॥ అయ్యెడ నాకవ్వడి వెడవిలుకాని యలజడిం దెలివిచెడి యుదితగు నిదితగదనియెడి యెఱుకలేక యెదుటఁ గనుపడువానినెల్లం దడవి యిట్లని పలవింపం దొడంగె॥ ౧౦౪॥ సీ॥ అలలార యంచ తొయ్యలులార మీరైనఁ జిత్రాంగదకు నన్నుఁ జెప్పఁగలరె। తొగలార మేలి సంపఁగులార మీరైనఁ జిత్రాంగదకునన్నుఁ జెప్పఁగలరె। పొదలార గండుతుమ్మెదలార మీరైనఁ జిత్రాంగదకునన్నుఁ జెప్పఁగలరె। విరులార చలువతెమ్మెరలార మీరైనఁ జిత్రాంగదకునన్ను జెప్పఁగలరె। యెంతవేఁడిన నొకరైన నించుకంత। పలుకనైనను నాతోడఁబలుకరేమి। యేను జేసిన తప్పితమేదియైనఁ। గలదె యెల్లరు నన్నిట్లు చులకసేయ॥ ౧౦౪॥ గీ॥ నేమమున నేను బండ్రెండునెలలబట్టి। యున్నియేళ్ళకుఁజని గ్రుంకులిడినయట్టి। పున్నెమునసైన నాకు నాపువ్వుబోడిఁ। గాంచుమేలైన నొకసారి గలుగరాదె॥ ౧౦౫॥ క॥ అని పెక్కువగలఁదలఁకెడు। ననుఁగుంజెలికాని లోని యలజడి తగ్గన్। మనమిదె చని చిత్రాంగదఁ। గనుఁగొందము నమ్మి యెల్లి కన్నులు తనియన్॥ ౧౦౬॥ క॥ అందాక నోర్చుకొమ్మని। కందువమాటలను జెల్మికాఁడొకఁడచ్చో। డెందమునం దలికుందన్। డిందింపుచునుండ నపుడ నేనును గడఁకన్॥ ౧౦౭॥ క॥ నీయెదయాతని వయినిటు। లోయింతిరొ తగిలియుంట యొక్కింతయు నే।నాయెడ నెఱుఁగమిచే నీ।చాయలవచ్చితిని నంతె చాలునటంచున్॥ ౧౦౮॥ క॥ నమ్ముమిది నేట టేపటఁ। గొమ్మా నిన్నెదకికొంచు గొబ్బున నేఁడీ। యిమ్మున కేతెంచి నినున్। నెమ్మిం జేపట్టు నీదు నెచ్చెలులలరన్॥ ౧౦౯॥ గీ॥ కాన నూఱడియుండుము నేను బోయి। యిపుడ మీతల్లిదండ్రుల కెలమిమ్రొక్కి। వారి నేమంబు లారసి వత్తుమరల। ననుచు దిగ్గున రాచిల్క లరిగెఁ జదల॥ ౧౧౦॥ క॥ చిలుకలటు చన్న పిమ్మటఁ। జెలికత్తియలంతిపురికిఁ జెచ్చెరఁ జెలువన్। బిలుచుకొని పోయిరూఱడఁ। బలుఁదెఱఁగుల దిటవుగఁ బలికి పాయనికూర్మిన్॥ ౧౧౧॥ వ॥ అటుతరువాత నడచిన కత చెప్పుమని జనమేజయుం డడుగుటయు॥ ౧౧౨॥ మాలినీవృత్తము॥ జగదు లరయువాఁడా సాధులం బ్రోచువాఁడా। పొగరుఁ బసులగొంగా పూపబల్వెన్నదొంగా। పగయెఱుఁగనివేల్పా పైడిపుట్టంబుదాల్పా। పగలు తొలఁచుమిన్నా వాసిగన్ గొల్లపిన్నా॥ ౧౧౩॥ కందగర్భిత మణిగణనికరము॥ చిలువదొరపఱపు చెలువునఁ, జెలఁగన్। సిలుగుల నడ

చెడు * సిరిచెలిమగఁడా । నలువయుఁగొడుకయి నలువుగ, వెలయఁగ । బెలుకుటఁ
బగతుర * బిగిచెఱుచుదొరా॥ ౧౧౪॥ గద్యము॥ ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్ర లో
హితసగోత్ర శుద్ధాంధ్రి నిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధమహాకావ్య రచనాచాతురీధురంధర
సద్యశోబంధుర కందుకూరి వంశపయఃపారావార రాకాకైరవమిత్ర సుబ్రహ్మణ్యా
మాత్యపుత్ర సుజనవిధేయ వీరేశలింగనామధేయ ప్రణీతంబయిన రసికజన మనో
రంజనంబను ప్రబంధరత్నంబున ద్వితీయాశ్వాసము॥

ర సి క జ న మ నో ర ం జ న ము.

తృ తీ యా శ్వా స ము.

క॥ సిరియుం బలిమియు నేమముఁ। దిరముగ మదినమ్మికొలుచు దిట్టలకెల్లన్। గరము న్నెనరున నిచ్చుచు। నరయుచు సాదుల నుబ్రోచు నలకరివేల్పా॥ ౧॥ వ॥ వైశంపాయనుం డటమీఁద నడచిన కత జనమేజయున కిట్లని చెప్పందొడంగె నట్లు చెలికత్తియలు పొత్తుగ నత్తెఱవం గొనిచని మనికిపట్టు చేర్చినఁ జేర్చిన మరుచిచ్చునకుఁ దాళఁ జాలక చాల జాలిం దూలుచు వారల నేమరించి॥ ౨॥ సీ॥ అలమోవి దొండపండని వచ్చి చిల్కల జవ్వాజి వలపులు పడలఁద్రోయ। బుజముతూడులఁ జూచి పారివచ్చినంచలఁ దురము క్రొమ్మొగిలింత తోలఁగఁద్రోల। చనుపూవుబంతులఁ గనివాలు తేఁటుల ముక్కు సంపఁగిమొగ్గ మొనసి తఱుమ। కయికొమ్మల నదల్పఁగా వచ్చు తెమ్మెర సొక్కట నూగారు పాము దుగఁ జేయ। కలికిరూపును గనిచేతుకమ్మవిల్తు। బలఁగముల నాకలికిరూపె పాఱఁ జేయ। బోటి వెడలెను బూవులతోఁట కపుడు। చెలులఁ దిగనాడి యెడఁబాటు చెలువఁ గూడి॥ ౩॥ గీ॥ అంతనింతు లెల్ల నెంతయుఁ దలఁకొంది। యింటఁ జెలిని గాన కెల్లచోట్ల। వెదకి తత్తరించి వెలఁదులు త్తలమున। నలరుఁదోటఁ జేర నరుగుదెంచి॥ ౪॥ చ॥ కని రెల దోటలో వలపుగ్రమ్మెడు తమ్మికొలంకువంకఁ జిక్కని నన దేనె యేటిచిఱుకాలువ కావలిమావి క్రేవఁ బ్రన్నన నెలజాల మేలిపని నిద్దపుముద్దుటరుంగు చెంగటన్। బోనరిన కమ్మచెంగలువ పుప్పొడి తిన్నియ యొద్ద ముద్దియన్॥ ౫॥ వ॥ కని యిట్లనిరి॥ ౬॥ చ॥ ఎటువలె మమ్ముఁ బాసి యిపుడిచ్చటి కొంటిగ వచ్చితమ్మ నీ। వెటువలెఁ బూవునీటి పెను వెల్లువ లీదితివమ్మ నీ డుకా। ల్కెటువలె నోర్చితమ్మ వెలదీ యిటు పుప్పొడి తిన్నె లెక్క నే। డెటువలె దూరితమ్మ పొదరిండ్ల నయో తగునమ్మ యిప్పనుల్॥ ౭॥ ఉ॥ నీ చెయిదోయి కెంజిగురు నీ నునువాతెఱ దొండపండునున్। నీ చనుపూవుగుత్తులును నీ చెలువారు బుజంపుఁ గొమ్మలున్। జూచినఁ గోయిలల్ చిలుకజోటులుఁ దుమ్మెద చాలుఁ దెమ్మెరల్। హా చెలి యించుకైన నిను నాఱడిపెట్టక నిల్వనిచ్చునే॥ ౮॥ సీ॥ ఒడలెఱుంగక మరుఁడుండి మండిపడును గూడి తేఁటులు కాఱుకూతలఱచు। వదరుచుఁ జిల్కలు వడిఁబండ్లు కొఱుకును పరువెఱుంగక యంచ పారసాచు। కదిసికోయిలపిండు కన్నులెఱ్ఱగఁ జేయుఁ బాగరునగోర్వంక లెగిరిపడును। మెయి జల్లుమనగాలి మీదిమీదికి వచ్చుఁ గన్నుగానక నెమ్మిగంతులిడును। గోలతనమున బలుముద్దరాలవగుట। వచ్చితివి గాక యెవరిట్లు వత్తురమ్మ। యించువిలుకాని దడములకిక్కయైన। కాఱుకోనకు నొంటిమైఁ గలువకంటి॥ ౯॥ సీ॥ సారెసారెకు వీచు చలుతెమ్మెర కాదు తిమ్మవిల్గలవాని తేరుగాని। యలచెట్లనలరించు నామని దొరగాఁడు పచ్చవిల్తుని దళవాయి గాని।

పరువులెత్తెను గొఱవంకగుంపులుగావు తలిరాకువిలుకాని దండుకాని । తావి గుబు
ల్కొను తమ్మిమొగ్గలుగావు కమ్మవిల్తుని తూపుగములుకాని । తేనెలానివెడలు తేఁటి
పాటలుగావు । మొనయుమరుని నారిమ్రోఁతగాని । కెలనవిరియు కన్నెగేదంగి పువు
గాదు। పూలవిల్తుచేతివాలుగాని॥ ౧౦॥ వ॥ అనిచెప్పనప్పడప్పడంతుక కంతకంతకు
వలవంత వింతయయి చూపట్టి నప్పట్టునఁగల వింతలుచూపి వంత మఱపింతమని యెం
చి మించుబోండ్లమ్ముద్దరాలిం బూలుగోయుదము రమ్మని తోడుకొనిచనుచు నిట్లనిరి॥
౧౧॥ ఉ॥ అల్లదె చూడుమోమగువ యాదెసఁ దెమ్మెరపేరియెమ్మెకాఁడల్లనఁదీగ
పైదలి మొయ్యారపుమంచు పయింటఁబాపినన్ । మెల్లనపూవుగుత్తులను మేల్చనులా
తలిరాకుచేతులన్ । బెల్లుగమాటఁగాఁదివిరెఁ బెంపగునిబ్బితి యట్టిదేకదా॥ ౧౨॥
చ॥ చిలుకలకొల్కి కన్గొనుము చెన్నగుతీవియఁ జిల్కకొట్లచే। నలరుచుదొండపండు
దనరారెడు డెందమువాంగఁ జెల్వనిం । గలసినవంటిసొక్కులను గందియు ముద్దులు
గుల్కుచున్న యుక్కలిచెలువంపు కెంబెదవికైవడిఁ గ్రాలుచునున్నదెంతయున్ ॥౧౩॥
చ॥ కనుఁగొనుముద్దుగుమ్మ సరగన్ గనుఁ గల్వలువిచ్చిముందటన్। జనిచని నెమ్మిగొండ్లి
యటుసల్పఁగఁజాగెను బువ్వఁదేనియల్। గొని పొగరెక్కి తుమ్మెదలు గుంపులుగూడి
చనంగదవ్వులన్। గనుఁగొని నల్లమబ్బనుచు గ్రక్కున లోఁదలపంగఁ బోల్పమీ॥౧౪॥
ఉ॥ అక్కడఁగోయిలొక్కటి రవంతయుఁ బల్కుటమాని యాకులే । మెక్కుచుఁ
బెక్కునాళ్లు గుఱిమీఱఁగఁ గానమునిల్చియెప్పుడు । న్నిక్కపు మావిలేఁజిగురు నిప్పన
నొప్పుచుఁదమ్మికంటితాఁజక్కఁగఁగైకొనెం దబిసిచందము నీనుడిమెచ్చువాండఁగన్॥
౧౫॥ చ॥ కరువలిపిన్నమెల్లఁజని కమ్మనితావులు గ్రుమ్మరించు నబ్బురపుఁ గొలంకుఁ
జేరు తనపోకకునడ్డయి నిల్చియున్న యాదరిబలురక్కసుత్తలఁకఁ దద్దఁ దలల్దును
మాడ్కిఁ వ్రేల్మిడిన్ । విరులనుద్రుంచి కొమ్మకును వ్రేఁగుతొలంచెను గంటివేచెలీ॥ ౧౬॥
గీ॥ అలరుకొమ్మలు చెలువులనల్లఁబొంది । కొమరుపూపలఁ గాంచెనో కొమ్మచూడు।
మలరుకొమ్మలు చెలువులనల్లఁబొంది। కొమరుపూపలఁగాంచుట గొప్పయగునె॥ ౧౭॥
వ॥ అని మఱియును॥ ౧౮॥ సీ॥ ఏమనవలఱేఁడు ప్రేముడిపుట్టంగఁ గలసిడెందంబు
లో మెలఁగునమ్మ । చలువలఱేఁడు నిచ్చలు వేలుపుల్త్రోవ విడిచి యావంతయు
నడువఁడమ్మ । నెలదోటలోని కోయిలముత్తమేతఱి నోరెత్తిమాటాడ నోడునమ్మ।
జంకతత్తడిరౌతు చెలఁగియొకప్పుడు నొకరికంటఁబడకయుండునమ్మ। తెల్లవాఱుతడవ
యంచలెల్లవిడువ । కెంతదవ్వైన వినువాఁకకేగునమ్మ । యట్టివారలచే నెగ్గుపుట్టు
టెట్లు। వలదువలవంత యొకయింతవారివలన॥ ౧౯॥ చ॥ మొగిళులఁజూచిసంతసముఁ
బూనునెమళ్లను నంచపిండు, సంపఁగిపువు తావులంగొనెడి పయ్యెరతుమ్మెదదిమ్ము,
తమ్ములం। దగిలికలంచుజాబిలియఁ దామరచాలు, పొసంగిమన్కి యొముగుదరో
సాగదేరిఁగొని ముంజమరుండదఱడెంచునీవయిన్॥ ౨౦॥ సీ॥ నీకంటఁబడినేలనిలుచు

నే మఱుడాలు నిలువు గ్రుడ్లుపడి తానీరుచొరక। నీమాటవిన్నఁ దానిలుచునే మఱుతేజి
తోక త్రెంచుక కానఁదొలఁగిచనక। నీమోముగన్నఁ దానిలుచునే మఱుమామ దిగఁ
జిక్కి బయలునఁ దిరిగిచెడక। నీచేతఁబడ్డఁ దానిలుచునే మఱుబాకు వడఁకిత్రూఁకులనంటి
పట్టుకొనక। మిట్టిపాటుచు నెగరిపాటట్టలంపుఁ। ద్రిమ్మరితనంబుఁ గఱకుతనమ్ముమాని।
మునిఁగి డాగి పఱచి కూలి చనియె నేని। యెంతమండిపడిన మఱుఁడేమి సేయు॥ ౨౧॥
చ॥ దరిచెడి కానపాల్పడియె దండులు, తూపులువిచ్చిపోయెఁ, దే।రరుదుగమూలపట్టెఁ,
జెలువారుసిడంబులు నీటిపాల్పడెన్। విరివిరిపోయె నారియును, విన్నగదాలువు కంటి
మంటలన్। పరుఁడనుసీల్గెఁ గొందలముమానుము పూవిలుకాని డాడికిన్॥ ౨౨॥
వ॥ ఇట్లు నెచ్చెలులెచ్చరించుచుఁ దోడుకొని చనుచు॥ ౨౩॥ వృషగతిరగడ॥ కలికికలికి
మొగంబులం గడుఁగప్పుఁగప్పురపుందుమారము। పలుకుపలుకులుగాఁ జనకంటివంకవంక
రగఁజన నేరము। పొదలుపొదలు డాయఁబోక ననుబోటిబోటిగమి వెన్కనడువు। మొ
దలమొదల వెఱపుదోప నిట మేలమేలకను పెద్దముద్దువు। కానకానవ యేఱుదఱియకు
కన్నెకన్నెఱఁజేసిచూడకు। మానుమానును గుట్టునివ్వెఱ మాటిమాటికి మమ్ము వీడకు।
కొమ్మకొమ్మలపండులెల్లను గోయఁగోయని కూయఁజిల్కలు। నెమ్మినెమ్మిని జూడు
మల్లదె నీడనీడను దానికుల్కులు। చెలువచెలువగు పువ్వునీరొగిఁ జిలుకఁ జిలుకరాలి
చెంబూలను। నలరు నలరులురాలెఁ గన్గొను మన్నమన్ననసేయవేలను। దనరఁ దనరవ
ణములూడ నెఱతావి తావిదిరమ్మనిచెలికి। ననుచు ననుచుచేమంతిపొదకు నల్లనల్లనఁ
జనె నొకకలికి। మంచిమంచిసుమంతకప్పిన మావిమావిడిది మున్నెప్పుడు। మించు
మించులబోడి పోవమె మీదమీదడయడఁగ నిప్పుడు। తెఱవ తెరువది తిన్నగాఁజని తేని
తేనియవాఁకతాఁకదు। నెఱయు నెఱయప్పరిగవేడుక నించు నించుక కాకసోఁకదు।
పొగడపొగడఁదగి తావులననబోడి పోడిమిమీఱఁ గ్రాలెను। పగలుపగలు మొగముతో
నెఱపి వాడివాడిమిఁ దమ్మితూలెను। నెన్ననెన్నఁడు గొజ్జఁగులపూ వింత వింతగలేదు
డాయుము। కన్నెకన్నె గేదఁగి క్రొన్ననఁ గడఁకఁగడకన్నెత్తికోయుము। కొనకకొనకటు
లేల చూచెదు గోరగోరఁట పూలుద్రుంపవె। మొనయు మొనయురియాడు సంపెగ
మొగ్గమొగ్గకకేలనింపవె। యేలయేలకిపొదవిరిముత్తె మెల్లమెల్లన రాల్పఁజాలవు। గోల
గోలనుగొంచు నాకలిగొట్టుఁగొట్టుము నేలపాలవుఁ। జాలజాలగు కాల్వదరిఁజనఁ జాగి
జాగిటు చేయనేటికి। నాడ నాడుకోయిల యిపుడేమఱచె మఱచెనీనుడి నేటికిఁ। జాన
జానగు తావితావెదఁజల్లఁజల్లని బావిఁగందము। పూనిపూనికలెల్లఁదీఱఁగ మొల్లమొ
ల్లపుఁదావిగొందమె। యలసియలసిగపూలురులఁ జఱియందయందఱుఁ గూరుచుందురె।
వెలయ వెలయనరాని కొలంకు వేడి వేడితొలంచుకొందురె॥ ౨౪॥ సీ॥ అడుగుల
కెంజాయ లలముపట్టులుచూచి తలిరాకుపడెనంచుఁ దలఁచివంగి। తనచూపు చాలు
పర్విన పూలఁ బేంట్లని చాచిన కెంగేలు సరగఁదీసి। తగఁ బజ్జరుసతెల్పు జిగివర్వతి గెల

మల్లెమొగ్గలటంచు గిల్లఁబోయి। యొడలిబంగరునిగ్గు లడరుమ్రాఁకులఁజూచి సంపెంగ
ననలంచు సరసఁజేరి। యొండొరుల నవ్వుకొంచు నయ్యువిదలెల్ల। విరులుకోయఁగఁ
జొచ్చిరి వింతమీఱఁ। గలికినడకల నంచల గరువమడఁచి। యందియలు కాళ్ళ గళ
గళ్లమనుచుమ్రోయ॥ ౨౫॥ గీ॥ చిగురుటాకులు వడిఁద్రుంచెఁ జెలువయొకతె। యపు
డ చేతులకనిదీఱునట్లుగాఁగ। మల్లెమొగ్గలవెసఁద్రుంచెమగువయొకతె। యలుకమెయిఁ
బంటఁ బగపట్టినట్లుగాఁగ॥ ౨౬॥ సీ॥ వడిఁబొన్నవిరిగోసి యొకెఁబెట్టెనొక్కతె పొ
క్కిలితో సరిపోల్చుకరణి। వెసఁగోసిసంపంగివిరినిమూర్కొనెనొర్తు ముక్కుతోడను
సరిపోల్చుకరణి। చిగురుజొంపముద్రుంచి చేతఁదాల్చెనొకర్తు పాణిఁగేలితో సరిపో
ల్చుకరణి। మొగిలిరేకులుగోట ముట్టిగిల్లెనొకర్తు మొగిగోళ్ళతో సరిపోల్చుకరణి।
దొండపండునుగొఱికె నాతుకయొకర్తు। పొసఁగఁగెమ్మోవితో సరిపోల్చుకరణి। తీవె
మెయినంటఁ జేయెత్తి తిగిచెనొకతె। పూని నెమ్మేనితో సరిపోల్చుకరణి॥ ౨౭॥ గీ॥
వెలఁదులమ్మాడ్కిఁ జిగురులు విరులుఁగోయఁ। దూలినెవ్వగఁబొంకుచుఁ దోటబోటి।
యొకటఁగన్నీరు నించెడు నోయనంగ। దొడిమెలను నీరు కారంగఁ దొడఁగెనపుడు॥
౨౮॥ వ॥ ఇట్లు పూలుగోసి యలసి సొలసి యమ్ముగువలెల్లం జెమ్మటలఁ దొప్పదోఁగి
నెత్తమ్మికొలంకున నీరాడఁగోరుటయు నచ్చిత్రాంగద॥ ౨౯॥ గీ॥ మేలిమగఱాలపట్టుల
మెల్లనడిచి। మెఱుఁగులీనెడు రతనంపు మెట్లుడిగ్గి। వలపుగొలిపెడు తామరకొలనుఁ
జేరె। నొక్కనెచ్చెలి కేల్దమ్మి యూతఁగొనుచు॥ ౩౦॥ క॥ క్రొవ్వెదనించుకకనుఁగొ
ని। క్రొవ్వెదనించుకయువిడిచి గుంపుగనంచల్। దవ్వులమొయిలని పాఱెను। నవ్వల
పొలయు కొలఁకుదఱి నవ్వలివలనన్॥ ౩౧॥ చ॥ చెలువలు సొమ్ములు న్నిలువచీరెలు
నొడ్డనఁబెట్టిపావడల్। బలుచనుకట్టుఁగట్టి సరివారలఁజీరుచు నీరుచొచ్చి రాఁపొలఁ
తులకొప్పు ముక్కుమొగముంగని యంచలుఁదేంట్లుజక్కవల్। జళుకున నల్లమబ్బుజిగి
సంపెగచందురుఁడంచుఁదూలఁగన్॥ ౩౨॥ సీ॥ చిలుకలకొల్కుల చేతులునడుగులు
నెత్తామరగుంపు నినుమడింప। ముద్దులగుమ్మల మోములుఁజన్నులుఁ బొందామరల
గుంపుఁ బుట్టఁజేయ। కలువకంటుల వాలుఁగన్నులచెన్నులు వాలుగన్నగమి నిబ్బడిగఁ
జేయ। క్రొవ్విరిబోడుల కురులమొత్తంబులు నాచుతీవెలపెంపు నలువరింప। నెలఁత
లెల్లను గుములుగానీరుచేరి। యింపుదళుకొత్తఁ బెల్లుగా నీఁదునపుడు। చెలువుమీఱిన
నెత్తమ్మికొలఁకునకును। గరమువింతగఁ గ్రొత్తసింగారమొదవె॥ ౩౩॥ చ॥ చెలువ
యొకర్తుకెంజిగురు చిమ్మనగ్రోవి యమర్చి పూవుఁదే। నెలు చెలిమోముదమ్మిపయి నె
మ్మినిజిమ్మినఁ గేలుదామరల్। తళుకుమొగంబుచేరువకుఁ దారుచుటొప్పగుఁ బూవు
నీటికిం। దలఁకకు మేముగల్గనని తమ్ములుబాసటవచ్చె నచ్చునన్॥ ౩౪॥ గీ॥ ఒం
డొరులకేలుదమ్ముల నొక్కమొగిని। నెమ్మొగంబుల పయినీరుచిమ్ముటొప్పెఁ। దమ్మి
పూఁదేనియను జాపుఁజమ్మెదలకు। మించుతమి నొగిరంబుగఁ బంచునట్లు॥ ౩౫॥

క॥ కుంకుముసోఁకఁగ నెఱుపయి। యింకొకయెడఁ బసపుసోఁక నెలపచ్చనయై। పొం
కపుఁగాటుకసోఁకిన। వంకనలుపయి కొలఁకు పలువన్నెల నమరెన్॥ ౩౬॥ సీ॥ కప్ప
కొప్పులనుండి కాఱుచుండెడునీరు చిఱుతమబ్బుల వానచినుకులట్లు। గబ్బిగుబ్బలనుండి
కాఱుచుండెడునీరు బలితంపుమలల పెన్వాకలట్లు। కమ్మమోములనుండి కాఱుచుండె
డునీరు సొగసుచందురు మంచుసోనయట్లు। కలికికన్నులనుండి కాఱుచుండెడునీరు
నెత్తమ్మిపూవుఁదేనియలయట్లు। వాతెఱలనుండి తగఁజాలువాఱునీరు। పలుచసగు దొం
డపండులపాలయట్లు। వింతవింతలఁదనరెఁ గన్పింపుగాఁగ। లేమలటునీటిలోమున్గి లేచు
నపుడు॥ ౩౭॥ గీ॥ పడఁతిమిన్నలుకొలఁకు వెల్వడెడునప్పు। డొడలనంటిన నీటిబొ
ట్లొప్పమీఱె। నేవళంబుగఁ బెరుగు క్రొందీవగములు। మొగ్గతొడిగిన కైవడి ముద్దు
గులుక॥ ౩౮॥ చ॥ తనతలజొక్కులంజూనిపి చాపున నొద్దున నంచ పవ్వళిం।చినఁ గని
కట్టుపుట్టమని చేడియయొక్కతె కేలనంట ము।క్కునదది కేల్వడింబొడువ గుబ్బెత
గొబ్బున నుల్కిపాటునన్।వెనుకకువచ్చె దానిఁగని నెవ్వడినవ్విరి తోడిచేడియల్॥ ౩౯
గీ॥ ఇట్లు కొలఁకువెల్వడివచ్చి యింతులెల్లఁ। దమ రవణములు వల్వలుఁదాల్చి పిదపఁ।
బువ్వుబోడిని నైనేసి పూలుదురిమి। పొసఁగ మొగమునఁ గస్తురిబొట్టువెట్టి॥ ౪౦॥
గీ॥ మెల్లమెల్లనె యపరంజిమేడపొంతఁ। బూవుదోఁటను గుజ్జుక్రొమ్మావినీడఁ। జెన్ను
మీఱెడు నెలఱాలతిన్నెమీఁదఁ। బొలఁతిఁగూర్చుండఁబెట్టి యాపువ్వుబోండ్లు॥ ౪౧॥
క॥ జాణతనపుమాటల వి।న్నాణముచూపి చెలియమదనాటిన కుందుం। బోనడఁచి
ప్రొద్దువోవఁగ। వీణియఁగొనివచ్చి ముందుపెట్టినవేడ్కన్॥ ౪౨॥ గీ॥ తీగెలుబిగించి
సుతికదుఁదిన్నపఱిచి। పూనివీణియను బుజంబుపైనిమోపి। కేలుసవరించి సారెల
వ్రేలునిలిపి। యెలమిమీఱ జిత్రాంగదయింపుపుట్ట॥ ౪౩॥ సీ॥ క్రొవ్వాడికొనగోళ్ళ గ్రుచ్చి
తంతులుమీటు నందంబు మదిజల్లుమనికలంప। మురిపెంబుగాఁబల్కు ముద్దుటెలుం
గున కల్లనఁగోయిల లరుగుదేర। సారములుకలిపించి సొగసుగాఁ బలికించు వింతకు
జాలెల్ల వెసఁగరంగ। హొయలుగాఁబాడెడు నొఱపైనపాటకుఁ జేరువమోడులు
చిగురుపట్ట। తానునెవ్వడిఁ గవ్వడిపైనిమున్ను। గూరిచిన తేటపాటను గూర్మిమీఱ।వీణె
మీదను హాయిగా వెలఁదిమిన్న। వింతగాఁ బాడఁజొచ్చెను వీనులలర॥ ౪౪॥ ఉ॥
అయ్యెడఁగ్రీడి వేడ్కమెయి నచ్చటికింజనుదెంచి మించి యా।తొయ్యలిఁగాంచు జా
డ మదిఁదోచక యారయుచింతలోపలన్। నెయ్యనిఁగూడి యయ్యెడవినిల్చి మెకంబుల
వేఁటలాడఁగాఁ। జయ్యన నేంచి కొంతవడి సల్పె మెకంబులవేఁట వింతగన్॥ ౪౫॥
గీ॥ ప్రోలిచేరువకానలోఁ బ్రొద్దుగడవఁ। గొంతవేఁటాడి మెగములఁగువ్వగూల్చి।యేటు
పడి పాఱిపోయిన యెలుఁగువెంట। నంటిచనుదెంచి యాపాట యాలకించి॥ ౪౬॥
ఉ॥ చెంగటఁబాటపాడుచును జెల్వలతోడను దోటలోనఁ జి।త్రాంగదయుంట జాడ
మెయి దవ్వులవారలచే నెఱింగి యు।ప్పొంగుచుఁ జెల్మికానిఁగని పొందొడఁగూర్పఁగ

మంచిసందిదే । మునుఁగలఁజేసు బెన్వడిగఁ బూనిక సల్పుమటంచు నిట్లనన్ ॥ ౪౭ ॥
చ॥ ఎటువలె నేకతంబచని యింతికడన్ననుగానిపించెదో । యెటువలెఁ బల్కరించెదవొ యెట్టుగమన్ననలందమించెదో। యెటువలె నేర్పుచూపెదవొ యెట్టుగ సూటిగ మాటలాడెదో। యెటువలె మమ్ముఁ గూర్చెదవొ యాయది నీయది సుమ్ము నెచ్చెలీ॥ ౪౮ ॥ చ॥ వెలఁదులు చుట్టునున్నపుడు వేఱొకసందడి నున్నయప్పుడున్ । వెలయఁగ నాతెఱంగు కడు వేగిరపాటున ముచ్చటించి యా చెలువకు నన్ను విన్నపము సేయకు మన్నిట జాణవీవు నే। నెలమిని వేఱ చెప్పవలెనే తగునట్టులె చేయఁగాఁదగున్ ॥ ౪౯ ॥ క॥ ఒప్పులకుప్పయపంజను। నప్పడఁతికి నామదిఁగల యలజడియెల్లం। జెప్పికరంచకయేమొ। చెప్పితినని నీవసడ్డచేసెదు సుమ్మీ ॥ ౫౦ ॥ వ॥ అనిన నవ్విశారదుండును నవ్వికవ్వడితోడ ॥ ౫౧ ॥ గీ॥ ఎంత దేవరపనియన్న నింతలోనఁ । బూని వండించుకొనివత్తుఁ బోసఁగఁ బలికి । యానతియొయన్న నెయ్యంబుగానుపించు । నెలనగవునవ్వి తలయత్తెనొగర వైవ॥ ౫౨ ॥ చ॥ అలయది సన్నగా నెఱిఁగి యాతఁడు సామిహసాదటంచు రెండడుగులు ముందుసాగి మొగమల్లన ఓనిదెసన్మరల్చి చేతులువడిమోడ్చి సంతసము దోపఁగ నిచ్చట నున్నయట్టులే । తలఁపుము పోయివత్తునని దారినిసాగెను వేగనేఁగన్ ॥ ౫౩ ॥ సీ॥ నెలఱాల నేల పజ్జలఁ గ్రాలుగొజ్జంగి పువునీటియేటి వెల్లువలుదాటి। కప్పురంపు టంటికంబపుగుంపునంటిన తుదిదారిగోరింట పొదలుదూరి। యల్లిబిల్లిగనల్లు మల్లెతీవెలనల్ల యెలతేఁటిమేటి పాటలకునలరి। సురపొన్నగున్నల దరినున్నతిన్నెలపయి సోలి మేలితేనియలు గ్రోలి। తావిచెంగల్వబావుల క్రేవనడిచి । కన్నెగేదంగిపొదరిండ్లు గాంచిమెచ్చి। క్రొత్తజవ్వాజివలపులు గుత్తగాంచి। గుజ్జులేమావినీడల పజ్జనరిగి॥ ౫౪ ॥ మ॥ కనియెం బాటుఁడు తోటలోపలను వాల్గంటిన్నిగారంపుఁ గ్రొన్ననబోడిన్ లతకూనఁ గన్నియలమిన్నన్ బిత్తఱిన్స్మద్దియన్ । ననవిల్కాని కడిందిపూములికిఁ జానన్ జాజిపూబంతి మించినమేల్వన్నె పసిండిబొమ్మఁ జెలియన్సింగారి లేజవ్వనిన్ ॥ ౫౫ ॥ సీ॥ తనయందమీనేలఁ దనరొందఁ బోలుపొంకు గట్టురాకన్నె యీకలికిమిన్న । తగ మించుజిగినెంచుఁ దనమించు మెఱయించు కలుములచేడె యీతలిరుబోడి । మెఱుఁగారువగమీఱు మెయిసౌరుగల ముద్దుపలుకులకొమ్మ యీపసిఁడిబొమ్మ । తన మెప్పిదమె యెప్పుడును నొప్పఁదగుగొనములతమ్మికొమ్మ యీముద్దుగుమ్మ। రుప్వనఁజని నేనాయలరువిలుకాని । మిత్తినాతమ్మికంటి నామేలికొలఁపు । టరిదిసామి నాజగముచుట్టంబునిటకుఁ । దెచ్చెదను దీనిసొగసెల్లఁదెల్పియనుచు॥ ౫౬ ॥ వ॥ చనుచున్నతఱి నచ్చేరువ నడయాడుచున్న యొక్కనెమలింజూచి చిత్రాంగద నెచ్చెలులతోడ॥ ౫౭ ॥
చ॥ అడుగులు మెల్లఁబెట్టుచును నచ్చటనిచ్చట నిల్చిచూచుచున్ । వడిఁబొదరిండ్లచక్కికిఁ జివాలున నేగుచు నెమ్మిజొట్టు బొట్టడరఁగవచ్చెడుంగనుఁ డోయాటులు మీరలు హాఱుఁడ్లదే। యెడపక వేడ్కమీఱ నెడరేగుఁడు కైకొనిరందు నేర్పునన్ ॥ ౫౮ ॥

చ॥ అననిదెసం దటంచుఁ దఱిఁయంజని పాఱుఁడు కొమ్మఁగూర్చి యొ।య్యనననుఁ ‘వచ్చె
డుంగనుఁ డోయామలు మీరలు పాఱుఁడల్లదే’।యని చెలిపిండుతోడ మమునవ్వులఁ
జూడకమున్నెయిట్లునీ।వనవినినంతనుండి మదికచ్చెరువయ్యెడు మాకుఁదొయ్యలీ॥౪౯
క॥ దవ్వులనాతనిఁగన్గొని। పువ్వారుంబోఁడి యొక్క పొలఁతిఁబిలిచి యీ।వివ్వచ్చుబావ
నికినిడ। నెవ్వడినొకగద్దెఁగొంచు నెచ్చెలిరమ్మా॥ ౫౦॥ క॥ అని తనయనుఁగును గనుఁ
గొని। గొనబునఁ బనివినఁబనిచినఁ గొనకొనిచని చ।య్యన నిగనిగమనుగద్దియఁ। గొని
చనువున నెనరునఁబెనఁగొన నటనునిచెన్॥ ౫౧॥ వ॥ అప్పు డతండు॥ ౫౨॥ గీ॥ అది
గో ‘వివ్వచ్చు బావఁడంచ’ నెడు నారి। యీమెయెఱిఁగి నన్నానవాలిడియెనేమొ। పల్కు
దటులు నీవివచ్చుబావఁడంచు। నువిదమది నెంచి యిట్లని యుంటఁబోలు॥ ౫౩॥
క॥ అని సందియంబుదొలఁకఁగఁ। జనియాతఁడు చెంతఁజేరి సరగనడఁకువన్। నన
బోఁడిచేయిచూపఁగఁ। గనుసన్నలఁ గూరుచుండె గద్దియమీఁదన్॥ ౫౪॥ వ॥ అంత
నప్పుడు॥ ౫౫॥ ఉ॥ తోరపుఁబేరులూడ నసదుంగవునల్లలనాడ ముంగురుల్। సారెకు
వీడఁ గ్రొంజెమట చక్కని చెక్కులమీఁదఁగూడ బం।గారపు గిల్కుటందియలు
కమ్మనిపాటలుపాడ నెంతయుం। గూరిమి నేలవేల్పు నడుగుంగవకుం జెలి మ్రొక్కెఁ
గ్రక్కునన్॥ ౫౬॥ గీ॥ మ్రొక్కినిలిచినఁ జిఱునవ్వు మొలకలెత్తఁ। బెండ్లికూఁతురవగు
మీవు వెలఁదియనుచుఁ। బుడమివేలుపుదీవించి పువ్వుకంటు। చేతిలోనుంచెఁ గూర్మి
తోఁ జెలువకపుడు॥ ౫౭॥ ఉ॥ కన్నులఁ బిన్ననవ్వులయఁ గైకొని కన్నులనొత్తి మ
న్ననన్। గ్రొన్ననయన్నుమిన్న నెఱిగొప్పున నప్పడ నేలవేల్పు గ।న్నన్నలఁ దాల్చి కెం
దలిరు చందముఁ బొందఁగఁజాలు కేల్దవం। దిన్నఁగమోడ్చి లోఁ దనివితీఱని కూరిమి
మేరమీఱఁగన్॥ ౫౮॥ ఉ॥ మెండగువేడ్క డెందమున మీఱఁగఁ దమ్ముల కన్న
దమ్ములై। దండిగనున్న మీయనుగుఁదమ్ముల కిమ్ముల మ్రొక్కఁగంటి మీ।యండను జేరి
మిమ్ముఁ గొనియాడఁగఁ గంటిని మంటి నేడుగా। పండువుమాకు మాకొదలువానెను
మీఁదగు కూర్మి పేరిమిన్॥ ౫౯॥ గీ॥ అనిమఱియు నేమియో యపుడడుగఁదలఁచి। సిగ్గు
చేఁ బల్కఁజాలక చెలులవంకఁ। జూడఁగా నామెయుల్లంబు చొప్పెఱింగి। వారి
లోపల మణిరేఖ పలికెనిట్లు॥ ౬౦॥ గీ॥ పెల్లుగాచెడు పేరెండఁ బెంపుతఱిగి। కుంద
నసువంటి నెమ్మేనుకందిపోవ। నెచ్చటెచ్చటఁద్రిప్పంగ నిచ్చయిడెను। కటికితనమూని
మీయుల్లమిటులుమిన్న॥ ౬౧॥ క॥ బడలికయడఁగఁగఁ గొండొక। వడిమీరిచ్చోట
నిలిచి పలుకుండొగి మీ।యొడయండెవ్వఁడొ మీరి।య్యెడకు న్విచ్చేసియుంట కె
య్యదికతమో॥ ౬౨॥ వ॥ అనియడుగుడుం గొండొకవడి చిఱుముడిపాటున నెడదం
దలపోసి యతం డప్పడంతుల కిట్లని చెప్పందొడంగె॥ ౬౩॥ ఉ॥ మాదొర యొప్పఁ
జెప్పఁదరమా మసకప్పడి యహాతఁడారయం। బైదలివేడ్క మీఱ వినుమా నికముందలఁ
దాల్పుదిట్టదా। గాదిలి వేఁటకై యొఱుకుకైవడి నిప్పడువచ్చెఁగాన కే। మాదటవెంట

వచ్చితిమి యీయనచూడ్కికి విందుసేయుచున్॥ ౨౪॥ చ॥ తడవులనుండియేను
ముదితా యతఁడెచ్చటి కేగుచుండు నం|బడిబడి నచ్చటచ్చటికి నానయు నెండయు
నాకవేడ్కతో| నడుచుచుఁ గొల్చుచున్నకతనం గడు నెయ్యముచూపి నిచ్చలా|తఁడె
యొసఁగుం జుమీ తనకుఁదానె మదిన్మముమెచ్చి యన్నియున్॥ ౨౫॥ సీ॥ చెలియరో
విను మేనుజెప్పెదనంతయు మొదల మాదొర యొకపూనిక నెఱపఁ | దనమనక్కి వెలు
వడి తద్దయుఁ గోరిక నందముఁ గలవాఁకలరసియరసి| యలతుమ్మెదలపాట లా
లించియాలించి సోలయక వింతలు చూచిచూచి| నెలలువం|డెందు పొలుపుగ నేలఁ
దిరిగి| తనదుపూనిక నెరవేర్చి చనఁదలంచి| వెండియిచ్చోట నొకపూటయుండమదిని|
దలఁపుపుట్టిన నాగినేఁ డెలమితోడ॥ ౨౬॥ సీ॥ సరిమాలుమావుల దరిఁ|గాలు బావుల
విరిచాలుతావుల వేడ్కనుంది| ననయేటిచోటులఁ జనుమేటితేటుల నను దేటపాటలకు
ను జెలంగి| యొనలేనివానలఁ బెనుపూనుకోనల ననతేనెసోనలఁ దనివిగాంచి| వెలినున్న
మెట్టలఁ గలనున్నచెట్టులఁ బలువన్నెపిట్టల పొలుపుచూచి| నెయ్యనెయ్యన నడతేరు
పయ్యెరలకు | డెందమునఁబొంగి యిచట నందముఁగొంత | తడవు మాసామియును
మేము వెడలలేక| వింతలెల్లను గనుచుంటి మింతులార॥ ౨౭॥ గీ॥ అటులుచూచిన
పిమ్మట నడవిలోన| వేఁటలాడఁగ నించుక వేకువైన| నిలిచియీచేరువను వేట సలు
పఁగడఁగి| విల్లునమ్ములు చేనుల్లసిల్ల వెడలి॥ ౨౮॥ శా॥ సింగంబుల్వెడిపాఱ ముట్టి ము
లుకుల్సింగాణికిందార్చి వే|త్రుంగంజేయుచు బెట్టిదంపుఁబలులం దూలించిచానేయు
చున్| బెంగంజెట్లకుఁ|బ్రాకుచో నెలుఁగులన్ బిట్టేయుచున్ లాగలం| గ్రుంగంజా
చెడు పందిగుంపులతలల్ గూలంగఁ బెల్లేయుచున్॥ ౨౯॥ క॥ ఇక్కరణి నాతఁడింతకుఁ|
బెక్కుమెకంబులనుబట్టి పెంపఱఁజేయన్ | జిక్కకయెలుఁగొక్కటి యీ|చక్కిఁ
బఱచెఁ గోర్కెదల సందడిసేయన్॥ ౩౦॥ వ॥ దానింగానక కొంతతడవు వెదకి
వేసరి॥ ౩౧॥ ఉ॥ చాటుననున్నచో నెలుఁగుజాడ గనుంగొననైన వచ్చి యీ|బోటివ
లంతులచ్చెరువు పొందఁగలోఁగొను నిచ్చమమ్ము ని|చ్చోటికిముందుగాఁబనిచెఁ జూప్వ
గనుంగొని రమ్మటంచు న|మ్మేటియు వచ్చుఁగర్జమిట మేలగుపల్కఁక వీనుసోకినన్॥
౩౨॥ క॥ ఇచ్చటికొమ్మలచెలువున | కిచ్చను గడుసంతసిల్లి యీకోనకునే | మచ్చుగ
వచ్చితిమీఁదగు| మచ్చికనీయలరుఁగొమ్మ మాదొరకనుచున్॥ ౩౩॥ వ॥ అని చేతిలో
నొక పూఁగొమ్మ పట్టుకొని॥ ౩౪॥ క॥ ఇక్కొమ్మపైఁ దలంపెద | నెక్కువగాఁ గల్గి
యుండు నింతిరొకనినన్| ముక్కంటియబ్బరంపడు| నిక్కము దాచంగనేల నీయాన
సుమీ॥ ౩౫॥ క॥అని తెల్పి వారి వెండియుఁ| గనుఁగొని యొకనెలార గౌరవమున
మీ|ననబోడిఁ గన్నసుండియు| నెనరును వేడుకయువెఱఁగు నెలకొనెమాకున్॥ ౩౬|
ఉ॥ ఈమురిపెంపుఁబల్కులును నీనును బాటల యొప్పిదంబు నీ|మోము చొకాటమును
గనిన ముద్దియలారవినుండు వేయు నిం|కేమిటికీవెలంది మది నెంచఁగఁ జామరచూలి

రాణించెనో। యామె యొనర్చినట్టి జవరాలాయనంగను మాకుఁదోఁచెడున్॥ ౮౭॥
క॥ తొయ్యలి ప్రోలెయ్యది సే।రెయ్యది యీచెలువ దాల్ప నెన్నికగనెనో। యి
య్యోలనాగం గడుపున। నెయ్యెకిమీఁ గనెను యెఱిఁగింపుడు మాకున్॥ ౮౮॥ వ॥ అనిన
వతని జాణతనంబునకును నేరుపుమాటల పొంకంబునకును డెందంబున నివ్వెఱపడి॥ ౮౯
చ॥ పొసఁగఁగ లేమలొండొరుల మోములుగన్గొని కావి మోవులన్। మునిమునినవ్వు
పూన నొకముద్దియ నేర్పునఁ బల్కె జియ్య యొ।ద్దెసలను సామిచూపులకుఁ దెప్పర
ముండునె యీనెలంత యిం।పెసఁగఁగ నల్వచెల్వయొనరించిన కన్నియయౌ నిజంబు
గన్॥ ౯౦॥ చ॥ అదియును గాక మీరలిపుడన్నియు మీయెకిమీఁని మన్ననం। బదిలము
గా నెఱుంగుదురు మావలనన్వినఁదగ్గదేమియు।న్నది యటులైన మాయెడల నబ్రపుఁ
గూరిమి పెంపుచెందఁగా। నిది తుదముట్ట మావలన నే విన వేడుకమైనఁ దెల్పెదన్॥ ౯౧
గీ॥ పుడమిపువుఁబోఁడి కపరంజి ముద్దుతొడవు। పాలమున్నీటి పట్టికిఁ బట్టుకొమ్మ। పెట్టి
పోతల కెంతయుఁ బుట్టినిల్లు। వెలయు మణలూరనంగను వీడొకండు॥ ౯౨॥ క॥ సిరికిం
బుట్టినయిల్లయి। కరమలరెడు మానికంపుగమికిం దావై। యిరవై ముత్యమ్ములకును।
బురుడించును బాలసంద్రమును బ్రోలెపుడున్॥ ౯౩॥ శా॥ అవ్వీడేలెడు చిత్రవాహ
నుఁడు నెయ్యంబొప్ప నెవ్వారల। న్నొవ్వంజేయక కప్పముల్గొనుచు నందున్నేలవిల్లం
దఁబో। నెవ్వేనిత్తురు మావులున్సిరులుఁ బెక్కేనుంగులుం దేరులున్। జివ్వల్మానితమం
తనే పెఱదొరల్ చేదోయిజోడింపుచున్॥ ౯౪॥ క॥ దండము వెట్టుచు ననయము।
దండిమగఁడ లేనిపోని దండుగవేఁటే। దండేలమాకు నీవే।దండని పెఱరాచపిండ తనిఁ
దగఁగొలుచున్॥ ౯౫॥ గీ॥ పేరుమెఱిఁగిచెప్పి మెప్పింతుననుకొన్న। నేలయేని యసపుఁ
బాలవెల్లి। పలుకుచెలి కెమిగులఁ దలమున్కలయినచో। నెరుఁగు దాని నరయనొప్పు
వారె॥ ౯౬॥ గీ॥ అట్టియెకిమీనికి ననుంగుఁబట్టి యీమె। కనులయెదుర నె కాన్పించు
కతనవే ఱె, యీమె చెలువంబు పొగడంగ నేలమాకుఁ। బలుకువెలఁదుక మెప్పనఁ గలిగె
నీమె॥ ౯౭॥ ఉ॥ ఏడనుమీఱెఱుంగని వియేవియు లేవటుగాన మీదనే।జాడల నెప్పుడెవ్వ
నిని జవ్వనినెట్టనఁ జెట్టవట్టునో। వేడెదనిక్కువంబు వినిపింపుఁడు కల్లలు వల్కరేని
నా।తోడనుసుఁడీ యటంచు మదితొట్రిలఁబల్కిన నవ్వియట్లనన్॥ ౯౮॥ క॥ మేమ
రయఁగ మీవారము। కామే మమ్మింత వేఁడగా లాఁతులమే। లేమాలెస్సగఁజూచిన।
మీమెలఁతుక యొక్కటియును మేమొకటియునే॥ ౯౯॥ మ॥ చెలియా సందియమేల
నీపడఁతుకం జేపట్టు నివ్వచ్చుఁ డిమ్ముల నామాటలు నమ్మియుండు మిటుపైఁ బూబోఁడి
యుం గ్రీడి తా।మలరుందావియుఁ బోలి యొక్కటయి యొయ్యారంబుగా నుండఁ గ।
న్నులనిండం గనువేడ్క యీచెలులకున్నెన్నాళ్ళకే కల్గెడున్॥ ౧౦౦॥ క॥ కన్నుల
విల్లలవాఁడిం। కన్నులలో మేలుబంతియగు నీనవలా।కన్నులతూపులువావే। గన్నుల
ధొరపట్టి గెలువఁగలవాఁడుసుమీ॥ ౧౦౧॥ క॥ నిలువెల్లఁ గనులుగలదొర। చెలువం

పుఁగొమారుఁ గెల్వఁ జెచ్చెరమరుఁడున్। నిలువెల్లఁ గనులుగలవిలు। బలువడిఁ జేపట్టి సర
గఁ బడఁతుకఁ గూర్చున్ ॥ ౧౦౨॥ వ॥ ఇంక మీకలికియు మీరును నూరడియుండుం
డనిన మణిరేఖ యిట్లనియె॥ ౧౦౩॥ ఉ॥ ఊరటువల్కఁ గల్గియన నెవ్వతె మేమన
నెవ్వరయ్య మీ। వారముగామె యందఱము వారలవీరలనట్లు మమ్మనన్। వేఱుగఁ జేయ
మీకుఁ దగునే యిది యిట్లను టెల్ల మాదెసన్। గూరిమికల్గుటై వడియె నూఱును మీకడ
నింక నేటికిన్॥ ౧౦౪॥ ఉ॥ జాలమికేల మాచెలిదెసం బొలివోవనికూర్మిపేర్మి మా।
పాలిటి వేలుపన్నిటికి మాకిటు మిమ్మునె చూపిపోయె మా। చాలము లెల్లఁ దీఱె నింక జవ్వ
నిఁ బెండ్లికొమార్తెఁ జేసి యీ। మేలొడఁగూర్పఁ బెట్టితిమి మీపయి నెట్టును దప్పదింత
యున్॥ ౧౦౫॥ గీ॥ కొమ్మనా క్రీడితోడను గూర్పమాకు। నిపుడు మీకంటెఁ జుట్టం
బులెవరు లేరు। కావునను మీరలెల్లైనఁ గలికికొఱకు। వేల్పుదొరపట్టికడకేగి వెరవు
మీఱ॥ ౧౦౬॥ చ॥ కనికరమూని మాదొరకుఁ గవ్వడి యీచెలియందు మున్నగాఁ।
గనిన కొమారు నీఁ బలుకఁగాఁ దగుగట్టిగ నింక మీర లి। వ్వనిఁ బయిఁ బ్రేసికొందుమని
పల్కక యించుకయన్నఁ జాలు మా। మనవి నిజంబు చేకుఱిన మాడ్కిన నెమ్మదినమ్మి
యుండెదన్॥ ౧౦౭॥ గీ॥ పదిఁగొనియాడ నేపాటివారమేము। మఱుఁగుచొచ్చితి
మెల్లైన మగువనింకఁ। దప్పులెన్నక మన్నింపఁదగదె యిట్టి। చేతిపనితీర్పఁ దమకెంత
సేపుపట్టు॥ ౧౦౮॥ సీ॥ ఏఁజేయు విన్నపం బీడేర్చినను గదా యేకీడు మాట నాలింపఁ
దప్పు। నిఁకఁ గ్రీడిఁ దనపట్టినియ్య నీకొల్పినఁ గదమెందు నాగుండెకుదిరియుండు। నా
మేలిమాట నాయమ చెవివేయఁ గల్గినఁ గదా నెమ్మదివనటమానుఁ। బడఁతియాతని
చెట్టఁబట్టఁ గాంచఁగనబ్బు నాఁడుగాపండువు నాకుమిగుల। ననుచు మణిరేఖ మఱియు
నెయ్యమునఁ బలుకుఁ। బడఁతి కేని నెప్పుడు చెట్టవట్టునొయను। తమకమునఁ బల్కి
తిని గాని తమరు పలుకు। మాట ముంగొంగుబంగారు మాటమాకు॥ ౧౦౯॥ గీ॥ అనిన
వన్నెలవేలుపుకసులు మూసి। యపుడు లోనిచూపున నేదొ యరయునట్లు। మదినిదలపోసి
కనువిచ్చి మగువలార। మేము దపసులమయ్యును మీకుఁ గాను॥ ౧౧౦॥ క॥ తడ
యక కవ్వడికడకున్। వడిఁబోవఁగ నొప్పుకొన్న వారమవల మా। యొడయఁడును వేచి
యుండును। బడఁతీపోదమని నెలవువడయుచు నరిగెన్॥ ౧౧౧॥ వ॥ అంత నక్కడఁ
గవ్వడియును॥ ౧౧౨॥ గీ॥ ఇచట నున్నట్టులే తన్ను నెంచుమనుచుఁ। జెప్పి సంగడి
కాఁడెంత సేపాయెయ్యెఁ। బోయి రాఁడాయె నిదె చాలఁ బ్రొద్దువోయె। నచటఁ బో
యిన పనియేమొ యడ్డఁబోలు॥ ౧౧౩॥ గీ॥ అనుచుఁదలఁచుచు నవ్వాలనకుఁగుదెంచు।
నెచ్చెలిమికాని దవ్వుల నెమ్మిఁ గాంచి। యెదురుచని చెప్పనంబకోర్పెదను లేక। చనిన
పని కాయెనో పండొయనుచు నడుగ॥ ౧౧౪॥ గీ॥ ఏను బోయిన పని కాయె యేలయా
గును। బనిని బండించుకొనియె నేవచ్చినాఁడ। నిన్ను మున్నట్లు వీడ్కొని నేసుగదలి।

తొలుతఁ గాఱుకోనలు దాటి తోఁటఁ జొచ్చి॥ ౧౧౫॥ క॥ ఎలజవ్వనముం దొలఁకఁగఁ|
దొలుకాఱు మెఱుంగులట్టి తొడవులుగల యా| బలుసింగారంపు నెలం|తలలోపలఁ గూ
రుచున్న నాతుకఁ గంటిన్॥ ౧౧౬॥ వ॥ ఆచక్కెరబొమ్మ చక్కఁదన మ్మొక్కించుక
వక్కాణించెదఁ జక్కఁగా వినుము॥ ౧౧౭॥ సీ॥ బయలరిక్కలచాలు పాఱవైచిన
గొగ్గు మలలనెల్లను జట్టుపఱుచు నేగి | పవడంబులను బ్రమానుపడఁగఁ జేసినకీడు సింగంబు
నడవి పాల్పేయురవ్వ| చందురులోఁ గందు పొందించునారడి చిగురులఁ గఱకుగాఁ జేయు
కొదవ| నెత్తమ్ములను లోతునీటవైచినరట్టుఁ బసిఁడికిఁ దావిఁ గూర్పనికొఱంత | కలికిగో
రులు నిబ్బెంపుగబ్బిగుబ్బ| లలఁతిమోవియు నసదుఁగౌనలరుమోము | గొనబుచేతులు
తెలిగన్ను లొనరు మేను| జేసి నెత్తమ్మిచూలి పోఁజేసికొనియె॥ ౧౧౮॥ గీ॥ ఈడుకలి
గించియును బువ్వుఁబోడికీడు| కలుగకుండఁగ నొనరించె నలువయార | తలఁచిచూచిన
నేదియో తమ్మిచూలి| టక్కుగా వింపఁగాఁ బోలు నిక్కముగను॥ ౧౧౯॥ గీ॥ నలువ
తమ్ములఁ గల్వలఁ జెలువుమీఱఁ | జేసి యవి రేయుఁబవలును జెన్నులేని| వాట పాడ
గాంచి యారెంటి నేటఁ గలిపి| కలికికన్నుల ననయంబు వెలుఁగఁ జేసె॥ ౧౨౦॥ గీ॥ నేల
పై నంటులుంటయే పేలివింత| యనుచు మదినెంచి వింత నేయఁగఁ దలంచి| నలువ యనఁ
టులపై నేలకలుఁగఁ జేసె| నెలఁత తొడలను మొలయునన్ నెపము వెట్టి॥ ౧౨౧॥ ఉ॥
మించులఁ గెంపులన్నిలను పేలియనంటులఁ గూర్చి నల్వమై| మించును వాతెఱన్మొగముఁ
బెన్దొడలుం దగఁ జేసి వానిలో| నించినతళ్కునుం బిగియు నీలియు నాకును దీసిచూపు
లున్| బించపుఁజన్నులుందురుము వీపు నొనర్పఁగఁ బోలు నింతికిన్॥ ౧౨౨॥ చ॥ అల
తలకట్టు లింతితిఱు లన్న కనుల్నిడుదల్వాలంది చె|న్నలరెడు బొట్టువ్రునుడి నాతుక
సైకపుఁ గౌనునున్న బం|తులు ననబోడిచన్నుఁగవ దొంతిగవిడ్డలు రూపుపూని యా|
మెఱఁత నెపంబునం బుడమిమీఁదను గ్రుమ్మరుచున్నవారయన్॥ ౧౨౩॥ గీ॥ నేరెటేటి
యసటమించు నిగ్గమర్చి | నాతిచెలువంబుఁ జేయుచోఁ దాతకాన | మగువనెన్నడు
మొనరింప మఱచిపోయె| ముదిమివచ్చినతఱి నెట్లు పదులు నిలుచు॥ ౧౨౪॥ క॥ చన్నుం
గవ యందముఁ గను| చన్నుంగవయందలంతు వటనీపున్న| న్నెన్నడుము గనితలఁచితి|
నెన్నడుము నునుగనియెఱుంగ మీఁ దసదనుచున్॥ ౧౨౫॥ గీ॥ కలిమి కొండంతకన్న
ను గరముఁ గలిగి | జాయిగానుండె బిగిగుబ్బదోయిచూడ | మెండు నెత్తమ్మిమొగ్గల
నిండియుండి| గొప్ప మొసలిచేరిన మేటికొలఁకుఁ బోలి॥ ౧౨౬॥ క॥ పలువరుసతెల్ల
మల్లెల| పలువరుసలనంగవచ్చుఁ బైదలి చెలిక| త్తెల వగచూపు తెగలుక| ల్వల వగచూపు
తెగలనఁగనచ్చును జేఁడా॥ ౧౨౭॥ గీ॥ అనిమఱియుఁ జెప్పఁబోవఁగ నతఁడు చెప్ప|
మాటకడ్డంబువచ్చి యమ్మేటి జేఁడు| నిట్టలంబగు తమకఁబుసట్టలేక | తనమనసంగడీకా
నితో ననియెనిట్లు॥ ౧౨౮॥ చ॥ పొదలెడువేడ్క నీవిపుడు పోయిన కర్జము మాట
మాని నీ|కొదుఁగని వేతఁగాని పనియొక్కటి పైనిడుకొంచు నేమిరో | చదివితి వింత

నేఁడు నిఁకఁజాలుఁ బొగడ్డలు కట్టిపెట్టి యిం।పొదవఁగఁ దొల్తఁదెల్పు నను నక్కలి
తైకొన నిచ్చగించుటల్॥ ౧౨౯॥ చ॥ అను చెలికాని తత్తరము నంతయుఁ గన్గొని
తాను ఱేని వీ।డ్కొని యటుపోవుటల్ మొదలు గుబ్బెతలుండిన పూవుఁదోటకు।
జని పలుకాడుటల్తుదగఁ జక్కఁగనంతయు విన్నవించి యె।య్యనఁ జెలికత్తియల్
పలికినట్టి తెఱంగెఱిఁగించి యిట్లనున్॥ ౧౩౦॥ గీ॥ నిన్నువేఁడెద మన్నించి నన్నుకింత।
పలుకు చెవిఁబెట్టి యాకన్నెవలన నీవు। మున్నుగన్నకొమారుని వన్నెమీఱ। నెలమి
మామకుఁ బెంపుగ నియ్యవలయు॥ ౧౩౧॥ గీ॥ ఇంతవట్టును జనువిప్పడిత్తువేని। కొమ్మ
తప్పకిప్పడూ నీదుసొమ్మె సుమ్ము। నేనుజెప్పితినని వెన్క నేరమిడక। యిపుడ ముందుగఁ
జక్కఁగ నెంచుకొమ్ము॥ ౧౩౨॥ ఉ॥ ఏలతలంప వేపలుకులించుక దేవర యాసతిచ్చి
నం।జాలును నేలఱేని సరసం దగ నేలినవారికర్జమున్। వీలుగ మాటవెంబడినివిన్నప
మాననఁజేసి వ్రేల్మిడిన్। మేలొనగూర్చివత్తు నను మెచ్చఁగ నిప్పుడ పోయివచ్చెదన్॥
౧౩౩॥ వ॥ అనిన గారవంబున విశారదున కానేలఱేఁ డిట్లనియె॥ ౧౩౪॥ క॥ సత
మును గోరికలూరఁగ। నతివఁగవయ నెప్పుడెప్పుడనుచుండఁగ నిం।తతడవుచెప్పఁగ నేటికి।
బతిమాలఁగ నేడు క్రొత్తవాఁడనె నీకున్॥ ౧౩౫॥ చ॥ పలుకులిఁకేల నీవనువు వన్ని
గఁజేసెద నెన్నఁడైన నీ।పలుకున కడ్డమాడుదునె పట్టినొసంగెద ఱేపెపోయి యా।
పొలఁతుక కన్నతండ్రికడ ముచ్చటలాడుము మేలునెంచి నీ।కెలమి నిఁకేమియిచ్చినను
నించుకయేనియు నప్పదీఱునే॥ ౧౩౬॥ గీ॥ అనుచుఁగొనియాడి చెలికానిఁ జనువు
మీఱ। మగువపలికిన పలుకులు మఱియుమఱియు। నడిగి విన్నవేడించు నెయ్యంబు
మిగుల। వేడ్కపడుచుండెఁ గవ్వడి విసుగులేక॥ ౧౩౭॥ వ॥ అనినఁ దరువాతికత
చెప్పుమని జనమేజయుం డడుగుటయు॥ ౧౩౮॥ నిరోష్ఠ్యకందము॥ రక్కసిఱేండ్లం
గలనన్। జక్కఁడచి యలతెఱఁగంట్ల సాకెక్కిదిట్టా। చక్కఁగ నెల్లరసేగిం। జిక్కఁగ
నియ్యక యరసెడి జేజేరాయా॥ ౧౩౯॥ ఉత్సాహ॥ చుట్టువాలు కేలఁబూని చూడు
నిన్నుఁజంపి చే।పట్టువాఁడఁ గ్రీడినంచుఁ బన్నితేరుడిగ్గి వే। పట్టుపట్టి విన్నుఁగాఁకపట్టి
మీఁది కేగుచోఁ। బట్టికీడి వెన్కకీడ్వ బాగుమీఱు వేలుపా॥ ౧౪౦॥ గద్యము॥ ఇది
శ్రీమదాపస్తంబసూత్ర లోహితసగోత్ర శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధమహా
కావ్య రచనాచాతురీధురంధర సద్యశోబంధుర కందుకూరివంశ పయఃపారావార
రాకాకైరవమిత్ర సుబ్రహ్మణ్యామాత్యపుత్ర సుజనవిధేయ వీరేశలింగనామధేయ ప్రణీ
తంబయిన రసికజనమనోరంజనంబను ప్రబంధరత్నంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము॥

ర సి క జ న మ నో ర ం జ న ము.

చ తు ర్థా శ్వా స ము.

క॥ సిరిపడఁతి యొడఁదనెప్పుడుఁ। గరమలరఁగఁ గొల్చువారిఁ గడుఁగూరిమితోఁ।
నరయుచు నెల్లజగమ్ముల। వెరవారఁగఁ బ్రోచుచుండు వేల్పులవేల్పా॥ ౧॥ వ॥ వైశం
పాయనుం డటమీఁద నడచినకత జనమేజయున కిట్లని చెప్పందొడంగె నట్లాబూట
కంపు నేలవేలుపు సూటిగామాటలాడి యాచేడియలన్వేడుకొని క్రీడికడకు న్వేడుక
మెయిం జనినవెనుక నమ్మచ్చెకంటి తమకంబుహెచ్చి పెచ్చుపెరిగెడి మరునిచ్చన
వ్రేఁగంజొచ్చిన నెచ్చెలులెల్లఁ బెల్లుగఁ దల్లడిల్లి యుల్లంబులోని యూరటంబుదీఱ
నూరడింపుచుండ॥ ౨॥ క॥ పడమటిమలకలుగులలోఁ। నడఁగిన యురులనుగడంక నవ
లికిఁదఱుమన్। వెడలెడి పడుపుననడిచెను। బడమటికొండకును బ్రొద్దువడిఁ గెంపడరన్॥
౩॥ చ॥ అవనదితప్పి వేఁడివెలుఁగ త్తమిలన్ దడమెత్తుపాముగా। ముదొరవిసంపుమంట
లనఁ బొల్పగుఁ బద్మరసంజకావి,పైఁ। గుదిరిన సందెచీఁకటి తగుంబొగయట్ల, చెలం
గు నల్లత్రాఁచు దడములట్ల చీఁకటులు, చుక్కలొగిం దలమానికంబులో॥ ౪॥ సీ॥ వే
యనితమ్మలం బాయెనుజిగికెంపు బిగిసొంపుదులకింపు పెదవులకును। పూననికుంకుము
బొట్లయ్యె విదియ చందురు నందమును బొందునుదురులకును। వెడలనియెఱ్ఱవికలాయె
మెఱుఁగారు జక్కవకవమీఱు చన్నులకును। చెంపొందుకెంపుల పేరులయ్యెను బోక
పొత్తుల పొత్తానుకుత్తుకలకు। వనుచు గడిదేరి మదిజాఱి హద్దుమీఱి। అంపటాండ్రు
డెందంబులఁ గొంకులేక। మిండగీండ్రరాకలు గోరమొందుకొనియెఁ। గెంపుచాయలు
పడమర నింపుమీఱ॥ ౫॥ గీ॥ గొంత్లిసలిపెడి యురవడి గుబ్బలల్లు। జడలగుంపులువీడి
యూపుడమినెల్ల। నలముకొనియె ననంగను నలుపుమిగిలి। కటికిచీకఁటి యొల్లెడఁ గ్రమ్ము
కొనియె॥ ౬॥ చ॥ అలరెడు శేవెలంది చెలువారఁగఁజాల్చిన కావిరంగు దువ్వలువ
వదల్చి చందురుని వావిరిఁబొందఁగఁగోరి మల్లెమొగ్గలుగల నీలిచీరమెయిఁ గట్టెననం
గను జూడనొప్పెఁ జుక్కలగమితోడఁ జీఁకటులు కన్నులపండువుగాఁగ నయ్యెడన్॥
౭॥ ఉ॥ గొందులు దూఱుచున్వెడలి గోడలు దూకుచుఁ బొంచిపొంచిబల్। సందడిగాక
యుండఁ జెఱుసందులవెంబడిఁ దాపుఁజేరుచున్। సందియమంద కాఱడికి సైపుచు
సాముల మోసపుచ్చుచుం। జెందిరి కోరుకోరికలఁ జేరిబొజుంగులు దొంగలుందగన్॥
౮॥ గీ॥ తమ్ములను దాయయాఁడు తాజగమ్ము। నందఁ జొచ్చియుంటకుఁగాను
ముందుపంపినట్టి తెలిగుడారమనంగ నమరెఁ దూర్పుదెసను దెలివన్నె కలువలు
తెల్విసొందు॥ ౯॥ ఉ॥ చుక్కలఱేఁడు చీఁకటులనూడు వెలుఁగుఱేని జోడుగల్।
జిక్కవపుల్గుమొత్తముల సారెకు నేచెడివాడు చక్కనౌ। మిక్కిలి కంటిదేవరకు మే

ల్నగమై తగువాఁడు కల్వలకున్ । మక్కువఁ బ్రోచు ఱేఁడు మరుమామ కనంబడెఁ దూర్పు
కొండపైన్॥ ౧౦॥ చ॥ తఱియనువేఁటకాఁ డిరులదండను కోయిలగుంపుఁ బట్టఁగాఁ।
బఱచి వలన్నిగిడ్చె ననఁ బర్వెను దూర్పునఁ దెల్పు, లోఁ జిగుళ్ళేలకయి పెట్టినట్టు నెల
యుంపగుఁ, బద్ధ పులుంగసంగతిం। కొఱపఁగఁ, గాంచి పర్విడెసు నోఁదనఁ గోయిల
లేగుఁ జీఁకటుల్॥ ౧౧॥ చ॥ కొమరువెలుంగు రేవెలఁది కొప్పనఁ జీఁకటి, కొప్పుపూలునా।
నమరును జిక్కఁ జాల్, నెలయొయారపు రాగిడి బిళ్ళయట్లగున్,। సమకొనుకందులో
నిడిన నల్లని ఱాయన నొప్పు రాగిడిన్ । జములుగఁ జుట్టుమల్లెలనఁ జందురుచుట్టును
దెల్పుగన్పడెన్॥ ౧౨॥ గీ॥ తమిని రేవెలందియిడు గందంబు మేనఁ। దాఁజలువల ఱేఁ
డప్పుడు తాల్చెననఁగఁ। దెల్లనయ్యెను జందురుండల్ల నల్ల। నెల్లకడలను వెన్నెలలల్లుకొని
యె॥ ౧౩॥ సీ॥ నెఱితావులు చెలంగ సిందూరవిరిసిన మల్లెపూవులతోఁ బెల్లివిరిసి। కప్పు
రపుటనంటి విప్పఁబారలరాలు కప్రంపుఁబొడితోడఁ గలసిమెలసి। కమ్మవిల్తునిదాయ
కాపురంబైతగు వెలిమలజిగితోడ వియ్యమంది। కఱివేల్పునిల్లాలిఁ గనిపెంపు గాంచిన
పాలమున్నీటితో పేరుమాడి। మెండుకొనియుండె బువినిండ వెండికొండ। కొండపిండు
లఁజెండెడు దండిహత్తి। పిండికలకండ వెలఁదమ్మిదండఁ దెగడి। పండురేయెండ దండులు
నిండుజిగిని॥ ౧౪। వ॥ అత్తఱి నాబిత్తఱి చెలికత్తెలతోడ నత్తోటలోనుండి నిండి
కొన్న పండువెన్నెల తెగలనెగలకుం దాళంజాలక॥ ౧౫॥ ఉ॥ చెందొవవిందు దండడి
నిఁ జిందరవదర చెండికుండఁగాఁ । జిందురుచిందఁ, గొందలము చెందఁగ డెందము
కందుఁ డందపుం । గెందలిరుం దగం దొడుగఁ, గ్రిందుపడం దగు పొందికం దొఁగల్। సం
దడిచింద, దుందుడుకు చందముఁ బొందె వెలందివందురున్॥ ౧౬॥ ఉ॥ నెయ్యపు
టొజ్జలోఁ గఱపి నిచ్చలు నూల్కులుపంగ నూరెము । యొయ్యయొయ్యన సన్నగించి మది
నొంటిగనల్ల జగంబు చుట్టమున్। నెయ్యము నందలంపుచును నిల్చినవన్నియు మానఁగా
నతం। డయ్యెడ బ్రోలఁ గన్పడె నొయారి యుబ్రాలెను గన్నుమూయుచున్॥ ౧౭॥
వ॥ ఇట్లాతండు తనకన్నులబ్రోల నిలిచినట్లయిన మదికలంగి యచ్చెలువ యొక్క
నెచ్చెలితో నిట్లనియె॥ ౧౮॥ ఉ॥ వీఁడుగదమ్మ నావలపు వీరడిచేసినవాఁడు, పొన్న
పూ। వీఁడుగదమ్మ లోఁతయిన యీతని పొక్కిలికింక నావెతల్। వీఁడుగదమ్మ నన్నిపుడు
వేమఱుఁ జేర్చిన నీతఁడున్నయూ। వీఁడుగదమ్మ నేఁగలవీడులలోపల మేటి బోటిరో॥ ౧౯
వ॥ అని వచ్చవిల్తుని నెఱచిచ్చునం గ్రాఁగుచు మఱియుం బలవింపం జూచ్చిన నెచ్చెలులు
చలువపనులు సేయందలంచి॥ ౨౦॥ సీ॥ చేడియయడుగులఁ జిగురాకులుంచిరి యింతి
చన్నులఁ బూవుబంతులిడిరి । పొలఁతితొడల నంటిపొరలనంటించిరి ముగుదపొక్కిటఁ
బొన్నపూవునిడిరి। యువిదవాల్గన్నులఁ దొవరేకులద్దిరి చానకెమ్మోవిఁ బూఁదేనె యి
డిరి । తొయ్యలిచేదోయిఁ దూండ్లను బెనఁచిరి కొమ్మకేల్గవ విరిదమ్ములిడిరి । యువిద
యడుగులోనగు వానికవ్విసాటి। కావొ సరియౌనొయని చూచు కరణిఁ జెలువ। చెలులు

కావించిరొక్కటఁ జలువపసులు। వానివానిని బోలినవానిఁగూర్చి॥ ౨౧॥ వ॥ అంత
నొక్క ప్రౌఢచేడియ వారలంజూచి॥ ౨౨॥ సీ॥ మరుచిచ్చు దరికొని మండెడు నెమ్మేన
తీవనల్చేఁబూనిని సరవలదు। కంటికాటుక నీటఁ గందైన చెక్కుటద్దంబులఁ గందంబు దార్ప
వలదు, వలపుచీఁకటిఁ బెంపు వాసిన తురుము తేఁటులసంపెగల్చుట్టఁ దలఁపవలదు। బలువిరా
శంపుఁ గాకలఁ గందుచను నిమ్మపండులఁ గప్పురంబలఁదవలదు। దెసలనెల్లను బర్వుచు
దిటముచెంది। పిక్కటిల్లుచు వెలుఁగొందు చుక్కలదార। కాయు వేడివెన్నెలలందుఁ
గలుకులార। పెట్టవలదు తామరకంటిఁ బెంపుమీఱ॥ ౨౩॥ వ॥ అని యా చిత్రాం
గదవంకం దిరిగి॥ ౨౪॥ సీ॥ నైదమ్మిమోము చుక్కలఱేని సెగఁగందఁ జెక్కునఁ
జెయ్యోలఁ జేర్చెదమ్మ। జార్కొప్పు చీఁకటిఁ జనుజక్కవలు గుందఁ ఝానరో కురులేల
జార్చెదమ్మ। నునుముక్కు సంపెగ నూగారు తుమ్మెదల్ బడలంగ మోమేల వాంచెదమ్మ।
మినుకు కాటుక నీట నును జెక్కుటద్దముల్ మాయఁ గన్నీరేల వఱపెదమ్మ। చేయి దామ
రచెక్కునఁ దీయవమ్మ। ముంగురుల్ జాఱనీకమ్మ మోముమీఁది। కెత్తవమ్మ కన్నుఁగవ
నీరొత్తవమ్మ। వలుకువిసవమ్మ లేవమ్మ పసిఁడిబొమ్మ॥ ౨౫॥ గీ॥ గట్టువిలుకానినైనను
గడియలోన। క్రిందుపఱుపంగఁ జాలిన క్రీడి యంత। వానికిని దుంటవిలుకాని బారిపడఁగ।
నీక నినుఁ గాచు టాకబరువే నెలంత॥ ౨౬॥ గీ॥ నేటరేపట నిఁక మన నేలవేల్పు। మ
న్ననను జక్కఁబడునన్ని మానువెతల। ననుచు ననబోఁడిఁ గడువేడి యందువలన। నూఱట
యొకింతగాన కయ్యువిదమిన్న॥ ౨౭॥ వ॥ తోడి చేడియలతోడ॥ ౨౮॥ క॥ మున్ను
కొని మరుఁడీకైడి। ననబోడి మెఱుంగుఁ జనుల నడుమనై పెడకుం। జనకుండ గుఱిగ
నేయుటఁ। గనవింటికె కన్నులుండఁ గాఁబోలుఁ జూఁడీ॥ ౨౯॥ ఉ॥ చేతులు తమ్మి
తూండ్లనుచుఁ జేరి యంచలు కొప్పఁ జూచివే। బీతున నల్లమబ్బనుచు వెన్నఁ, బంచిన
గాలినారు పా। మేతరుమంగఁ బువ్విలుతుఁ డేమిటఁ జామను గెల్వలేమిఁ ద। ర్వాత నెమ
ళ్ళఁ గూర్చెఁ బగవానికొమారుని వారువంబులన్॥ ౩౦॥ వ॥ అని చెప్పి యప్పడు చెప్ప
లు చిల్లులువడఁ గడుఁ గూయు కోయిలలు మొదలయినవానిం గూర్చి పేర్చిన కినుక పెం
పున నిట్లనియె॥ ౩౧॥ సీ॥ ఒరులవంచలఁ జేరి యున్నట్టి కోయిలా యెందుకు నీకింత యె
గిరిపాటు। నిలువఁ జోటును లేక నింగి వ్రేలెడు చందమామ నీకేల ద్రిమ్మరితనంబు। చచ్చి
చావనివాని చాడ్పనను న్నట్టి మరుఁడ నీకేటికీ మండిపాటు। కదిసి కొమ్మలపాల బ్రదుకఁ
గాంచిన తుమ్మెదా యేల నీకింత యదరిపాటు। మీకు నునువోలె నిపుడు మామొలఁతే
తోడి। యొక్కమాటనుంటయును మోమోటమియును। లోనిచుట్టఱికంబును జాను
మీఱు। చూపుచెలికారమును గొంత చూడవలదె॥ ౩౨॥ క॥ కలువలదొర యల్లుఁడ
వై। కలువలె తూపులుగఁ దాల్చి కరమలరెదు నీ। కలుకమెయి నక్కటకటా। యఘు
కొందిన కలువకంటి నలఁచుట తగునే॥ ౩౩॥ వ॥ అని మంచిమాటల నెంత విన్నవించిన
నించువిల్కానివలన నించుకంతయు నక్కటికంబు గానక కటకటంబడి పడంతి యా

వెడవిల్తు నిట్లు దూఱందొడంగె॥ ౩౪॥ ఉ॥ ఒజ్జలకాపురంబు మొదలూడఁగఁద్రొబ్బిన
రేయిద్రిమ్మరిన్। బజ్జను జేర్చికొంటివట ప్రక్కడగాఁగను, గన్నతల్లులన్। విజ్జనవీడనా
డిచెడి వేఁబలుగాకులఁగూడుపుట్టుగు। క్లిజ్జగమందు నీకుదడమేయట యింతులదోస
మెట్టిదో॥ ౩౫॥ గీ॥ చేతఁజెఱకువిల్లొక్కటి చిక్కఁబట్టి। కంటఁబడకుండఁ బూదూ
పుగములునాటె। దేలనిఁక మీఁదఁ దూపులు నేలఁగలియఁ। బీల్చినీవిల్లు ద్రెళ్ళడిఁ బిప్పి
యిడుదు॥ ౩౬॥ గీ॥ తోడఁబుట్టినదనిన్నైనఁ జూడకెపుడు। నీదు తల్లి యిల్సిరిఁగూల్చి
నీదుపగతు। కడసుదలమానికంబయి గరువపడెడు। నెలను జెలిఁజేసికొంటచేఁ దలువ
వీవు॥ ౩౭॥ గీ॥ అని మరుమఱియుదూఱఁగ నత్తెవయొకతె। కంటఁబడకుండు మరునేల
కఱకులాడ। మిట్టఁగడుమర్దిము నెలచాలమేనుగాడ। ననుచుమరలింపఁ జందురుఁగను
చుఁబలికె॥ ౩౮॥ గీ॥ ఒకటిరెండునాళ్ళు చెల్లియున్నాఁడె। చూడరాదని నిను
బెద్దలాడుచుండఁ। బెద్దవాఁడవై మిన్నంది పొలఁగునిన్నుఁ। జానలకుఁ జూడవచ్చునే
చందమామ॥ ౩౯॥ గీ॥ తమ్మికంటియటంచు మాతలిరుబోడి। నలుకమెయినలంచెద
వేమొ యట్లుకాదు। కలువకంటియెనుమ్ము మాకలికిమిన్న। కనికరముఁ జూపి కావుమో
కలువ ఱేఁడ॥ ౪౦॥ చ॥ సిరికినిదోడఁబుట్టువయి చెన్నగ వెన్నునకున్ మఱందివై।
యరపదిమోములున్నదొర కౌదలనందపు మానికంబవై। మరునకు మేనమామవయి
మన్నన నత్రికిముద్దుపట్టివై। కరమలరారునీకిటులు కల్గఁలనేచి కలంచఁబాడియే॥ ౪౧॥
చ॥ ఒరులకుఁజేరదవ్వగుచు నొజ్జలకొంపనుదీసి తమ్ములం। గరము బడల్పడంబఱపి
కాంచినతండ్రికిఁ బోటుతెచ్చి వం।కరతనమల్ల చిన్నపుడె కాంచి కరంబును నీవు రేయి
ద్రిమ్మరివని పేరుపొంది యిఁక మన్ననఁ జూతువె యాఁడువారలన్॥ ౪౨॥ మ॥ కడ
లిన్వార్వపుటగ్గితోఁబొడమి వీఁకన్మీఱివేవెల్గు నెక్కుడు కాకంగడువాడిమిన్నెల
నెలం గూడందగంజాలి యెప్పుడుఁ బెన్పప్పుగాఱుకోఱల విసంపుంజిచ్చుకున్ సైచి
యీ। పుడమిన్మిన్నలుముట్టు నీకుఁ జలువల్ పుట్టంగ నెట్లబ్బెడున్॥ ౪౩॥ సీ॥ నీదు
వెలుంగులు నెఱకాకలౌటను జాలనీరగు నెలఱాలెతెలుపు। నీవడక్షకరంబు నీతంబు
తప్పుట నువిదఁగోల్పడిన నీయొజ్జతెలుపు। నీదువెన్నెలగముల్ నెఱవాడులౌటను దల
వాల్చు తమ్మిమొత్తములెతెలుపు। నీరూపు చూపరకోరువరాకుంటఁ గవవిడియేగుజక్క
వలెతెలుపు। నిట్టినీవలనను మేల్మియెట్లుగలుగు। సరిగనీరూపు నానాటఁసన్నగించి। పిద
పఁ బదియాఱువ్రయ్యలై పెద్దపాము। నిన్నుమ్రింగిన నెలఁతలనెగులుదీఱు॥ ౪౪॥
వ॥ అని చందురుందూఱి యుల్లంబు జల్లన మెల్లన మేనెల్లఁ జల్లులువోవఁ బెల్లువీచు
చల్లగాడ్పుగూర్చి యల్లన నిట్లనియె॥ ౪౫॥ గీ॥ లేడికన్నులుగలది యీలేమమిన్న।
లేడినెక్కుచుఁ దిరిగెడువాఁడవీవు। నిట్టి చుట్టఱికంబుండ నింతినేచఁ। దగునె తనకీ
వెయనుసురనితలఁచియుండ॥ ౪౬॥ చ॥ జగమునకీవుకీడు గడుసల్పుదువంచునుదమ్మి
కూరాలి నెవ్వఁగనిను నొక్కమూలఁ బడవైచెను ధాననడంగకున్ననిన్। దగమొసవం

గఁ బాములకు నాల్కలు రెండొనరించి వానికిన్। జగమున వేయియేఁడులు మనన్
బ్రదుకిచ్చెనుగా దెవయ్యరా॥ ౪౭॥ వ॥ అని యెల్లయెడలఁ బిక్కటిల్లి మిక్కుటంబు
గాఁ బెక్కువగలఁ జెవులు వగులనఱచుచుండు గండుఁగోయిలలు లోనగువానిం గూర్చి
యిట్లనియె॥ ౪౮॥ సీ॥ కొమ్మల నదలించు కూళపయ్యెరపిన్న చెలపట్టినిన్నుఁ బాములు
ఘుసంగ। కాకిమూకలలోనఁ గలసిమెలంగుచుఁ గేరుకోవెల నీవు సోఁకుపడను। పండ్లు
కొఱుకుచు నిల్వక యెగసిపడెడు చిలుక నీ బ్రతుకు కెల్లఁ జెట్లఁగలయె। పురుటింటిబూచు
లపోల్కి నివ్వెఱగొల్పు తుమ్మెదా నీ త్రుళ్లు తుప్పలెక్క। గంతులిడుచును డెరువర్లఁ
గలఁచుచుండు। నెమ్మి నీయాటలెల్లను నేలపడను। నీళ్ల నమలుచు మసువలనైగులుప
లిచి। నిక్కరాయంచ నీతిండి నీరుగాను॥ ౪౯॥ వ॥ ఇట్లు దూరుచుండ॥ ౫౦॥ ఉ॥
పిట్టలుగూసెఁ జీకటుల పెంపెడఁబాసె మెఱుంగురిక్కచాల్। బిట్టుగమాసె జక్క
వలు వేడుకనొండొరుఁడాసెఁ గల్వలె ప్పట్టునఁ ద్రెళ్వివాసె వెతవాసిన తమ్ములుపొంగి
తేంట్లకున్। నెట్టనవిందుచేసె విలునేర్పనమూసె మరుండు వేఁకువన్॥ ౫౧॥ గీ॥
వెచ్చ కొంద్రమదుల వేడుకడిందంగ। పాఱులలరి పగటిపనులకడర। వడిగఁ గాపువారు
పనిపాటలకుఁబోవ। తూర్పుకొండమీఁదఁ దోచెఁ బ్రొద్దు॥ ౫౨॥ ఉ॥ క్రిందటినాఁడె య
ట్లరిగి క్రీడివయిం గదువాలుగంటికిన్। డెందముచిక్కియాఁటయును డీల్పడి పెన్వల
వంతనింతిదాఁ। గుందుచునుంటఁ గ్రీడి యిటకుం బనిమీఁదను వచ్చియుంటయున్।
గుందునఁ జిత్రవాహనునకుం దగఁ దెల్పెను జిల్కలర్మిలిన్॥ ౫౩॥ చ॥ తెలిపినఁ గొంత
సేపు మదిఁదేకువ తూలియుఁ దెల్విఁ గాంచుచున్। మెలపునఁ గ్రీడియల్లుఁడగు మేలిపు
డే యొడఁగూడఁ జేసికో। వలెనని యెంచి ప్రగ్గడలఁ బంచెను గవ్వడిపాలి కప్పుడే। వలసిన
మాటలంగఱపి వారినివీటికిఁ దోడితేర గన్॥ ౫౪॥ క॥ తగువారలవెంటంగొని। ప్రగ
డలు చని క్రీడిఁ గాంచి వరుసగఁ బలుకం। దగుపలుకులాడి విందుగ। నగరికి విచ్చేయ
వేడ నగుచున తండున్॥ ౫౫॥ కం॥ గారవమునఁ దమ్ముఁ దొర। వారటు ప్రగ్గడలఁ బంచి
వానిఁ గఁ బిలువం। గా రాకుండుట తగదని। కూరిమి నేనుంగు నెక్కి గొబ్బునఁ గదలెన్॥
౫౬॥ గీ॥ ఆముకేనుఁగుపై నెక్కి యర్జునుండు। రాచనగరికిఁ బోవుచోఁ జూచు
వారు। వేయికన్నుల వేలుపుబిడ్డఁ జూడఁ। వేయికన్నులె వలెనంచు వింతపడిరి॥ ౫౭॥
గీ॥ పొడుపుకొండమీఁదఁ బ్రొద్దువెల్గెడునట్లు। వెలుఁగుచతఁడు వీట వెడలునపుడు।
ఘులఁత్తుక లవరంజి మేడలపయినుండి। యలరువానగురిసి రతనిమీఁద॥ ౫౮॥ గీ॥ క్రీడి
వేంచేయుచున్నట్టి జాడ తెలిసి। వడిగఁ దగువారితోఁ జిత్రవాహనుండు। గొఱుపై
నెక్కి యెదురేగి గారవమున। తోడుకొనితెచ్చి విడిదిలో దొరను నిలిపె॥ ౫౯॥ గీ॥
విడిదిచేరినపిమ్మట వేడ్కమీఱ। నేకతపుటిల్లుచొచ్చి వారిరువురింత। మంతనంబున
నేమేమొ మాటలాడి। యేగుదెంచిరి నవ్వుకొం చివలకపుడు॥ ౬౦॥ వ॥ అంతస్సంత
సంబునఁ జిత్రవాహనుండు తగుపోడిమిం గ్రీడిని దోడుకొని తనయింటికిన్ వచ్చి పెద్దలం

జెచ్చెరరావించి వారలగారవించి పెండ్లికిందగిన మంచిమూరుతంబు పెట్టుఁడని కట్టడ
యిడి యూరు నైనఁ జాటంబంచిన॥ ౬౧॥ సీ॥ కస్తురిపన్నీటఁ గలయంపిచల్లించి
గోడలు జవ్వాజితోడ నలికి। ముగ్గులుకట్టాణి ముత్తియంబులఁ బెట్టి నేలపాలతోడఁ
దిన్నెయలువైచి। డంబైనవగడంపుఁ గంబముల్నాటించి తెల్లక్రొవ్విరులఁ బందిళ్లువేసి।
తోరంపుఁబచ్చల తోరణంబులుగట్టి రతనంపుదివ్వెలు జతనుపఱిచి। తావులమెఱుంగుఁ
గుఱువేళ్ళ దమలుకట్టి। వీనుమై నేసి రెలమినవ్వీటివారు॥ ౬౨॥ గీ॥ పెండ్లిపనులెల్లఁ
జేయించి పేర్మితోడఁ। జుట్టములనెల్ల రావించి సొబగుమీఱ। విడిదెలోవలసినవన్ని
వెసనమర్చి। లగనమిదెడానెనని తేఁడుతగఁగఁబలుక॥ ౬౩॥ క॥ తలయంటుకొనఁగఁ
దఱియని। చెలిమొక్కె క్రీడితోడఁ జిలుకయెలుంగుం, గలకలమనినగు జిలిబిలి। పలు
కుల వలపాలయ విన్నపంబొనరింపన్॥ ౬౪॥ కం॥ ఇదెవత్తుమీవుపదమని। కదలియ
నుఁగుఁజెల్మికాని నైదండంబెం। పొదవఁగఁగొని విచ్చుఁడు। కదనెంజలకంబులాడు
గరుడలచవికెన్॥ ౬౫॥ వ॥ అట్లు కదసియచ్చట నెచ్చెలిమికానితో ముచ్చటలాడు
చుండ॥ ౬౬॥ చ॥ పలుకులలాగు నెమ్మొగము బాగునుమీసము నూగునొక్కమై।
యలరుటకోర్తెయబ్రపడి యప్పటి పాఱునిఁగానెఱింగి నె।చ్చెలిగమిఁజేరిచెప్పె మనచెం
గటనున్ బుఫుఁదోటనేరిమిం। బలికినయల్ల బూటకపు మాటలమూట యితండెయం
చటన్॥ ౬౭॥ క॥ తనగుట్టుబయలఁబెట్టక। పనిచేయఁగనొడయఁడెంత వడిగలవాఁ
డే। ననబోడిగుట్టరయనీ। యనసింగారించి పంపెనని నగిరిచెలుల్॥ ౬౮॥ ఉ॥ ఆయెడ
నింతిమోర్తు మదినాగకకోర్కులు క్రేళ్లుదాటనే। మోయనఁబోవునెచ్చెలిని మోవిప
యిం జిఱునవ్వుమొల్కలే। పైయిగురొత్త గన్నయిగనల్లనమూనిచి జారుపైటచం।దో
యికిఁ దార్చుచుంబలికెఁ దొంగలిఱెప్పలనొప్పలీనఁగన్॥ ౬౯॥ గీ॥ మేలుగూర్చిన
వారికి మేలెకలుగుఁ। గావునను మనమీజన్నిగట్టునిపుడు। తోడఁబెండ్లికొడుకుఁజేయఁ
దొడరవలయు। మనవుపూర్చినపనికిఁగా మగువలార॥ ౭౦॥ గీ॥ అనిన ముసిముసినగ
వుల నల్లఁబూని। యొండొరులమోములనుజూచి యొక్కరొకరు। కన్నుసైగలనేమేమొ
యెన్నుకొనిరి। క్రీడియనుగూర్మి సంగడికాఁడునంత॥ ౭౧॥ గీ॥ తేటరతనంపుముక్క
లిపీటతెచ్చి। వింతకపురంపుఁ బొడులతోఁబెట్టినట్టి। ముగ్గులోపలవేయంగఁ బుడమి
తేఁడు। వచ్చికూర్చుండె నద్దానిపైనినపుడు॥ ౭౨॥ సీ॥ కురులు చిక్కులుతీసి క్రొత్త
సంపెఁగనూనెఁ దలయంటెఁ జిలుకలకొలికిమోర్తు। పచ్చకప్రముచాయ పసపునమే
దించి నలుగిడెనెమ్మేను నాతిమోర్తు। మంచిగందపుదావి మించిగుబుల్కొననటకలి
తలనిడె నతివమోర్తు। బంగారుబిందెలఁ బన్నీరుగొనివచ్చి జలకంబులాడించెఁ జెలువ
మోర్తు। నీరుపుమ్మాఱు తలచుట్టు నెఱయఁద్రిప్పి। తడవుమనుమని దీవించెఁ బడఁతిమో
ర్తు। రతనములపీటదొరదిగి రాఁగనెదుట। నిలిపె బంగరు పావలు నేలఁతమోర్తు॥ ౭౩॥
సీ॥ జిలుఁగుచెంద్రిక వన్నెచేలచెఱంగునఁ బెన్నెకుండియొత్తెఁ గన్నెయొకతె। గమ

గమవలపులు కడలముంచుకొనంగఁ బూసరుల్ సిగఁజుట్టి బోటియొకతె । పెళపెళలా
డు దువ్వలువపిఁజెలుపెట్టి వెసఁజేతికందిచ్చె వెలఁదియొకతె। రతనాలపనిమేలిరవణంపు
గుంపులు నెమ్మేనఁగీలించెఁ గొమ్మయొకతె। పొలఁతియొక్కతె జవ్వాజిపూసెమేనఁ।
జెలువయొక్కతె పన్నీరుచిలికెఁబయిఁ। పూసురటివీచెఁ దలిరాకుబోడియొకతె। నిలు
వుటద్దమొకనెలంత నిలిపెఁ బ్రేమ॥ ౭౪॥ గీ॥ ముద్దుకస్తురినామంబు దిద్దినొసటఁ।
బెండ్లిపల్లకిలోనెక్కి విడిదెవెడలి । యరిగె వియ్యపువారింటి కచటమున్నె । మించు
బోండ్లు చిత్రాంగదఁగొంచుఁబోయి॥ ౭౫॥ గీ॥ చెఱువనెలఁతల జలకంపుసాలలోన।
మేలిమిపసిండిపీటపై మెలఁతనునిచి । తేటపఱ్ఱైరమునఁ గెంపుదివ్వెపెట్టి । జవ్వనులు
పాటపాడి నివ్వాళియియ్య॥ ౭౬॥ ఉ॥ పయ్యెదజాఱఁ జెక్కుఁగవపైఁ జిఱుచెమ్మట
లూరఁబూసరుల్। కయ్యముగోర లేఁగవును గబ్బిచనుంగవ దూరజాఱు కొ। ప్పొయ్యన
వీపుఁజేర వెసనూర్పులు పైపయిఁ గ్రమ్మ దేరఁ దా । నయ్యెడ నింతియోర్తు తలయం
టఁదొడంగెను వాలుగంటికిన్॥ ౭౭॥ ఉ॥ పాయనివేడ్కఁ దావి వెలిఁబర్వఁగ సం
పఁగినూనెయంటి క।ప్పై యిరిగుంపు పెంపుగెలువంగల నిద్దపుసోగపెన్నెరుల్ । పా
యలుతీసిదువ్వి చెలువమ్ముగఁ జిక్కులువాపె నింతియో । ర్తామెడలేత కెంజిగురుటా
కులగేరెడు కేలుఁదమ్ములన్॥ ౭౮॥ గీ॥ పునుఁగుజవ్వాది మేదించి పెనఁచిసట్టి। తావి
కుంకుముపాళ్ళతోఁదలిరుబోడి। మేనసలుగులువెట్టెను మెలఁతయోర్తు। గబ్బిగుబ్బల వ్రే
గునఁ గౌనువడఁక॥ ౭౯॥ గీ॥ సోలి సంపఁగినూనెచే సొమ్మసిలిన । పెన్నెరులనెడఁ
దుమ్మెదపిండుసకుసు। వెసను సేదతేఱఁగ మందువేయుకరణిఁ । గురులకట కలియిడె
లతకూనయోర్తు॥ ౮౦॥ గీ॥ పసిడిబిందెలఁ బన్నీరు పదునునించి। చెలులు రతనంపుగిం
డ్లతో జలకమార్చి। నెఱులవెంబడి దిగజాఱు నీరుపొలిచెఁ। గ్రొమ్మెయిలు జోరునను
వానగురియు ట్లు॥ ౮౧॥ చ॥ తలఁతడియొత్తెనొక్కచెలి తాపెడఁగుం దెలిపట్టుఁబట్టచే
గలపముమైనలందె నొకకన్నియ కస్తురిబొట్టువెట్టెఁ దా। వెలఁదుకయోర్తు నెన్నొసట
వేనలిఁ బూవులుచేర్చె నింతియో। ర్తెలమినెలంతయొక్కరితె యింపుగఁగాటుకతీర్చెఁ
గన్నులన్॥ ౮౨॥ గీ॥ విలువరతనంపుఁ దొడవులువెట్టిమేన। జిలుఁగుబంగరు కెంబట్టు
చేలఁగట్టి । చెలులుగై సేయ నెలమితోఁ జెలువనపుడు । పెండ్లికూఁతుఁ జేసిరి పేర
టాండ్రు॥ ౮౩॥ వ॥ అంతఁ బెండ్లిచావడియందు॥ ౮౪॥ క॥ లగనమిదె పెండ్లికూ
తును నగుఁదేనని యొజ్జ బాపనయ్యలుచెలులన్। మిగులం దొందరపఱుపఁగ। ముగు
దలు పరుగెత్తి రంతిపురికిని నొకటన్॥ ౮౫॥ చ॥ అడుగుల కెంపుడాల్పుడమి యత్త
ఱినొత్తకయుండ నెత్తినా । మడుఁగులు కాళ్ళకుంబఱచు మాణిక్కనిబర్వఁగ నిల్వు
టద్దముల్। బడిబడిఁ జెల్మికత్తియలఁ బ్రక్కలనిబ్బడిఁజేయ సిగ్గుతోఁ। బడఁతుక పెం
డ్లితిన్నెకడ వచ్చెను నెచ్చెలిపిండు తేరఁగన్॥ ౮౬॥ గీ॥ కలికి నెమ్మోము కేనికిఁ గాని
పించ।కుండ ముత్తైదువ తెఱయొండుపట్ట। వెలసెనయ్యెది నిండురేవెల్గునకును। మిగుల

మాటగు మేటిక్రొమ్ముగిలుకరణి॥ ౮౭॥ క॥ నలుగడలవాయిదమ్ములు । చెలఁగంగాఁ
జేరటాంబ్రము నేసలుచల్లన్ । బలుదీవెనలిడఁబాఱులు । పొలుపుగఁ జనెఁ బెండ్లియరు
గుపొంతకు నేఁదున్॥ ౮౮॥ క॥ కొమరాలినప్పుడట నేమముతో నా నేలనేఁడి
మాంకన్యాం తుభ్యమహం సంప్రదదేయని । యమరంగా ధారవోసె నల్లున కెల
మిన్॥ ౮౯॥ గీ॥ తెలివలటుమీఁదమెల్లన తెలుసువంప । మిగులసిగ్గున ముగుదయు
మొగమువంచె। మగువచెలువంబుఁగనఁ గ్రీడి మొగము నెత్తఁ। బచ్చవింటిని మరుఁదును
బైకినెత్తె॥ ౯౦॥ గీ॥ పడఁతిమిన్నలు తెలినల్లవంచినపుడు । కనులు మిఱుమిట్లుగొనఁ
దళుక్కుమనియెఁ జెలువ। బయలఁ గాఱుక్రమ్మిన గొప్ప మొయిలునుండి। మించివెలువడు
క్రొక్కాఱుమెఱుముకరణి॥ ౯౧॥ గీ॥ తొయ్యలి పిసాళిచూపులన్ తూపుగములు।
నొరగానాటియుల్లి ముట్టూంతలూచి। క్రీడివయిని వ్రేల్మిడి నిండునెలుపుకాంచి। విరుల
విల్తుఁడు కోయని పేర్చియార్చె॥ ౯౨॥ చ॥ సరగునఁ గొమ్మనెమ్మొగము చాయలకుం
జని నేదతేటి నిబ్బరమగు తేనిచూపుగవ పైకొకచోటికి సాఁగఁజూచియున్ । గురు
లనుచిమ్మచీఁకటిఁ దగుల్కొనియాడకె దారితప్పి బల్ముఱి పెఁపు నవ్వువెన్నెలవెలుం
గున వచ్చుచునుండుఁ గ్రమ్మఱన్॥ ౯౩॥ ఉ॥ వేఱొకచోటికిం గదల వేమఱు వెల్వడి
యందుఁబోవఁగా। నేరక క్రమ్మరన్మొగము నే వడిఁజేరెడు చూపు మొత్తమొయ్యార
ఫుఁ జన్నుఁగొండకడ నవ్వలఁ దప్పులఁగాంచి వానిఁ బొంగారఁగ నానవాలుగొని గం
తిడి పాయకనిల్చె నచ్చటన్॥ ౯౪॥ వ॥ అటుపిమ్మట॥ ౯౫॥ చ॥ మురుగులుజాఱఁ
జెమ్మటలు ముద్దుమొగంబునఁగార ముత్యపుస్సరు లొకరొరఁజేరఁ జిఱునవ్వులు
మొల్కలుదేర నంటుజొ। ల్లిరుదెసలంటుఁ జెక్కులపయి న్వడిఁదూఁగుచు డాలువాఱు
నాదార తలఁబ్రాలువోసె నలతొయ్యలి యాఁదలమీఁద దోయిటన్॥ ౯౬॥ ఉ॥
కొనసిరియాడ ముంగురులు గ్రక్కునఁ జెక్కులమీఁదఁగూడఁ బెంపూనినగుబ్బ దోయి
పయి సొక్కుట పేరులు త్రొక్కులాడఁ బైపైని బయింటయూఁధ సునుబంగరుగాజు
లు పట్టుపీడ నాచానయుఁ గ్రీడిమీఁదను వెసం దలఁబ్రాలను బోసె దోయిటన్॥ ౯౭
క॥ మదిలోపలఁగలకూరిమి। నిదె నేఁబయిచేయియగుదు నిదెయేనగుదున్। వదలక కమఁ
డను క్రియ వాఁ రొందుగళ తలఁబ్రాలుపోసి రొండొరులపయిన్॥ ౯౮॥ గీ॥ ఒండొరుల
మేనుసోఁకుట సొక్కుసారి। కన్నెకును తేనికిని మేను గగురుపొడువఁ। డాళిఁగట్టె
నాతఁడు జవరాలిమెడను। నేలవేల్పుల దీవెనల్నింగిముట్టె॥ ౯౯॥ గీ॥ అగ్గినెలకొల్పి
మఱి వారలందులోన। నేయి వ్రేల్చిరి పిమ్మట నేలనేఁడు। వట్టి సన్నికల్ ద్రొక్కించెఁ
బడఁతిచేత। నంత పేలాలు వ్రేల్చె నయ్యింతిమిన్న॥ ౧౦౦॥ సీ॥ ఎలుఁగెత్తిపాడెడి యిం
పైనపాటలు గండుకోయిలఁబిండు గఱువమడఁప। పలుకునవ్వము తోచు పల్వరుసలడాలు
నలువలంకులను వెన్నెలలనింప । వళ్ళెమందలిదివ్వె బటువైనమగఱాల మెడపేరులకుఁ
గెంపుబెడఁగుసూర్ప । మేనిబంగరునిగ్గు మేలిమిబంగారు వళ్ళెరంబునకును బసిమిఁ

సఁగ। వారిమోముల కెనరామిఁబట్టి నెలను । దిగఁదుడుపు పెట్టుకై పడి మొగములకును।
జెలికిఁ జెలువునకుఁ జిరంటులలరువేడ్కఁ। గప్పురపుటారతులనిచ్చి రొప్పమీఱ॥ ౧౦౧
గీ॥ మొదటినాటితంతు ముగిసినపిమ్మటఁ। బాకెనయును నాగవల్లిమఱియు। వేఱ జరగ
వలయు వేడుకలెల్లను । వరుసజరిగె నెల్లవారు చెలఁగ॥ ౧౦౨॥ గీ॥ నాగవల్లియు
లోనుగా నడచినంతఁ। బెండ్లినాడులు గడువంగఁ జేర్మితోడ। నాలుమగలను గలుపంగ
నపుడుతలఁచి। మేటివేడుక నాలవనాటిరేయి॥ ౧౦౩॥ సీ॥ కమ్మతావులుగ్రమ్ము కపు
రంపువిడెములు పసిఁడిపళ్ళెరములఁ బొసఁగనుంచి। కస్తురి జవ్వాజి గంధంబుఁ బన్నీరు
రతనంపుగిండుల రమణనించి। పటికంపుగోడల పజ్జనిర్వంకల నిలువుటద్దంబులు నెలవు
కొలిపి। పగడంపుచనుగోళ్ళ పచ్చలపీటపై వట్టివేళ్ళసురటి పెట్టియుంచి । వెండితబు
కులఁబంగ్లువేశ్వెరపెట్టి। గొప్పరతనంపుదివ్వెలు కుదురుపఱచి। మేలిచొక్కపు బంగా
రుమేడలోని। వింతగదిని సింగారించి రింతులంత॥ ౧౦౪॥ గీ॥ పడకగదిలోని రతనంపుఁ
బసిఁడికోళ్ళ। దోమతెర పట్టెమంచంబు పైమెఱుంగు।టంచ దూదిపాన్పునఁ బవ్వళించి
యుండె। నతివరాకను మదిఁగోరియల్లుఁడు॥ ౧౦౫॥ వ॥ అంతకుమున్న॥ ౧౦౬॥
చ॥ కలపమలంది నెన్నొసటఁ గస్తురిబొట్టమరించి చేరలన్। గొలువఁగఁజాలు కన్నుఁ
గవకుం దగఁగాటుకవెట్టి క్రొవ్విదన్। వలపులుగ్రమ్ము పూసరులు వాఁవిరిఁజుట్టి పసిం
డిపుట్టముల్। జెలువుగఁగట్టి చెల్వఁగయిచేసిరి సొమ్ములువెట్టి నెచ్చెలుల్॥ ౧౦౭॥
గీ॥ చెలులుకయిచేసి తరలింప సిగ్గుకతనఁ। బడఁతినెమ్మోమువంచి తానడువకున్న।
బుద్ధులనుజెప్పి మఱిమఱి బుజ్జగించి। పూవుబోడులు బలిమిమైఁ బాదిగిపట్టి॥ ౧౦౮॥
క॥ ననబోడి నొకటలాగుచుఁ। బెనిమిటికడఁజేర్పఁ దివురవింతగ నాజ।వ్వని తాఁబోక
పెనంగినఁ। గనుఁగొని యొకచెల్వయనియెఁ గన్నులనగుచున్॥ ౧౦౯॥ గీ॥ ఇచట
మాతోడఁ బెనఁగిన నెవ్వరిందుఁ। జూచిమెచ్చరు రాతండచూచిమెచ్చ।బులుపుతీరం
గఁ బడకింటిపొంతఁజేరి। వెనుకతీయక మగనితోఁ బెనఁగరాదె॥ ౧౧౦॥ క॥ అనుట
యు సిగ్గును జెలిపైఁ।గినుకయుఁ జిఱునవ్వునొకట గిరికొన నపుడ।న్ననబోడినట్టెవైచె
ను। గనుదోయిం గెంపుదోపఁ గైవిరిదండన్॥ ౧౧౧॥ గీ॥ చెలిమికత్తెలు రుంబకు
సిగ్గొకింత । వెనుకకునుద్రోయ మెల్లన వెలఁదినడిచి। పడకయిలుచేరుతఱి మొలబంటి
సిగ్గు।ముంచి జాలువాఱుచుఁ దలమున్కయయ్యె॥ ౧౧౨॥ క॥ మిక్కిలి సిగ్గునమునిఁ
గిన। యక్కలికిం దలిమంబుచేర్చి యాచెలువ ల్తా।మొక్కొక్క సాకుననడిచిన। నక్క
మ్మయు మోమువంచి యళుకుచు నిలిచెన్॥ ౧౧౩॥ గీ॥ అంతటను గ్రీడి ముద్దియ
నల్లఁజేరి । మేనుచెమరింపఁ గెంగేలుమెల్లపట్టి । ముగుద విరిపాన్పుపయికి రాఁదిగిచి
కొనుచు। వంచుకొనియున్న నెమ్మోము పయికినెత్తి॥ ౧౧౪॥ గీ॥ ఏలవెఱవంగ విరి
విల్తు నాలకునకు । నెంతపనికైన నేఁజాలి యిచటనుండ । నాదుప్రాపునఁ బెనగంగ
బాధయనుచుఁ । జెక్కుచెక్కునఁ దారిచిచెప్పఁజెవిని॥ ౧౧౫॥ గీ॥ ఏలవేయును

నప్పు డన్నెలతోని చేయి దామరకన్నియ చిన్నికౌను । తడవియును మీఁద మెఱుఁగు
గుత్తంపు గబ్బి గుబ్బలను ముట్టి మిన్నందె కొండఁ బాఁకె॥ ౧౧౬॥ ఉ॥ నెచ్చెలులేగినం
జనకనిల్చిన సిగ్గును తోనిపాలు కానిచ్చుట దోసమంచు నపుడే చనుగొండలలోన దాచి
వివ్వచ్చుని కేలటుం గదియవచ్చినఁ దానపెనంగి యేమి పై వచ్చునొయంచు దాచెఁ
బిదపం గను ఱెప్పలలోనఁ గూరిమిన్॥ ౧౧౭॥ ఉ॥ కవ్వడిచేయి పోకముడి గ్రక్కున
నావలఁ జేరఁ బాఱఁగా । జవ్వని యేమియున్నలుపఁజాలక బిగ్గన తానె చెల్వునిన్ । నె
వ్వడిఁ గౌఁగిలించుకొనె నేర్పున తోడను సంతసిల్లి యా । క్రొవ్విరిబోడి కెంపెదవి
గొబ్బున గంటిడియానెఁ దేనియల్॥ ౧౧౮॥ గీ॥ క్రీడియామీఁదటను గిలిగింతగొలిపి ।
చేతపట్టును విడిపించి సిగ్గుమాన్పి । యింతి మరునాలమునకును నియ్యఁగొలిపి । కడపె
నారేయియంతయు గడియవోలె॥ ౧౧౯॥ క॥ చెలువయుఁ జెలువుండును బూవి
లుతుని కయ్యముల నలసి వేడుకనుండన్ । బెలుచనఁ గొక్కొరొకోయని । వెలుపలఁ
దగఁగోళ్లుమూనె వేఁకువ తెలియన్॥ ౧౨౦॥ గీ॥ తడవు రేతోనితోడను దనరియుండి ।
వెడలఁబోయెడుతఱిని రేవెలఁదివిప్పు । కొప్పునందుండి దిగజాఱి కూలినట్టి । విరులబంతి
నాఁ దోఁతెంచె వేఁగుచుక్క॥ ౧౨౧॥ చ॥ పగలొనరించు సాటిదొరవచ్చి దెసల్ వెసఁ
గ్రమ్మునంచు నెవ్వగఁదన తేజుగోలుపడి పాఱెడు చుక్కలతోనిఁ జూచి లోఁ దిగులునఁ
దెల్విఁబాసెననఁ దెల్లపడెం గడుఱిక్కగుంపులున్ । సొంగసగు నింటిదివ్వెలును జుక్క
లతోడనె తెల్విఁగోల్పడెన్॥ ౧౨౨॥ గీ॥ జగముచుట్టంబు రాకకుఁ జాలనలరి । పుడమి
వేల్పులు దీవించునడుపులనఁగ । జెవులపండువు సేయుచుఁ జెలఁగఁజొచ్చెఁ । గరముఁ
బులుఁగులరొదలెల్ల కడలయందు॥ ౧౨౩॥ గీ॥ ఇరులవేటాడఁ దొలుదొర లేసేసినట్టి ।
చిచ్చరమ్మనఁ దూర్పునఁ జెలఁగెఁ గెంపు । మలలకలుగుల దూరెడు నెలుఁగుపట్లు । చీకటు
లు కొండబొఱియలు దూరఁబాఱె॥ ౧౨౪॥ గీ॥ తమ్మిచెలికాఁడు చీఁకట్లఁ దఱుము
వాఁడు । కలువగుంపులసూఁడు రేవెలుఁగుజోడు । గాములకు నెకిమీఁడు జక్కవల
తోడు । పొడుపుకొండను జూపట్టెఁ బ్రొద్దుపిదప॥ ౧౨౫॥ గీ॥ అంతకంతకు వింత
యొయ్యారమమర । సరసములులేని వలపుల ననఁగి పెనఁగి । చెల్వుఁడును జెల్వయును
గూర్మి చెన్నుమీఱ । హాయిగానుండిరచ్చోట నాఱునెలలు॥ ౧౨౬॥ క॥ ఈలోపల నా
తొయ్యలి । చూలాలయ్యెను మగండుఁ జుట్టములు నెదన్ । హాళింబొందగఁ దండ్రియుఁ ।
జాలఁగొలఁపునిల్చునంచు సంతసపడఁగన్॥ ౧౨౭॥ క॥ చనుమొనలు నల్లపడియెను ।
జనఁజనఁ బేవిళ్లు హెచ్చెఁ జవిపుంటిపయిన్ । గనసయ్యె నెలలునిండినఁ । గనియెను ముద్దుల
కొమారుఁ గన్నియయొలమిన్॥ ౧౨౮॥ గీ॥ పుడమివేల్పులిడిన మంచిముహూర్తమందు ।
బభ్రువాహనుండనుచును బాగుమీఱఁ । బేరుపెట్టిరి యాపనిబిడ్డ కెలమిఁ । బెరుగుచుండె
నతఁడు తాతయింట వుకందె॥ ౧౨౯॥ క॥ అని వైశంపాయనుఁడిటు । జనమేజయుమన
కుఁ గరంబు సంతసమొదలన్ । నెనయఁగఁ జిత్రాంగదకత । వినిపించిన వినియతండు

SPECIMEN VERSES OF PURE TELUGU UTTARA RAMAYANA
BY THE AUTHOR.

శుద్ధాంధ్రోత్తర రామాయణము.

(ప్రథమాశ్వాసములోని పద్యములు.)

తే॥ గీ॥ రక్కసుల నేని తలలెల్లఁ జక్కుచేసి। పుడమికూఁతును గైకొని వెడలి యట్లు। గాలికొమరుండు లోనుగాఁ గలుగువారుఁ। దమ్ముఁడునుఁ దోడఁజనుదేర నెమ్మిమీఱ॥ ౧॥ చ॥ అరదము నెక్కి యక్కరణి నందఱుఁ గ్రందుగ వెంటనంటఁగా। సరగున నందినాఁ బరగు చల్లని పల్లియఁ జేరు వారిలో। భరతుఁడు ముందుగా నెదురువచ్చి యడంకువఁ గాళ్ళఁ బ్రాలి తా। నరుదుగ వెంటఁ బెట్టుకొని యన్నను బల్లియ కిచ్చఁ దెచ్చినన్॥ ౨॥ సీ॥ నారచీరలు విప్పి నాడెంపు వలిపెంపుఁ బట్టుపుట్టంబులు బిట్టు కట్టి। యడవిక్రొవ్విరులూడ్చి యందంపుఁ జెందమ్మి లరుదుగాఁ దుఱిమిన సరులు దాల్చి। వెడవెడ ముడివడ్డ జడలు సిక్కులు వాపి సిరిమీరు నునుజారు సిగలమర్చి। మొఱమట్టి నిడుపట్టె లెడలించి నుదురులఁ బదనుకస్తురిబొట్లు కుదురుపఱిచి। మేలిరతనంపు రవణముల్ గీలుకొల్పి। తారు కైసేసికొని యెల్లవారుఁ బొగడఁ। దమ్ములిల్లాలు బంటులుఁ దానుఁ దఱలి। యొప్పు మీఱంగ రాముఁ డయోధ్య కరిగె॥ ౩॥ ఉ॥ అంతకుమున్న వారలటు లచ్చటకుం జనుదెంచుచున్నలా। గంతయు వేగ వేగుల యాగక బాగుగ విన్నవించినన్। సంతసమంది ప్రగ్గడలు సందడిసేయుచు నూరివారలన్। గంతునఁ బిల్వనంపి సరగంజని ప్రోల్గయిసేయఁ బంచినన్॥ ౪॥ సీ॥ కమ్మకస్తురినీటఁ గలయంపి చల్లించి జిగితేటపన్నీట జగతులలికి। యాణిముత్యంబుల నమరించి ముగ్గులు పందిళ్ళ కురువేళ్ళఁ బొందుపరచి। జాళువాపని మేలిమేలుకట్లలరించి పచ్చలదోరణాల్ బలియఁజేసి। పసిఁడికంబముల నబ్రంపుటంటాలు నిల్పి కప్రంపుఁ బొగలెల్ల కడలనించి। వీడు కైసేసి తాముసు వేలకొలఁది। పలువసొమ్ములు దాలిచి చలువవలువ। లందమును గట్టి యుండఁ బ్రోలందమొంది। కరము కన్నులపండువు గాఁగనుండె॥ ౫॥ వ॥ అంత॥ మ॥ పదియాఱ్వన్నె కడానిమేడలపయిం బాలిండ్లవాంగాడ నెమ్మదిలోఁ గోరికలూరఁ గ్రొమ్ముదులు పైపైజార లేజవ్వనుల్। కదియన్వచ్చుచునున్న రాకొమరు వంకంజూడ లోఁ బొమ్మయుం। జెదరంబారఁగ మీఁదఁజల్లి రలరుల్ చేనిండఁ గీలింపుచున్॥ ౬॥ తే॥ గీ॥ వేల్పులాతండు తమదాయ బింకముడఁప। వేల్పు ప్రాఁకుల నెత్తావి విరులుగోసి। యలరివయిఁ జల్లు పెల్లున నలరువాన। లెఱచలందంద గురియుంపఁ దెరువుఁదాఁటె॥ ౭॥ సీ॥ తామెల్లనూచిన నోములు పండె నేఁటికటంచు నీటివారొకటనుబ్బ। నెన్నినాళ్ళకు నిన్ను నిటుఁగంటిరా కన్నతండ్రీయని యనుంగుతల్లిండలర। నేలు మెల్లపుడు నీ నేల నీవేయని వెసదీవనలు నేలవేల్పులొసఁగఁ। బుత్తడిపళ్ళెరంబులుపూని ముత్తైదువలు

పాటపాడి నివ్వాళులియ్య। నెల్లుచో త్రెంచి తల్లులకెల్ల మ్రొక్కి। తమ్ముగలవారినందఱం
దగినయట్లు । గౌరవముచేసి యతం డెల్లవారు మేలు । మేలని పొగడంగా నేలయేలు
చుండె॥ ౮॥ వ॥ ఒక్కనాండు॥ మ॥ ఒకచోట న్మరకతాలడాలడరి యెంతోయెండం
గాయంగ వే।ఱొకచో ముత్యపునిగ్గువెన్నెలల చెల్వానంగ నామీద నుం।డొకచోం
గెంపులచాయ తిన్నియలువేయున్ సంజకెంజాయ పో।లికగా నొక్కెడం గప్ప
ఱాగమి యిరుల్వింపంగ నాకొల్వునన్॥ ౯॥ సీ॥ చెలువంబుగానాడు వెలయాంధ్ర
బంగారు చిఱుగజ్జియల మ్రోత చెవులు దవుప । విరిబోండులిపు క్రేవ వింజామరలువేయ
వెడలు చల్లని గాలి విందు గొలుప । రహిమీఱం దాల్చిన రతనంపు పనిసొంపు తొడవుల
తళతళల్ కడలు నిండం । బగడాలకంబాల వజ్జముద్దినుసుల కెంబట్టు పఱపులు డంబు
చూపం । గొలువనేతెంచు దొరలెల్ల గుములుగూడి । యనమొనపుదాక నందంద
యొదిగియుండె । యనుగుదోయికి మ్రొక్కుచు నవల నిలువం । బసిండిగద్దియం గొలు
వుండె బలియుడతండు॥ ౧౦॥ ఉ॥ అప్పుడు కుప్పతిప్పలుగ నాతనిం జూతమటంచు
నెంచి వే। యొప్పులకుప్పలౌ తపసులుక్కున నక్కడకేగుదెంచినం। దప్పక చూచి లేచి
తనదండను నజ్జడదారిపిండుకుం । జొప్పడు పెద్దగద్దియలు చుట్టును బెట్టంగంబంచి
వేడుకన్॥ ౧౧॥ తే॥ గీ॥ ఎదురుగానేగి తోడ్తెచ్చి యెల్లవారిం । దగినచోటులం గూ
ర్చుండం దగవు సలిపి। రెండుచేతులు జోడించి నిండుమదిని। నెంతయుం బాగ డ్తలూన
రించి యిట్టులనియె॥ ౧౨॥ క॥ నేమమె మీకున్ మీకడ। గోమునంగల చదువులెల్లం
గొను వడుగులకున్। నేమమె మొకములరాయిడి । మీమీనెలవులను లేక మేలౌదవె
డునే॥ ౧౩॥ క॥ ఎవ్వరు మీకుందొందర। లెవ్వరుగా మంచినీటి యెద్దడి యెపుడున్।
రవ్వంతయు లేదుగదా। పువ్వులుకలవేగద సతముచు గోనలలోన్॥ ౧౪॥ తే॥ గీ॥ తెరు
వు గనలేక దొసంగులం దేలుమాకు । దారిచూపెడు తలంపునం దపసులార । తలవని
తలంపుగా వచ్చి పొలుచు కతనం । గంటిమిమ్ముందఱం గనుల కఱవు దీర॥ ౧౫॥ ఆ॥ వె॥
అనినం దేనెమాట లౌనని మెచ్చుచు। నొండొరుల మొగంబు లాఱంగి చూచి । యొక్క
మాటగాంగ నున్నవారందఱు। దిట్టతనము మీఱ నిట్టులనిరి॥ ౧౬॥ ఆ॥ గీ॥ అడుగవలసి
యడిగి తంతియకాక నీ। వెఱుంగనిదియుంగలదె యెందు నెపుడు। నైన నిప్పుడదియె మా
నోటంబలికింప। వేడుకయ్యె నేని వినుము తెలియ॥ ౧౭॥ క॥ మీకడకంట నెచూచినం।
గా కలుగున్ నేమ మిజ్జగములనన ముఖ్యుం। జేకొని ప్రోచుచు వింతగ । మాకయ్యది
యడుగనేల మఱిమఱి చెపుమా॥ ౧౮॥ క॥ జగములకెల్లం దొందర । యగు రావణుం
డీల్గెంగాదె యనిలో నీచే। నిగనెవ్వరిచేం దొందరలగుం దగ మాకింట్లకెల్ల నప్పటి
కరణిన్॥ ౧౯॥ సీ॥ ఎప్పుడుంగంటిపై ఱెప్పవాల్చుటలేని జేజేలకిపుడుగా చేటువచ్చె।
నయిన వారిని బాసి యడవులంగూర్పెట్టు తపసులకిపుడుగా తాల్మికలిగె। బిచ్చకానిచెలి
మి యచ్చుపడ్డట్టి జక్కులదొరకిపుడుగా కలిమికలిగె । గాలి బ్రతుకుం జెంది కలుగులం

బడియుండు చిలువలకిపుడుగా తెలివిగలిగె । లేచియొకచోట నిలుకడలేకతిరుగు । చలువతెమ్మెరకిపుడుగా బలిమిగలిగె । నిపుడునీపేరుచెప్పక నిలువఁగలిగె । జగములకు నెల్ల రక్కసుచావుకతన ॥ ౨౦ ॥ ఉ ॥ ఎందఱివానిచుట్టముల నెందఱిసంగడికాండ్రఁ బోరిలో । జిందరవందరల్పరపి చెండితివించుక నేపులోన వా।రందఱు నొక్కఁగాఁదరమె యీ నలుమోముల వేల్పుకైన నీ । వందఱమించి తెవ్వరికనౌదురు నీసరి ముజ్జగంబులన్ ॥ ౨౧ ॥ శా ॥ అవ్వారందఱు నొక్కయెత్తుసరిగా నాయింద్రజిత్తొక్కఁడుం । జివ్వన్వేఱొకయెత్తుచూడ నతనిం జెండాడె నీతమ్ముఁడిం । కెవ్వాఁడట్టుగనోపు నమ్మగతనం బెండ్లైన మున్నంటిమే । నవ్వుల్గావుసుమయ్య మావలుకులన్నెమ్మదిన్నమ్ముమా ॥ ౨౨ ॥ వ ॥ అనిన రాకామరుం డిట్లనియె ॥ ౨౩ ॥ చ ॥ ఎటువలెనింద్రజిత్తునకు నింతగ నెక్కుడుబల్మికల్గెఁ దా । నెటువలె వేల్పుతేజినని నెక్కటినోరిచెఁ దండ్రికంటె మి।క్కుటముగ బీరమెట్లొదవెఁ గూరిమిమీఱఁగ నానతీయరే । తటుకున వానిపుట్టువయుఁ దండ్రికొలంబు తెఱంగుకంగుగన్ ॥ ౨౪ ॥ తే ॥ గీ ॥ మొదటినుండియు రావణుపుట్టుకయును । ముజ్జగంబులు నాతండు ప్రోడయగుచు । గెల్చిన తెఱంగుఁ దొలివేల్పుగొల్చివలయు । మెప్పులొందిన యొప్పును జెప్పవలయు ॥ ౨౫ ॥ ఆ ॥ గీ ॥ అనినఁ గొలువువారి యానతిఁగైకొని । కడఁగివారిలో నగస్త్యుఁడంత । చెలువుగులుకుకలికి పలుకులు చెవులకుఁ । జవులుపలుమరువెదచల్లఁబలికె ॥ ౨౬ ॥ సీ ॥ వినవయ్యజడదారి వెలయుఁబులస్త్యుండు మొదటివేలుపునకు ముద్దుపట్టి । మచ్చరంబును గెల్చి మరునకులోఁగాక యీసనుదిగనాడి యేలరువాఁడు । నిక్కంబుతప్పక యెక్కుడుతెలివిని నీరసంబెఱుఁగక యెసఁగువాఁడు । తొలివేల్పు చుక్కంటి వలచురిదాల్పుల నిచ్చలుమదిలోన నిల్పువాఁడు । వల్లమాలినపూన్కితోనిల్లువెడలి । చలువగాలిపెడు వలిమలకెలననలరు । చెలువుగులికెడు తృణబిందునెలవుచేరి । తపనితనమూని యున్నంతఁదారసిల్లి ॥ ౨౭ ॥ చ ॥ అలరులకొమ్మలో మరునియమ్ములొ బంగరుకీలుబొమ్మలో । వలపులదీపులో తొలవలబావులో చక్కని గుజ్జుమావులో । తొలకరిమించులోయనఁగఁ దూకొని యచ్చరలేమలచ్చటన్ । గెళుకుకనుంగవల్ తళుకుబెద్దొడలుం దగసందడింపుచున్ ॥ ౨౮ ॥ సీ ॥ ఒకచోట మఃపాట లొకతేటగాఁబాడుదురు నల్లజాతెల్లఁ గరగిపార । నొకయోరవగమీర మొకమోరగనొనర్తు రలమిదట్టంపు వెన్నెలలుగాయ । నొకచాయఁ గనుకాయలకు దాయవత్తు రొయ్యారంపునడకల హావునిండ । నొకదండవిరిమండలాడినిండఁ గూర్తురు కమ్మనితావులు గ్రమ్ముకొనఁగ । బిలుతురొకచక్కి నెచ్చెలిపిండునిక్కి । కలికిపలుకుల చిలుకలు కలఁగిచూడ । నసుతురొకక్రేవ సొలపుగా నడిమిత్రోవఁ । గదియనరుదెంచి యంచలు కాళ్ళఁబెనఁగ ॥ ౨౯ ॥ తే ॥ గీ ॥ బటువుబిగిగుబ్బలరదోఁపఁ బైటజార । మదికలంగఁగఁ గందువమాటలాడఁ । జూడ్కిమిఱుమిట్లుగొనఁ జెంతఁ జేరవలెఁగఁ । గలయఁదిలకించి జడదారికళవళించి ॥ ౩౦ ॥ చ ॥ అటునిటుమ్రోలవేల్పు జవరాండ్రు మొ

లంగుట నెంచిచూడఁగా। నేటులునుదానునైకొనిన యిప్పటిపూన్కికే నడ్డువాటుగాఁ।
దటుకున నల్లమందెఱిఁగి తాళఁగఁజాలక వారినందఱిన్ । దిటముఁనఁజేరఁజీరి వెను
తియ్యని తియ్యనితేటమాటలన్ ॥ ౩౧॥ శా॥ ఏలావేయను గొమ్మలారవినుఁడీ యీ
మీాదనీతోటలో। వాలారుంగనుదోయివిచ్చి మరియేవాల్గంటి నంజూచునో। యాలే
జవ్వని యెప్పుడేయిచటఁ జూలాలౌనటఁచాడినం । జాలుంజాలునటంచు నాటవల
పుల్ సాలించివారందఱున్॥ ౩౨॥ క॥ వచ్చినదారినెపదరే । యిచ్చటఁ దలలెత్తి
చూడ కెచ్చటికైనన్ । మెచ్చఁగవలదాత్రోవనె । వచ్చినపనియయ్యెనంచుఁ బకపక
నగుచున్॥ ౩౩॥ క॥ ఇంతటితోసరిపెట్టను। గొంతతలలు తడవిచూచుకొంటిమి బళి
రే। గొంతటినోములునోచితి । మింతిరొ మనతొంటిమేననే యనిచనుచున్॥ ౩౪॥
చ॥ వడివడిఁబారుతెంచి యొకపైదలి యూర్పులువుచ్చి నవ్వినం। బడఁతుకయొర్తుచా
లిపుడె నవ్వకుమంతయు ఁటపెగట్టిగాఁ । గొడుకులతల్లి వౌదువాక కొంచెమునాఁటికె
దాచుకొమ్ము నానుడికెనెలంతయుం గడుపులుబ్బఁగనవ్విరి కొమ్మలందఱున్॥ ౩౫॥
క॥ ఒక్కతె చనుమొనకస్తురి। నిక్కఁకనఁగవచ్చు చెలికి నిలుమనిమ్రొక్కన్ । విక్క
చుఁగొమరునగనుమని । చక్కనదీవించె వీపుచరచుచుదానిన్॥ ౩౬॥ తే॥ గీ॥ ఇట్లు
మేలంబులాడుచు నింతులెల్ల। నెడగలుగఁబోయిరంతట నిచటఁ బూలు।గోయుఁ దృణ
బిందుగారావుఁ గూతరసుఁగు । చెలియతోఁగూడి పూదోఁట మెలఁగుచుండి॥ ౩౭॥
క॥ మునుపటు బెట్టిదముగ నా।యనవాక్రుచ్చుటలు విన్నయది గా దటుగా।పున వెఱ
వన్నదియెఱుఁగక। వెనుకయుముందుంతెలియక విచ్చలవిడిగన్॥ ౩౮॥ సీ॥ వేసవి సం
వంగి విరులనెత్తావికిఁ దెమ్మెరల్ దరిచేరఁ దేంట్లువారఁ । జక్కని నెమ్మోము జాబిల్లి
జిగికిని నెఱవాల్గురంగఁ గల్వలుచెలంగఁ । దనమేనిజవ్వాజి తావికిఁ బునుఁగుపిల్లులు
డాయ రాచిల్కలు లిలికిమాయ । నలువైనక్రొవ్విద నల్లమబ్బునకును నెగనియంచలు
వీడనెమ్ములాడ।విరులుద్రుంచుచుఁ దేనియల్ వెదకికొనుచుఁ। బంగ్లరాల్చుచుఁ గెందమ్మి
తూండ్లఁగొనుచుఁ। జానసింగారముల తోఁటలోనఁదోడి। చెలియనెడబాసి యొకకొం
తసేపుతిరిగె॥ ౩౯॥ క॥ బోటింగానక యావిరి।దోఁటం దిరిగితిరిగి యెటుదోఁచక
యొంటిన్। మాటికెలుఁగెత్తిచీరుచు । మేటితపనిఁగాంచె నొక్కమొలపున నెదురన్॥
౪౦॥ ఉ॥ చెక్కులుతెల్లవారెఁ గముచిన్నెయొయారవుఁ గొనుమీారెఁ జన్నుకుక్కల
నల్పునేరె జిగిపూపనిగారవుఁ జన్నుదోయి వెం।పెక్కవతేరె దట్టమయి యొంతయు
నారలరారె నూరుపుల్। మిక్కిలియూరె నత్తపని మిన్నఁ గనుంగొని నంత నింతికిన్॥
౪౧॥ తే॥ గీ॥ అక్కరణిఁదాను జూలింతరాలితనము । పూనుటమఁజాల పదిలోనఁ
బొగిలిమగుడ । దానికిఁగతంబు పరికించికానలేక । యచటిమందుల నయ్యోఁగాకంచు
నెంచి॥ ౪౨॥ తే॥ గీ॥ ఇంకనేమందు నట్టివానింటఁబుట్టి । నేఁడు పేరుపెద్దతికంబు
నీటఁగలిపి। వట్టిరట్టులుపడ నొడికట్టుకొంటిఁ । గటకటా యిది నావంటికన్నెకగునె॥

౪౩॥ క॥ మిక్కిలికటికితనంబున। నక్కటికములేక సుదట నాకట్టెఁడి వే।ల్పిక్కరణి
మూఁడుబంతుల । నక్కట నావంటిదానికా వ్రాయుటతాన్॥ ౪౪॥ క॥ ఇదివిన్న
యమ్మలక్కలు । మెదలంగానిత్తురె యిఁకమీఁదట నన్నున్ । మదినేరమెంచుఁదండ్రి
యుఁ। బదుగురిలో వట్టిరవ్వ పాలైతిఁగదా॥ ౪౫॥ క॥ చెలులుం బుగ్గలువాడుతురు।
నలుగురిలో నవ్వుబాట్లు నాకనిఘటియుం । దెలివొందితండ్రికడకా । చెలువతుదకు
గుండెజాయీ చేసుక యరిగెన్॥ ౪౬॥ క॥ అటువంచినతలయెత్తక । బొటబొటఁ
కన్నీరుగార బొటప్రేల్నేలం। జిటుకున వ్రాయుచు మేనొ।క్కట గడగడవడఁకఁదండ్రి
కడ నిలుచున్నన్॥ ౪౭॥ తే॥ గీ॥ కొంతవడికిని దలయెత్తి కూఁతు నెదుటఁ । జిన్నవో
యినమోముతో నున్నదాని। నట్టితిలకించి యుల్లమిట్టట్టులూఁగ। డెందమున నింత సం
దియంబందివలికె॥ ౪౮॥ క॥ పువ్వుంబోఁడిరో యెవ్వని । కవ్వలనేయెగ్గొనర్చి తండజు
లోనన్। రవ్వగనూర్వంజాలక। యెవ్వఁడు నిన్నిట్టుతిట్టె నించుకలోనన్॥ ౪౯॥ కం॥
నాముందఱ నీకీ వెఱ।పేమీ ననుఁగన్నతల్లి యుప్పడిచట నీ।వేమియుఁ గొఱంతనా
చామా యిఁకఁదెల్పవమ్మ జరిగినదెల్లన్॥ ౫౦॥ ఆ॥ గీ॥ బ్రదికినంతతడవు పరువా
యె లేక। తల్లిదండ్రులెపుడుఁ దలలువంపఁ । బుట్టరాని యాఁడుపుట్టువుఁ బుట్టియ
గాని చేతకేల కడఁగితమ్మ॥ ౫౧॥ క॥ మునుపటితెలివెల్లను జా।వ్వనిరో యిపుడెందుఁ
బోయె వగచెదు నిన్నే।మన నెన్నటికిం దఱుఁగని । పెనురట్టడి మాకుఁ దెచ్చిపెట్టితివని
నన్॥ ౫౨॥ చ॥ వెలవెలవోయియచ్చెలువ వేమఱువెల్వడి జాలువారుకన్ । గలువల
వేఁడినీటఁ గనుకందినకాళ్ళకు నేదదీర్చుచుం। బలుకులవిన్నఁబాటొదవ మైచెమరింప
నెలుఁగురాల్పడం। బలికెఁ దమంతరాచిలుక బారులుచేరువఁబాఱుతేరఁగన్॥ ౫౩॥
శా॥ తండ్రీ కొండొకదోసమేనెఱుఁగఁజూ తప్పెన్నమీయాన పెక్కండ్రీత్రోవను
బూలుగోసికొని యేగంజూచి డెందంబులో। వేంద్రంబా తమి పెల్లిదంబడపకే విచ్చేసి
యాతోఁట నిల్లాంద్రందెల్లను వానిగన్నచెలితో శందందనేఁగ్రుమ్మరన్॥ ౫౪॥
తే॥ గీ॥ ఏకతంబునఁ జెరలాడనేకతంబొ।కాని,యటనాకుఁ జెలిచెంతలేనితఱిని। నిట్టి
చూలేర్పడియెఁగాని యింతకన్న। వేఱెఱుంగను మీయాన వేయునేల॥ ౫౫॥ తే॥ గీ॥
అనినలోపలిచూపున నరసినిజము। కన్నుఁగవ ప్రేమలఁగట్టిన కరణిఁదోపఁ । జానయెడఁ
దప్పులేమికి సంతసించి। కూఁతుఁగనిపల్కెఁ గూరిమి కొనలుసాగ॥ ౫౬॥ క॥ అమ్మా
యూరకనీపై । నిమ్మాడ్కిన్ లేనిపోని యీనేరము నేఁ । జిమ్ముట తప్పఁగఁబట్టక।
యుమ్మలికము మానియుండు ముల్లములోనన్॥ ౫౭॥ క॥ తనుఁగనుదానికిఁ గడు
పో।ననుచుఁ బులస్త్యుండువలికె నది యింతెఱుం।గనికతమున నీవాతనిఁ। గనుఁగొంటి
విగానఁ జూలుగలిగెన్నీకున్॥ ౫౮॥ క॥ ఇంతటిపనికేఁ గలుగఁగ । వంతలఁ దలకంగ
నేల వలవదు నీకా।వంతయుఁ గొఱంతలేదిఁకఁ। జెంతకురమ్మంచుఁ గూఁతుఁ జేరఁగఁ
బిలిచెన్॥ ౫౯॥ తే॥ గీ॥ పిలిచితొడమీఁదఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొని యు।తండు బుగ్గ

బుద్ధిడి నిండుతమిని । గొప్పదుప్పటముఁ బయిచీరకొంగుతీసి। కనులనీరొత్తి తడవుగఁ
గౌఁగిలించి॥ ౧౦॥ చ॥ చనువున లేవనెత్తి యెలజవ్వని కేలూఁతచేతఁబూని గొబ్బునఁ
దనవెంటఁబెట్టుకొని పోయి పులస్త్యునిఁ గాంచి మ్రొక్కి యా।యనకు వెలందిఁ జూపి
తగ నప్పటికట్టడి నింతి చూలుదాల్చినదగు పేర్పడంబలికి చేతులు రెండునుఁ జేర్చి
యిట్లనున్॥ ౧౧॥ తే॥ గీ॥ తపసిమైయున్న యుక్కొంటికపుడు కొలువు। గట్టి రాకన్నె
చేసిన కరణినిపుడు । తపసిమైయున్న మిమ్ము నీతలిరుబోడి । నమ్మికొలుచును బెండిలి
కమ్ము దీని॥ ౧౨॥ క॥ ఎండలబడలినయప్పుడు। మెండాకలి గొన్నయపుడు మీకొక
ప్రాపై।యుండి తనయండనిడుకొని । పండులొసంగు లతకూన బడలికలడఁగన్॥ ౧౩॥
తే॥ గీ॥ అనుచుఁ జేతిలోఁ జెయివెట్టి యప్పగించి । యతఁడు సైకొన్నపిమ్మట నల్లు
నొద్ద। సెలవుసైకొని కూఁతును నిలువఁబనిచి। లేచి తనయింటి కేగె నారాచతపసి॥ ౧౪॥
క॥ అదిమొదలుగ నాకన్నియ । వదిలముగా మగనికూర్మి వడయంగఁ దలం।పెదలోఁ
బాదలఁగ నాతని। మదిలోవల మెలఁగుచుండె మఱపెఱుఁగనిదై॥ ౧౫॥ సీ॥ ఎపుడుఁ
బ్రొద్దునలేచి యేటమునిఁగి యింటి కేతెంచునంతలో నెదుఱువచ్చి । యడుగు కెంద
మ్ములు కడిగికొనఁ బనిండిచెంబున నీరందిచెంతనునిచి। వరుగునఁ దననునుపైటచెఱంగు
న నడుగులుతడియొత్తి యంతలోన। నుతికిన తెల్లదోవతులు పింజెలువెట్టి చని చేతికం
దిచ్చి సరసనొక్క। పీటవెట్టికూర్చున్నచోఁ బెరటనున్న। పువ్వులొకపళ్ళెరంబునఁ బోసి
యొసఁగి। వార్చియాతండులోనికివచ్చునంత। పిండివంటలతోఁగూడ వండిపెట్టు॥ ౧౬॥
తే॥ గీ॥ ఆరగించెడుతఱినొకయోరనిలిచి। విసరుపీవనచేఁబూని వెనుకఁబూల।పానుపొ
క్కటి సవరించి పవ్వళింపఁ । దొడలపైనిడుకొని మెల్లనడుగులొత్తు॥ ౧౭॥ క॥ నడి
రేయిమైనఁ బిలువురు। బడిబడినడతెంచిరేని వారికిసరిగా । గుడువంగఁ బెట్టునప్పడు।
మడికట్టుకవంటచేసి మరియాదమెయిన్॥ ౧౮॥ తే॥ గీ॥ అదనుతప్పకుండఁగ నోరె
మమరుచుటకు। నింటితీర్పునఁ దనుమఱపించుటకును। దపసియాంతవాఁడును జాక్కెఁ
దలిరుబోండ్ల।యిచ్చకంబులఁబడనివారెవ్వరింక॥ ౧౯॥ వ॥ అట్లు॥ తే॥ గీ॥ కూర్మిమగఁడు
కన్నులఁగప్పకొనఁగ నుండి । యంతకంతకు వేవిళ్లువింతమీఱఁ । జాల కసిగాటులుగఁ
దిండి సలుపఁజొగె। నెలలునిండె నీళ్ళాటప్రొద్దులునుడాసె॥ ౨౦॥ క॥ మగుడ యొక
మంచినాటను। మగవానింగనియె మగఁడు మదినుప్పొంగన్। మగవానిఁగన్నతండ్రియు।
మగువంగన్నట్టితల్లి మక్కువపడరే॥ ౨౧॥ సీ॥ ఏతొందరయులేక యెలమితోఁ జుట్ట
ములెల్ల నిండువేడుకఁ జెందరెండుతలలు। కుదురుగా నేర్పడి పదినాడులును జన్న మరునాఁ
డు పురిటినీళ్ళలరిపోసె । యిరువదొక్కటవనాఁ డెదఁదలపోసి పెద్దలుపెట్టిన యొక
ముహూర్తంబునందుఁ। బరతెంచితపసియు విరిబోడియును బారసాలపీటలమీఁద సంతస
మునఁ। గూరుచుండఁదండ్రి కొమరునకప్పుడు । విశ్రవసుఁడనంగఁ బేరువెట్టి । నాఱవ
నెల నోరెమమరంగముట్టించి। వడుగు నేడులేడు గడువఁజేసె॥ ౨౨॥ చ॥ పితృుని

మాడ్కి విశ్రవుఁడు పిన్నటనుండియు మెండుదండియై। జతనము హెచ్చ మచ్చరముఁ
జంపి వడిం జడదారి దారిఁ దా। నతివలమానిపూని తనునందఱు నందరుదంది చూడఁగా।
సతమును గానలోన రెయి సైతము నీతము నిండ నుండఁగన్ ॥ ౨౩॥ క॥ పుడమి భర
ద్వాజుండను। జడధారియొకండు తనదు చక్కని బిడ్డన్ । వడి దేవవర్ణి యనియెడు।
పడఁతుకఁ దోడ్కొనివచ్చి పలికెం బెరిమన్ ॥ ౨౪॥ సీ॥ చెలువకన్నులడాలు చెంగల్వ
విరిచాలు నిను మడింపఁగఁజాలు నింపు నింపుఁ। గొమ్మ పొక్కిలి పెంపు కమ్మతావుల నింపు
పొన్నక్రొన్ననసొంపు పొలువుఁ దెలుపు। మగువ పన్నులతీరు మల్లెమొగ్గల పేరు లోనఁ
గూర్పఁగను గోరు నొఱపు నెఱపుఁ। జానచక్కని ముక్కు సంపగి పువు టెక్కు దాపునఁ
జెయిచిక్కు నేపుఁ జూపు। నువిదచేతులు పూదండలొసఁగుచుండు। నింతి నెమ్మోము
విరిదమ్మి నెలమిఁ గూర్చుఁ। బూజసల్పెడు తఱి యందు బూఁని మీకు। గట్టిగా నన బోఁడిఁ జేపట్టి
వలయు॥ ౨౫॥ మ॥ అన నెమ్మోమునఁ బిన్ననవ్వొలయ నొయ్యారంబుగా లేచి యా।
యనవెంటం గొని తల్లితండ్రులను డాయంబోయి కాన్పించి వచ్చిన కర్జంబు కరంబు య
వీనులలరం జెల్వంబుగా విన్నపం। బొనరింపన్మది నుబ్బి మైకొనిరి వారొండాడఁగా ఽన్॥
తులే॥ ౨౬॥ ఉ॥ అంత నొకింత మంతనము నందుఁ గొమారుతలంపెఱింగి వా।రెం దర
యు పంతసంబడర నింతిఁ గొనం దమడెందమందు నొ।క్కింతయు నడ్డులేమి యెన్నలవి
గించిన మేలని వారుఁదారున్ । వింతగ వియ్యమొందఁగను విందుగ నందఱు నంది దను
బొందుగన్ ॥ ౨౭॥ సీ॥ తమ్ములమ్ములనంది తరువాత నిరువురు బట్టలొండొరులకుఁ గట్ట బొ
జెట్టి। పెండ్లి పనులు చేసి పెద్దల రావించి తమవారితోఁ గూడి తరలి వెళ్లి। వియ్యపువారిద్దఱం
విడిదెలో పలదిగి నాల్గునాడులతంతు నడపిమఱియు। నలుకపానుపు మొదలైన వేడుకగ
లెల్ల జరుగవలసినట్లు జరుగనలరి। నాగవల్లి యైన నాఁటిరేయూరేగి। యొప్పగింతలైన
యప్పుడగవు।తగవు లరణములును దగినయట్టులొసంగి। పెండ్లికూఁతువారు బిడ్డ
నిచ్చి॥ ౨౮॥ తే॥గీ॥ అంపకము సేయఁ బైనమై యపుడకదలి। పెండ్లికూఁతుతోఁ గూ
డ నా పెండ్లికొమరు। నొక్కపాలకి నెక్కించి యుబ్బుమీఱ। నింటికే తెంచెను బులస్త్యుఁ
డింపుమెఱసి॥ ౨౯॥ క॥ పిల్లది పెద్దది యైనం। దల్లియుఁ దండ్రియును వచ్చి తమముచ్చ
ట పెం।పెల్లను దీరఁగఁ గొమరెకుఁ। గొల్లగ సొమ్ములిడి కోర్కె కొనసాగంగన్ ॥ ౩౦॥
క॥ పెనిమిటి పెండ్లాముల మం।తనమున నొకటిగ నొనర్చి తలిదండ్రులు వే।డ్కను దమ
యింటికిఁ బోయిన। వెనుకం జాలేరువడియె వెంఁదికిని చటన్ ॥ ౩౧॥ క॥ అన్నన బోఁడి
కడుపునం। బున్నమచందురుని వంటి బుత్తుఁడు వొడమెన్। గ్రొన్నెల బాలుపు నాలికి।
మున్నల కొమరుండు నెమ్మిఁ బుట్టినపగిదిన్ ॥ ౩౨॥ ఉ॥ ముద్దులమూటగట్టు నలబొట్టియ
పుట్టుక యప్డు వేలుపుం। బెద్దపులుంగు తత్తడిని వేడుక మీఱఁగ నెక్కి వచ్చి, వీ। డద్దెస లేలు
నేలికలయం దొకఁడై మఱిరొక్కపుంద్రొరా। నద్దిర వీనిపున్నమని యానతియిచ్చి
ధనేం దనంతటన్ ॥ ౩౩॥ చ॥ వడిఁ గొనరించి యామొదలు ప్రాఁజదువుల్ చదివించి

తండ్రి నేర్పడరఁదనంతవానిగను నన్నిటఁబెద్దిప నారితేరుటన్। విను వనిపూని కృఁ గాలి బొటనవ్రేలూకయుంచుక నేలమోపి నట్టడవినినొంటిపైఁ దపసినై యశేఁకుండెను దండ్రి పోలికన్॥ ౫౪॥ క॥ వేయేఁడులు నీరానియు। వేయేఁడులు గాలిఁగ్రోలి విడువక యాపై। వేయేండ్లో గిరమొల్లక। యాయడవిం దమ్మిచూలి నతఁడుతలంపన్॥ ౫౫॥ ఉ॥ నిద్దపుఁబండువెన్నెలల నిపెండుసొంపగు రెక్కఁ ప్రక్కలన్। ముద్దుమెఱుంగుదీగియలఁ బోలిన బంగరురంగు చారలం। దద్దయు మించు నంచపయిఁ దామరచూలి కరంబుడంబుగా। నొద్దకు వచ్చి యచ్చెరువు నొందికనుంగొని నింగినిట్లనున్॥ ౫౬॥ క॥ ఎమ్ములు దక్కఁగ నొక్కటి। నెమ్మేనం గానరాదు నిలువెల్లఁ జెదల్। క్రమ్మెను మెచ్చితిఁ దాల్మికి। గొమ్మా యిదె కోర్కులిత్తుఁ గోరిమికుఱ్ఱా॥ ౫౭॥ క॥ అనితన కమండలంబున। నునిచిన తెలినీరు మీఁద నొకయించుక చల్లిన నెప్పటిపైజిగితోఁ। గనుపట్టి యచటు వెలువడి కడు నర్మిలితోన్॥ ౫౮॥ మ॥ పెనులిబ్బింగనుఁగొన్న పేదపగిదిం బెల్లుబ్బి కేల్దోయి మోడ్చి నిరాబారి కడానిబొజ్జగల జేజేమిన్న నగ్గించి యిట్లనియెం గోరిమి మీర నియ్యఁగఁడ్డవయ్యా వేడెదన్మిమ్ముఁ జిక్కనిబల్మిన్ దెసయేలుమేలుఁ బెనురొక్కంబుండు బండాలమున్॥ ౫౯॥ చ॥ పనిగసతమ్ము మిమ్ముక నెపమ్మున నెమ్మది నెమ్మినమ్మినం। గనికరమూని వానిముడికానిని నైనను గాతురన్న యుమ్మనుమని నన్నుమిన్నకయ మన్ననఁదిన్నఁ జేయుట బ్రహ్మ। యనవుడు నన్ని నీవడిగినట్టు లొసంగితినంచు వెండియున్॥ ౬౦॥ క॥ మెండు పరికించి నేర్పున। దండిమగనివల్లె త్రాడు దాల్పరి నిజమున్। గొండల పిండుల రెక్కలు। చెండంగల వేల్పుటేనిఁ జేవదలిర్పన్॥ ౬౧॥ క॥ పొడమించి వారివరుసగఁ। బడమరదక్కిన ముతూర్పు వైపులకున్ను। న్నొడయలను గాఁగఁ జేసియుఁ। గడమకడనిఁ కెవ్వఁడేలఁ గలఁడని యుండన్॥ ౬౨॥ తే॥గీ॥ తగినవాఁడవు దొరికితి తలఁపనేఁడు। నాదు మదివంత యంతయు నడచెనిపుడు। గట్టువిల్కాని తోఁ జెల్మికదలకుండు। పుష్పకంబను తేరిదిపుచ్చుకొమ్ము॥ ౬౩॥ చ॥ చలువయు వెట్టయున్ వలయు చందములన్న మమార్చు ముజ్జగం। బులు దిరుగంగ నింగివయిఁ బోవఁగవచ్చును దీని నెక్కి యుక్కొలఁదులు తెల్పఁ దెల్ప మఱిక్రొత్తలొసంగితి నీకునింక జక్కులుకొలువంగ నీ కొలువుకూటములోఁ గడుఁబేర్మిఁ గాంచుమా॥ ౬౪॥ వ॥ అనినొసంగి మఱియును॥ క॥ కనికరమునను గనికరమున। మనుమని మనుమని యటుపలుమాఱును దీవించి నలువయిచ్చను జనియెం। దనమనికికి నౌర మంచితనమన పొగడన్॥ ౬౫॥ ఉ॥ అంచపయు మాయిజోదు చనినంతటఁ దండ్రిని జేరఁబోయి లోనుంచిన కూర్మి ప్రొమ్ముక్కలిడి యుబ్బుచు లిబ్బుల కేఁడు కాంచి దీవించిన తండ్రిఁ జూచి తమరిచ్చిన యానతి నల్వఁ గొల్చి మా। పంచిన పెంపులం బడసి వచ్చియు నొక్కటి వేడ నొడితిన్॥ ౬౬॥ క॥ పెఱవారెవ్వారలకుం। దఱిగానిదరము కాని తావాక్కటి నే। నెఱినుండుటకున్ వేడఁగ। మఱిచితి చోటొండు చూపి మన్నింపఁగదే॥ ౬౭॥ క॥ అన నసుఁగు పట్టి మొగమా ల్లనఁగని

కపుబుజ్జగించి లలినాతఁడిదం । గనికర మిగురొత్తంగా । వినిపించెద నిలువనేలవు
వినుమనిపలికెన్॥౯౮॥ తే॥ గీ॥ ఉప్పరంబంటుతరగల యొప్పుతోడ । విలువరతనం
పుగుంపుల పెంపుతోడ । జిమ్మ వెలుంగని గొప్ప మొసళ్ళతోడ । నుప్పునీటిసంద్రము
కరంబొప్పనందు ॥౯౯॥ ఉ॥ జాలులయంచు ఛందముల చాలగు వేలుపు పేటిదిటునం।
గ్రాలెడు తావి ప్రోవులపు గమ్మనికస్తురి తావి తైవడిన్ । జేలలలోనఁ జీనివని చీరెలతీరు
నఁ బూల జాజిపూ । పోలికలంకపొంకమగుఁ బొల్పగుదీవుల మేలుబంతియై॥ ౧౦౦॥
సీ॥ పలుకోటకొమ్మల మలచిన సింగముల్ దెసయేనుఁగులనెల్ల దిగులువరుప । నగరి
యుప్పరిగల మగరాలజగడాలు విన్నేటినీటితో వియ్యమంద । వీటనీటుగఁ గ్రాలు వెలి
డాలుగమిగాలి వేల్పుజంటలకును వేడ్కలాసఁగ । విరిదోఁట నెత్తావివిన్నంటి వేల్పు
ప్రమోఁకులకెల్లఁ గొల్లగావలపులియ్యఁ । గలికి పగడంపు సోరణగండ్లు రేలు తావలవిం
దున కేగంగఁ ద్రోవసూప । వీడు తొలివేల్పుగములకై విశ్వకర్మ । లంకయనుపేరఁ
జేసె నాలంకయందు॥ ౧౦౧॥ క॥ వెన్నునికి వెఱచిపాఱిరి । మున్నటనున్నట్టివారు
మొన్నను నిపుడా । సన్నయె ఱింగిలిగావున । నన్నా నీవేగియుండు మచ్చట నెమ్మిన్॥
౧౦౨॥ క॥ క్రిందిజగమ్మున నిలిచిరి । యందలి రేద్రిమ్మరీండ్లు నచ్చటనీ కే । తొందర
యుఁగలుగనేరదు । సందడిచూపంగలేరు జంకక పగరున్॥ ౧౦౩॥ చ॥ అని నెలవి
య్యనప్పలుకు లాదలఁదాల్చి కుబేరుఁ డప్పుడే । చనిచని లంకఁ జేరి పలుచందములందను
గారవంబుతో । ననయము వేల్పు పిండు గొనియాడఁగ నేలుచునుండి పుష్పకం । బొ
నరఁగ నెక్కివచ్చి కనుచుండును నిచ్చలుఁ దల్లిదండ్రులన్॥ కం॥ అనిరారాజు తెలింగి
టు । వినిపింపఁగ రాముఁడలరి వింతగమదిఁ దో । చిన నచ్చెరువందియుగ । స్స్యానిఁగని
యిట్లనియె వేడ్కదుడుకొనరింపన్॥ ౧౦౪॥ ఉ॥ ఓజడదారిరాయ యిపుడుల్లము
పల్లుడుకందొడంగెరా । రాజుకుమున్న లంకనుదిరంబుగఁ గైకొని సోకుమూక లెం।
తేజిగిమీర నేలునటులీరటు పల్కుటవిన్నసుండి, నే । నీజగమందురక్కసుల నెల్లఁబు
లస్త్యకులంబువారిఁగన్॥ ౧౦౫॥ ఉ॥ విందును ముందు, వెండియొకవింతగ రావణుకన్న
మున్న లం । కంపగఁ బెక్కురక్కసులు గ్రాలిరటంటిరి వారిపేళ్లనా । యందటివం
గడంబు ముపపాకటి వేల్పునకోడి డాగుటల్ । సందియమూఱఁ దెల్పగదె సాగిలి మ్రొ
క్కెద నీకు నావుడున్॥ ౧౦౬॥ పంచచామరము॥ అగస్త్యుఁ డంతఁ జెల్వుగుల్క
నంచమొలుకపల్కులం । బొగడ్తఁ జేసి వాని రాము మోము గోము మీరఁగా। జగాని
గారపోరచూపు జాలు వారఁ జూచి డం । బుగా నెలుంగు కంగుమంచు మ్రోగ వేగ ని
ట్లనున్ ॥౧౦౭॥ మ॥ లొలుత న్నెన్నని బొడ్డుదమ్మి నెలమిం దాల్పోల్పు తాఁ బుట్టియ ।
వ్వలమున్నీ రొనరించి దానిఁ గొని కాపాడంగ పేదాల్పులం । గలిగింపందరు నాత వార
లటనిన్ సంతోసపూరంగపూ । పలనంగల్గిన కర్జమేమి వినిపింపం జెల్లునా నాతఁడున్॥
౧౦౮॥ క॥ మిమ్మిందఱఁ గలిగించితి । నిమ్ములనిన్నీరు ప్రోవ నిప్పుడ చనిమీ । నెమ్మది

మమ్ముఁదలంపుచు । నెమ్మెయిఁగా చెదరొ చూతమిందటిబలముల్ ॥౧౦౯॥ క॥ అనిప
నిచినవల్లేయని । పనివినిమున్నీరుగాచు పనిపూనికడుం । గనుకలిగియుండియాకలి ।
గొనిడప్పికి నిలువలేక క్రోలుదమనుచున్ ॥౧౧౦॥ క॥ తలపోసియంతఁబొంతను । న
లుమోముల వేల్పుఁగాంచి నక్కుచుఁదమలో । వెలవెలబారుచుమిక్కిలి । యలనియు
నీరానఁగొంకియడఁకువతోఁపన్ ॥౧౧౧॥ క॥ సాకెదమనియొకకొందఱు । మైకొని
రిఁక మెక్కెదమని మఱికొందఱు పె । ల్లాకలికోర్వకపలికిరి । యాకొని నెత్తమ్మిచూ
లి యుల్లంబలరన్ ॥౧౧౨॥ క॥ మెక్కెదమనువారందఱు । జక్కులునబరాకు
లేక సాకెదమనువా । రక్కజముగసోకుడులును । నిక్కము గానౌదురంచు నెట్టనఁ
బలికెన్ ॥౧౧౩॥ తే॥గీ॥ పెక్కులమ్మాడ్కిజక్కులురక్కసులును । బొడమిపుడ
మిని బొఁగడికవడసిరడరి । వారిలోపలనెంతయు వాసిగనిరి । హేతియుఁబ్రహేతియు
ననంగ నిరువురందు ॥౧౧౪॥ క॥ నెమ్మదిఁబ్రహేతిముద్దుల । గుమ్మలకూటములురోసి
కోర్కులనెల్లం । గ్రమ్మితెగఁగోసిమిక్కిలి । ముమ్మరమగునీసువాని పొలుపుగనుం
డెన్ ॥౧౧౫॥ ఉ॥ రెండవనిబ్బరంపు రెయిద్రిమ్మరిఱేఁడల హేతిదండియై । పెండిలి
యయ్యెనుయ్యభయపేరిటి ముద్దులగుమ్మఁగొమ్మఁబూ । చెండులఁబోలు చన్నుఁగవఁ
జెన్నగుదానినినల్వయానతిన్ । వెండియుడెందమందు మగబిడ్డలకైగల కూర్మిపేరిమిన్ ॥
౧౧౬॥ క॥ ఆయిరువురకుంబుట్టెను । దీయనివిల్కానితోడ దీటైయనివెన్ ।
దీయనివిద్యుత్కేశుఁడు । సోయగమునకింతులెల్ల సొగయుచునుండన్ ॥ ౧౧౭
॥తే॥గీ॥ తల్లిదండ్రులకన్నులు చల్లఁబడఁగ । విద్దెములుచేసె కొన్నాళ్లువెనుకవెనుక ।
తప్పటడుగులు పెట్టుచు తడవునడచెఁ । బిదపజిలిబిలిపలుకులఁ బిలువనేర్చె ॥౧౧౮॥
తే॥గీ॥ అట్లుముద్దులుగురియుచు నలరఁజిన్ని । తనముమెల్లనజాఱె జవ్వనముమొ
లిచెఁ । జిన్నిపాయంపుమేనికి వన్నెయొసఁగి । కుందనంబును నెత్తావిపొందినట్లు ॥
౧౧౯॥ తే॥ గీ॥ వెడఁదఱొమ్మున కొకవింతవీఁకయొదవె । నగుమొగంబునకొక వింత
జిగిదొలంకె । మీసకట్టునకొకవింత మిసిమితోఁచె । హేతిపట్టికి జవ్వనమింపుమెఱయ ॥
౧౨౦॥ క॥ అప్పగిదిముద్దుకొమరుని । యొప్పునకుందగినయట్టి యొయ్యారినిదాఁ ।
దప్పకపెండిలిసేయఁగ । నప్పుడుతలపోసిహేతి యందఱుమెచ్చన్ ॥ ౧౨౧॥ సీ॥ కవ
జక్కవలఁబోలి తావపెక్కువలనేలి చన్నులుకన్నులు చెన్నుమీర । జిగిమెఱున్నవలె
మించి తగమిన్నుఁదులకించి మేనునుగోనును జానుమీర । నిరులసొంపునుమీరి తరగగుం
పునుదూరి కురులునుదరులును గొమరుమీర । నరటాకుఁగనినవ్వి మరుబాకులనురువ్వి
వీపునుజూపును వింతమీరఁ । జిలుకపలుకులుఁ జెలువంబు గులుకుచెవులుఁ । దళుకు
తొడలను నొయ్యారమొలుకునడలు । మొలకనగవును జిగిమోవి గలిగియలరు । వెలఁది
సంధ్యకూఁతును దెచ్చిపెండ్లిచేసె ॥౧౨౨॥ శా॥ ఆవాల్గంటియు మున్నువిన్నసిగదయ్యం
బున్మదిన్నెయ్యముల్ । దైవారన్ వినువాకపెండ్లియగు చందానందగంబెండ్లియై । పే

వేగం దొలిచూలు దాల్చి కొమరున్ వేఱొండుచోఁ గాంచి యా।క్రేవం గవ్వపుఁ గొండ
దండనిడి యేగెం బెన్మిటిం గూడఁగన్॥ ౧౨౩॥ తే॥ గీ॥ తెగుదురెంతటివనికైనఁ దగ
వుఁదలఁచ।రించుకయు బొంకఁ గొంకరు మంచివానిఁ। దలఁపువడిరేని యేమైనఁ గలయఁ
జూతు। రహహా యెంతటిజెంత లియ్యాదువారు॥ ౧౨౪॥ క॥ పసిపాపఁ డేడ్వఁ జూచ్చె
ను। దెసలెల్లను మాఱుమ్రోయ దిగ్గున మెకముల్। వెసనులికిలేచి వెఱపున। మసలక
నలుదెసలఁ బాఱ మఱిమఱియు చటన్॥ ౧౨౫॥ వ॥ అప్పుడు॥ సీ॥ మొనలకైదువుతోడ
మురిపెంపుటిరిగుంపు మఱపింపు కుత్తుక యొఱపుతోడ। తలవాకజిగితోడ తెలిమబ్బు
వెలిద్రొబ్బు తెలిగిబ్బతత్తడి పొలుపుతోడ। పాపపేరులతోడఁ బగడాలజగడాలు నగఁ
జాలుజడల సోయగముతోడ। పునుకపళ్ళెముతోడ మినుముట్టఁగను పట్టు పెనుగట్టువింటి
యొప్పిదముతోడ। చిన్నిక్రొన్నెల వన్నెల చెన్నుతోడఁ। బేసికన్నుల చిన్నెల వానితోడ।
గట్టుదొరపట్టితోఁ గూడి గట్టువిల్తుఁ। డపుడు తఱిగట్టుదరికి వయ్యాళివెడలె॥ ౧౨౬॥
తే॥ గీ॥ మింటవిచ్చేసి యచ్చెనికంటివేల్పు। చెంతనొకవింత రొదయింత చెవులుసోక।
నిలిచియాలించి గాలించి నిసువునొకని। మ్రోలఁదిలకించి పరికించి జాలిగాంచి॥ ౧౨౭॥
మ॥ కదియంబోవుచునున్నవేళ మలరా గారాబపుంబట్టి పయ్యెద కొంగించుక యోర
జారవలచే నిట్టట్టు గానొత్తుచున్। మదిలో నక్కటికంబు పిక్కటిలఁ గానవ్వచ్చి యా
బిడ్డయం। గదమాన్పం దగునంచుఁ బల్కుటయు నాక్రాల్గంటి పైఁ గూరిమిన్॥ ౧౨౮॥
క॥ జవరాలి జాలిమాటలు। జవదాఁటక చావులేక చను బ్రతుకు దెసల్। బవరముల గెల్చు
బలిమియు। దివిఁ ద్రిమ్మరు వీడుఁ దల్లిదినుసగు నీమున్॥ ౧౨౯॥ తే॥ గీ॥ ఒసఁగి యేను
మోములసామి యారకున్నఁ। గాంచి రాణియు నెనలేనికనికరమున। జవ్వనంబును
బీరంబుఁ జక్కదనముఁ। గలిగి యప్పుడె యొప్పఁగ గారవించె॥ ౧౩౦॥ క॥ దేవరయును
దేవేరియుఁ। గావలసిన కోర్కులెల్ల గారాబముతో। దీవించి వేడలేఁడని। వేవేగను సం
గబిడ్డ వేడుకఁ జెందెన్॥ ౧౩౧॥ గీ॥ అడవిఁ గనిపాఱవైచిననైనఁ బ్రతుకుఁ। దల్లి కడు
పుచల్ల నొకింత తగ్గదేని। యింట బంగరుతొట్లలో నిడిననైనఁ। జచ్చుఁ దల్లి కడుపు
చల్లచాలదేని॥ ౧౩౨॥ గీ॥ అట్లు పసిపాపయప్పుడె యుబ్బురముగ। నిండు పరువంబుఁ
గైకొని నిలిచి కేలనఁ। బూపనెలదాల్పుఁ గనికూర్మి మ్రొక్కియతని। చెలువకు జోహారు
లొనరించి చేరి కొలిచి॥ ౧౩౩॥ ఉ॥ వారలయానతిన్ మిగుల వన్నెయు వాసియుఁ గాంచి
వారిఁ గై।వారము చేసి వీడుకొని వారొనరించి యొసంగినట్టి యా।యూరను రక్క
సుండు గడునుక్కునఁ గాపురముండి తద్దయున్। బీరముతో సుకేశుఁడను పేరను
గారవమందె నందులన్॥ ౧౩౪॥ క॥ ఆతనిసోయగముం గని। చేతులగరువంబుఁ జూచి
సోలఁగుచు నిటకున్। లేతఁగ గ్రామణియను వే।ల్పేతెంచి సుకేశుఁ గాంచి యొంటయు
వేడ్కన్॥ ౧౩౫॥ సీ॥ అందంపు ననుజెక్కు లద్దంపు మించులు మించులు నిద్దంపు మేని
జిగులు। కాటుక పెన్నెరుల్ తేటిమొత్తమ్ములు తమ్ములు తెలివాలు తళుకుగనులు। నిం

వైనఁజిఱుపచ్చ పండువెన్నెలనిగ్గు నెలనిగ్గుచక్కని నెమ్మొగంబు । వన్నెబంగరుగిండ్లు
వలిగబ్బిగుబ్బలు గుబ్బలుల్ పిఱుఁదుల గొనబుఃపొలుపులు । చెప్పనొప్పనె యపూర్తి
యొప్పిదంబు । నట్టితనకూఁతుఁ జిన్నిపాయంపుదాని । నందములకెల్ల నందమై యలరు
దాని । దేవవతినాఁగఁ జనుదానిఁ దెచ్చియిచ్చె ॥ ౧౩౬ ॥ క॥ అరమరలులేని కూర్ములఁ ।
గరమరుదుగఁ గలసిమెలసి కలికియుమగఁడున్ । నిరివిరిబోడినివెన్నునిఁ । బురుడింపుచు
మరునికయ్యమునఁ బెనఁగొనుచున్ ॥ ౧౩౭ ॥ గీ॥ కొన్నియేఁడులు పోడిమినున్న పిదప ।
మాల్యవంతుఁడును సుమాలిమాలియనఁగ । ముప్పురవ్విరిబోడికిఁ బుట్టిరెలమి ॥ ౧౩౮ ॥
క॥ ఆమువ్వురుఁ దండ్రివలెం । దామును బెనుమెప్పులందఁ దపసొనరింపం । గా మదిఁ
దలఁచి యిలువెడలి । యామునగవినీమంచు కొండయండకుఁ గడిమిన్ ॥ ౧౩౯ ॥ చ॥
చనిదిటమూరఁ జెట్లను సుజాయల డాయక బట్టబైల నొక్కొనువడగాలిఁ గ్రోలి మదిఁ
గొంకక జంకక యొంటికాలునం । బనుపడ నిల్చి పొల్చి నలువందపు యంచపు డెందమం
దు వేడ్క నదలపోయచుం దబుసుగా సిలిచేసిరి వారుమువ్వురున్ ॥ ౧౪౦ ॥ క॥ జగ
ములనుదబుసువేఁడిమిఁ । బొగలెగసెను మింటుమంటు మొత్తము పర్వెన్ । వగలం బొగిలిరి
వేల్పులు । బెగడొందెను జాలవేల్పు పెద్దయు మదిలోన్ ॥ ౧౪౧ ॥ ఉ॥ దానికిఁ దాళఁ
జాలక వెతం దెలుఁగంటులు డద్దరిల్లి లోనూనిన నివ్వెఱం గదలి యాడని బాడిరి తమ్మి
చూలికిం । బానలుదీర రక్కసుల ప్రల్లదనంబులు విన్నవింపఁగాఁ । బూనికడెంక దోఁప
నటను న్నె యతండును నెంకువేడుకన్ ॥ ౧౪౨ ॥ ఉ॥ అంచపుమాయునెక్కి తెలి
యంచపుటెక్కుల డాలునల్గడల్ । ముంచుకొనంగఁ గెంపుజిగిముక్కు మొఱుంగులు
చౌకళించి షోల్గాంచిన జాళువా బొమిడికంబుల డంబగు మానికంపు గ్రొమ్మించుల
తోడమాల్యలయు మింటనువచ్చెను వారిపజ్జకున్ ॥ ౧౪౩ ॥ క॥ వచ్చేసి వారిమేనులు ।
మచ్చికతోఁ గేలనిమిరి మదితాల్మికిలో । నచ్చెరువందుచు దీవెన । లిచ్చి కనికరంబు
దోఁప నిట్లనిపలికెన్ ॥ ౧౪౪ ॥ ఉ॥ రక్కసులార చేరువకు రండిదె వచ్చితి మిమ్ముఁ జేరఁ
గా । నిక్కరణి న్నెతల్ గుడువ నేటికి మీకిఁక లెందుతాల్మికి । న్నిక్కముగాఁగ డెంద
మున నేఁగడు మెచ్చితి మీపయిం గరం । బక్కటికంబు పుట్టె నిపుడారసి కోరుఁడు కోర్కు
లిచ్చెదన్ ॥ ౧౪౫ ॥ క॥ అనిపలుకుల వెలఁదుక చక్కనిమేలిమియం దెరవళిఁ గైకొనని
యొలుం । గుసఁ దొలివేల్పానతియిచ్చిన విని వడిలేచివచ్చి చిడిముడితోడన్ ॥ ౧౪౬ ॥
చ॥ అలవలకేల నల్వయొడలంటిన వెంటనె యట్టెతొంటి యాయలసటవాసి వాని
గని యారెయిగ్రిమ్మరు లక్కయమ్మడిం । బలుకులఁ దేనియల్ దొలుకఁ బొరఁగఁ
గేల్గవదోయి లించి యిచ్చలఁ దొలివేలుపుం బొగడఁ జాగి తెకన్నులు విచ్చి యచ్చటన్ ॥
౧౪౭ ॥ క॥ జగములఁ బుట్టింపనుమతి । నెగడింపను గినుకఁ బూని నీర్గింపను మేలుగ
దగు నెఱ్ఱపోసవు నీవెగదా నెత్తమ్మిచూలి వేలుపుపెద్దా ॥ ౧౪౮ ॥ క॥ జతలేని నీదులఁ
దగిసే । పుతకము తెలియంగలేక మైదాల్పులొడల్ । సతమని నమ్మి కరమ్మును । పాతలం

బడి పొరలుచుండ్రు వెఱ్ఱులవగిదిన్॥ ౧౪౯॥ శా॥ ఎందున్మీసరిపోల్పఁగాఁదగిన వే
ల్పెన్నంగ నొండొక్కఁడీ। యందంబైన జగంబులోపలఁ గలండా పేర్కొనన్నిమ్మి
మి।మ్ముందోరంబుగనమ్మి వేడుకొనుటల్ ముంగొంగుబంగారుగా। ముందున్నిందుకు
నేఁడుమాకది నిజంబుంజేసితివిమ్యాడన్॥ ౧౫౦॥ క॥ మాపైఁగనికరమొలయఁగ। మా
పూన్కికిమెచ్చి మమ్మమన్నింపంగా। నోపెదవే నిన్వేడెద। మాపయిమామేలును దమ
యక్కటికంబున్॥ ౧౫౧॥ కడదొరలను బవరంబుల। నొడువంగల బల్మిమాకు నొం
డొరులవయిన్। విడువనికూర్మియు సిరులును। నొడపకవేలుపులవేల్ప యొప్పింపఁగదే॥
౧౫౨॥ గీ॥ అనుచుఁగొనియాడి తనువేడఁ గనికరమునఁ। గోరికలనిచ్చి ఒలిమెచ్చి
కూర్మిపేర్మిఁ। దడవు దీవించి మించి నెత్తమ్మిచూలి। కదలి చనుదారిఁ దనవారిఁ గలసి
చనియె॥ ౧౫౩॥ వ॥ అంత॥ ఉ॥ వేలుపుఁబెద్ద తానిడిన విప్పగుమెప్పుల నొప్పమీఱి
తా। ల్వేలుపుఁబెద్దలొక్క మొగిడిక్కుచు నిక్కుచుఁ గండక్రొవ్వునన్। వేలుపుఁ
బెద్దలంగెలిచి వీరినివారిని బోలివారలన్। గేలిమొనర్చి పేర్చి పెనుకిన్కమెయిం జెఱ
ఁబెట్టిరింతులన్॥ ౧౫౪॥ క॥ పొడిచిరి పెక్కుర జక్కులఁ। జడదారులఁగాళ్ళ రాచి చ
మిరిరి నేలన్। గడతేర్చిరి చిలువల నొక। కడకుం దెచ్చిపొగరెచ్చి కలఁచిరి జగముల్॥ ౧౫౫॥
గీ॥ వారుపెట్టెడి కట్టిడిఁ బడఁగలేక। యిండ్లువాకిండ్లు విడనాడి యొదలనూడి। కన్న
కన్నవారల నెల్లఁగాళ్లఁబట్టి। వట్టియనదలై వెల్పులుకట్టువడిరి॥ ౧౫౬॥ సీ॥ ఒకవాడ
మొకమోడ గొకవేల్పుఁగొట్టింతు రొకవంకజముఁలెంక నొడిసిచఱతు। రొకచక్కి
పొగరెక్కి యొడయండ్లఁబట్టింతు రొకచాయఁదొగదాయ నొడుగనడతు। రొక
దారి జడదారి నొఱపులఁబెట్టింతు రొకచెంత నెలనింత యుక్కడంతు। రొకమేల
వినుచూలి నూరకకట్టింతురొకదండజమునండ నోలిఁబంతు। రొక్కయిక్కనజక్కుల
యుబ్బడంతు। రొక్కగిమునఁబాముల నుక్కుమిగులఁ। బెక్కులాగుల నేగులఁ
బెట్టుచుండ్రు। రక్కసులు ముప్పురును గ్రొవ్వుపిక్కటిలఁగ॥ ౧౫౭॥ సీ॥ నీళ్లమో
వఁగలోఁగె నెఱిమాలి నెలదాల్పు కనుమూయుటుడిగె వేగనులవేల్పు। బిచ్చకానిని
జేరె వచ్చిజక్కులఱేఁడు పిచ్చుకుంటైపోయె బెగడిజముఁడు। రేలుద్రిమ్మరుచుండెఁ
దూలిరక్కసుఁడెప్డు ఇంటయిండ్లనడంగె వచ్చిచిచ్చు। వంకలకిరవయ్యె వలగొని నీటి
ఱేఁడొకమూలఁబడియుండె నుకఁడుగాలి। తక్కుగలవేల్పులెల్లను దల్లడమున। బ
యలువట్టి తిరుగునట్టి బ్రతుకుగనుటె। కాకనోరికోరెమొకింతలేకమనిరి। యకటచె
ప్పెడిదేమియాయాగడంబు॥ ౧౫౮॥ క॥ ఇక్కరణి మ్మువ్వురు నా। రక్కసులుం
గండకావరంబున నేరిన్। లెక్కయొనర్పకయుండిరి। యెక్కడఁగనుఁగొన్నదమరె
యగుచుఁగడిమిన్॥ ౧౫౯॥ తే॥గీ॥ అంతనొకనాఁడు వేడుకలనఁగిపెనఁగఁ। బెద్దకొలు
[illegible]ండి ముప్పురుఁబెంపెసంగ। వేల్పుటగసాలిఁబిలిపించి వెఱవుమీఱ। వలయుమరియా
దలొనరించివానికనిరి॥ ౧౬౦॥ క॥ ఓయీవేల్పులకందట। కాయాకొలఁదుల నెఱిం

గీ యందపు నెలవుల్ । సేయుటవలనను నీపే । రేయెడలను వన్నెకెక్కె నింతయు నలమెన్॥ ౧౬౧॥ ఉ॥ కాపుసమాకునుం బసిఁడిగట్టునసైనను వెండికొండసై । నావలనైనమంచుమలనైనను గవ్వఁపుఁగొండనైనన్ । నీవెరవంతయున్నెఱపి నిక్కపుఁజిక్కనిమానికంబులన్ । తీవియెలర్పఁగూర్చి యిపుడీయెడఁగూర్పవు పైడిమేడలన్॥ ౧౬౨॥ క॥ అనినన్ జేతులుమోడిచి । యనువొప్పఁగవారిమోములందు నెషూడ్కెల్ । పెనచియడంకువతోనిటు । పని తెఱఁగెఱిఁగించె నతఁడువారలతోడన్॥ ౧౬౩॥ తే॥ గీ॥ జగునికడయందుఁ బొలుపొందుసంభ్రమంబు । నెసఁగు నొకదీవి పెనుతీవి యెల్ల మెరసి । పుడమియందున నెందునుబుట్టరాని । మానికమ్ములనిమ్ముల మలచి తెచ్చి॥ ౧౬౪॥ ఉ॥ వేలుపుఱేనియానతిని వింతగఁజేసితి వీడొకండు తా । ల్వేలుపులార యున్నగడు వేడ్కఁద్రిమ్మటయుఁనాగఁ బేరునం । గ్రాలెడుకొండకొమ్మునను నా తెలివెల్లను వెల్లడింపఁగా । నేలినవారికయ్యదియె యిమ్మగునిమ్మని నాకుఁదోఁచెడున్॥ ౧౬౫॥ సీ॥ ఏవీటికిని నాల్గుప్రాకారములందునుజుట్టి సంభ్రమగడ్తమైచవులునింపు । నేయూరి పెనుకోటఁ బాయకబురుజుల నేపునవేల్పులు కాపుగాతు । రేప్రోలపరువాత నెల్లకనిద్దుర మిన్నేటియలుకుడు మేలుకొలుపు । నెందలిరతనాలు చిందిపడఁగడలితావలంబయ్యె రతనములకును । ఎచటి యెలదోట గమితావియొసఁగిమింట । వేల్పుటాండ్రకు మగలకువేడ్కలొసఁగు । నెచటిపయ్యెరలడతేరియెల్లయపుడు । చెఱుకువిలుకాని కయ్యంపుఁజెమటలార్చు॥ ౧౬౬॥ వ॥ అట్టిసింగారంబులకుం బుట్టినిల్లును గలుములు కాటపట్టును బీదసాదలకుం బసిండికొటారును బెద్దలకుం బట్టుగొమ్మయునయి చెన్నలరుచున్న॥ ౧౬౭॥ ఉ॥ లంకను జేరిమార్తురనలంతులఁ బాఱఁగఁదోలి [illegible] । బొంకముగాఁగఁ గల్మిలిడిప్రోచుచు మీసరిసాటివారిలో । నంకిలిలేనిగొప్ప [illegible] గలారని వేల్పువఁడ్రవాఁ । డింకను గొన్నిపల్కులెదకింపుగ మంతనమందుఁబల్కెనన్॥ ౧౬౮॥ ఉ॥ సంతసమందిముందఱను సామిమహాసాదని పెద్దయెల్గునన్ । వింతగఁబల్కచుం బసిఁడి బెత్తములెత్తి యదల్చిమూఁకనం । తంతఁదొలంగఁదోలి పనిహారులు నూరెల దారిచేయఁగాఁ । జెంతలఁజేరియుండొరులఁ జీరుచుదండులు వెంబడింపఁగన్॥ ౧౬౯॥

ఇంతవఱకు ౧౮౭౨వ సంవత్సరపు పురుషార్థప్రదాయినిలోఁ బ్రకటింపఁబడి యున్నది.—కం-వీరేశలింగము.

తే॥ గీ॥ కదలిపోలదిండ్లయార్పు లాకసముముట్ట । లంకఁజేరిరి మువురుఁ గలంకదేరి। యంత వారలబీరంబు నలవుబలిమి । యరసి నర్మదయానెడు నచ్చరనెలంత॥ ౧౨౦॥
క॥ పువ్విలుతునివాలారుం। గ్రొవ్విరితూవులొయనంగఁ గొమరారెడు లే।జవ్వనులం దనకూఁతుల। మువ్వురఁగొనివచ్చియిచ్చె మువురికినెలమిన్॥౧౨౧॥ వ॥ అందు మాల్యవంతుండు సుందరియను తనవెలందియందు వజ్రముష్టియు విరూపాక్షుండును దుర్ముఖుండును సుప్తఘ్నుండును యజ్ఞకోపుండును సున్మత్తుండును మత్తకుండును నను నేడుగురు కొడుకులను నిలయను కూఁతునుం గనియె సుమాలికిఁ గేతుమతియను ప్రోయాలియందుఁ బ్రహస్తుండును నకంపనుండును వికటుండును శకటముఖుండును ధూమ్రాక్షుండును దండుండును సుపార్శ్వుండును సంహ్రాదియుఁ బ్రఘసుండును భాసకర్ణుండును నను పదుగురు కొడుకులును బకయుఁ బుష్పోత్కటయుఁ గైకసియుఁ గుంభీనసయు నను నలువురు కూఁతులునుం గలిగిరి మాలి వసుధయను దన వాల్గంటియంద నలుండును నీలుండును హరుండును సంపాతియు నను నలుగురు కొమాళ్ళం గాంచె వారె విభీషణునకుం బ్రగ్గడలై వెగ్గలంపు టగ్గలికలర జెన్నుమీఱిరి॥ ౧౨౨॥
తే॥ గీ॥ ఇట్లు తామరతంపరై యేపుఁజెంది । జగములందెందు నెవ్వారి సరకుగొనక। విఱ్ఱవీఁగుచుఁగొడుకులవెంటఁగొనుచు। ముజ్జగంబులుఁగలఁచిరాపోలసుదండ్లు॥౧౨౩॥
ఉ॥ వారల రాయిడిన్నొగిలివాంఛిత వెల్లనిమోముదమ్ములం । గూరిన నెవ్వగం గదలికోరికలీరికలెత్త వేల్పులె।ల్లారలఁజేరువారమిఁక వాసిగనుండఁగ నెద్దితావిఁ కె।వ్వారికి విన్నవింపుదము వారలయాఱడియంచు నెంచుచున్॥ ౧౨౪॥ క॥ ఆరసి కర్జముఁ గని యి।బ్బారిని నలమలవిలుగలవాఁడడఁపంగా। నేరుచునని పొంగివడిం । జేరి రొకట వెండికొండ చెంగటికెలమిన్ ॥ ౧౨౫॥ చ॥ అటువలెవెండికొండఁ దటియంజని హేలిమిగద్దెమీఁద న।చ్చోటఁ గొలువుండి వేడుకలఁ జొక్కుడుమిక్కిలి కంటిదేవరం। బొటపొటఁ గన్నులందొరిగి ముమ్మరమై చను నీటిజాలుతో । నటమటుమాఱఁగాంచి మదినక్కుచు నెయ్యమునుం బెనంగొనన్॥౧౨౬॥ తే॥ గీ॥ ఒదుగువాటున నిలుచుండి మొక్కపెట్టఁ। జేతులుమొగిడ్చి జోహరుచేసినిలిచి । వేల్పుటేఁడును ముమ్మారుగా వేల్పులెల్ల । నెలుఁగుకుత్తుకల దగులంగ నిట్టులనిరి॥ ౧౨౭॥ తే॥ గీ॥ ఏనుపెకాములవేలుపాయిదెజోహరు । ఇవముగుబ్బలియల్లుఁడ యిదెజోహరు । ఇంచువిలుకాని పగవాఁడ యిదెజోహరు। ఎక్కుడుకనులదేవరా యిదెజోహరు॥ ౧౨౮॥ చ॥ ఉడుగని కిన్కతోఁగదలి మొక్కటినెక్కుడఁ గన్నదామమై। కడఁకసుకేశుబిడ్డలు జగంబులనేపఁగఁ దల్లడిల్లి యి।మ్మ్యెడలను ముజ్జగంబులను నేలెడు దేవరవీవటంచు నీ।యడుగులు పట్టవచ్చితిమి యారసి మామొఱలాలకింపవే॥౧౨౯॥ క॥ కాల్చిరిజన్నపుసాలలు। కూల్చిరి దేవళములెల్ల గోడలతోడన్। బీల్చిరి మాసనినెత్తురు । రాల్చిరి యేలికలతలలు రవణంబులతోన్ ॥ ౧౩౦॥ ఉ॥ ఏమనిచెప్పవారమల యారసమప్పొలదిండ్లబారిచే। నేము

ను బోవఁగా వెఱతు మెప్పడు జన్నపుఁబాళ్లకై కొనం । డాముచు గుట్టుమీఱి జడదా
ఱులు మానిరి ముక్కుపట్టఁగన్ । బ్రేముడి బొట్టియల్ విడిచిపెట్టిరి మొజ్జలనూకను
చూడఁగన్ ॥ ౧౮౧ ॥ క ॥ మేమే జేజేదొరలము । మేమే జగములను నెల్ల మిన్నలమను
చున్ । బాములిడం దొరఁకొని రాఁబాఁగులు కడతేర్పుమమ్ము బ్రతికింపఁగదే ॥ ౧౮౨ ॥
క ॥ అని మొక్కి తన్ను వేడిన । వినుసిగరాయఁడు వారి విన్నపమెల్లన్ । విని కనికర
ము దఁబొదలఁగ । గనుఁగొనలం బిన్ననవ్వు గదుర గఁబలికెన్ ॥ ౧౮౩ ॥ క ॥ మీ యుం
డఱి నిజమాడెద । మోమోటలు కట్టిపెట్టి మొఱకులవారన్ । నేమడఁప నూపవెన్నని ।
నేమంబునఁ గానఁబొందుఁ జేకుఱుఁ గోర్కుల్ ॥ ౧౮౪ ॥ క ॥ వెన్నుఁడు దక్కఁగ
నొండొకఁ । డెన్నఁడుఁ గెడపంగఁజాలఁ డీరక్కసులం । దిన్నగ మీరిపుడా తంపుఁడు నెన్నఁడు
కరుగుండు నెమ్మియుల్లముగ డురన్ ॥ ౧౮౫ ॥ క ॥ ఆ వైనవడి మలవిలుతుఁడు । మూఁ
కగఁదను వేను వేలుపులతోనఁగా । నేకడఁగొలిచెడి గాఁవలఁ । జేకొని కాపాడ మీకె
చెల్లునటంచున్ ॥ ౧౮౬ ॥ క ॥ ముక్కంటి నీవడొక్కచి వారొక్కట వెలిగొండవెడలి
యొండొరుఁగనుచున్ । మిక్కిలి పొంగి చెలంగెడి । యక్కడి పాల్కడలిఁ గాంచి యదం
తొకదీవిన్ ॥ ౧౮౭ ॥ క ॥ కడలికిఁదోడవకఁగాఁగదు । బెడగగు నొకవీడు చూచి
యింపుగదానిన్ । దడవబ్బురపడి చూచుచు । నెడనెడఁగల వింతలెల్ల నేర్పడఁదమలోన్ ॥
౧౮౮ ॥ సీ ॥ చెప్పి మెచ్చుచు నొక్కింత సేపు మసలి । యొక్క చక్కని జక్కని చెక్క
డంపుఁ । బనులఁ జెలువొందు పొగడొందు పసిఁడికోటఁ । గనులవిందుగఁ బొడగాంచి కనఁ
దలంచి ॥ ౧౮౯ ॥ గీ ॥ చొచ్చి యచ్చంపు బచ్చల మెచ్చుహెచ్చు । కట్టడపుఁద్రోవ
క్రేవల బిట్టునడిచి । యవల మగఱాల జిగిచాల యలమనలరు । తళుకులీను వెన్నని
నెలవుచేరి ॥ ౧౯౦ ॥ సీ ॥ పొంగారు బంగారు రంగు కంబంబులఁ జలువచప్పరములు
చెలువునింప । హరిమించు సిరిగాంచు హరిగంచునందంపుఁ జందువా మిసమిసల్ చొక
లింప । వగఁ గ్రాలు పగడాల మొగరాల గుంపుల కెంపులుఁ గ్రేవలఁ గ్రేళ్లుదాట । మెఱుఁ
గు నీదారలేని నెఱమానికపుఁ బెద్దగద్దెల నిగ్గులు గంతుమిగుల । వెన్నుఁ బొడగను కడ
కను వేడుకాత । నిలువఁదీఱిక యూరక నెట్టికొనుచు । వెంటఁ దనవారిఁ గొని పాఱు వేల్పు
టేఁడు । వేయు కన్నులు చాలక వెఱఁగుచెందె ॥ ౧౯౧ ॥ చ ॥ జిగిమగఱాల నేలవయిఁ
జెట్టులుఁ బట్టెలుఁ దీర్చి కూర్చి సొంపుగ నమరించినట్టి మనువుత్తడి కంబపుగుంపు మీఁది
పెన్ । బగడపు దూలపుంగములపైఁ దెలిముత్తెపుఁ బాలగచ్చుతో । నిగనిగలాడఁ బోడిమిని
నెట్టనఁ గట్టిన మేడలోపలన్ ॥ ౧౯౨ ॥ క ॥ వెన్నుండుండుట విని చని । క్రన్ననఁ జూడఁ
దలఁచి యానుకాదోయని యం । తన్నిలిచి యొక్క కలికిని । విన్నవ మొనరింపుమనుచు
వేడిరి వేల్పుల్ ॥ ౧౯౩ ॥ వ ॥ అదియునుం జని ॥ ౧౯౪ ॥ సీ ॥ మొనపంటఁగొన యంటి
కొనుమంచుల చ్చికిఁ దెలియాకు మడుపులందిచ్చువాని । నీగందమదె చిందెఁ జేరరమ్మని
నేలగుబ్బెత చెక్కిలి కొట్టువాని । తనుఁ జూచి తత్తవేచి చనవావ్వఁ గనుగీటు నీళతోఁ

జిఱునవ్వు నెఱవువాని । నెవరందో ముఖరందు హెచ్చు కూరిమినాకుఁ జెప్పుకొండని
నవ్వి చెలఁగువానిఁ! బచ్చవిలుపుగ ముచ్చటల్ పలుకువాని । వెన్నుఁగని బ్రహ్మకు వాకిట
వేల్పులెల్ల! సామి నిలుచున్నవారని చనవుకతన। మనవి చేసిన రమ్మనుమనుచు బలికె॥
౧౯౫॥ క॥ అనుదెమ్మని నెలవిచ్చిన । నతిగి సరగను బణిహారు లావేల్పులతో । దొర
వారిట మిము దోడ్కొని । యరుదేరఁగ మమ్ము బుచ్చి రనుచుం దెలుపన్॥ ౧౯౬॥
గీ॥ వారలందఱుఁ జనుదెంచి వగుసతోడ । వెన్నునకుఁ బెక్కు తెఱఁగుల వేఱు వేఱు।
మ్రొక్కులిడి పొగడ్తలు దెసల్ మ్రోయఁజేసి। విన్నవించిరి తమవడ్డ వెతలవెల్ల॥౧౯౭॥
చ॥ పొగరునరక్కసీండ్రదు తగమూవురుఁ బ్రోవుగఁ గూర్చి దాశసైన్। జగములు గాసిచేసె
దరు చావకమానెను మేచపూనుటన్ । మిగులఁగ బ్రంతలన్నుగిలి మీకడకిట్లరుదేర గల్గె
నూ। మొగులడఁగించి ప్రోవఁగదవే యిదె వేడెదమెల్లవారమున్॥ ౧౯౮॥ సీ॥ నెఱ
మగంటిమి మాని నీళ్లమోవఁగలోగి వెలిమైన మలవిల్తు బలిమియెంత । మాఱువేసము
పూని మఱిసీఁ దూరిన పచ్చదుప్పటివాని బలిమియెంత। చుదిమదివోయి పొఁజదువులు
గోల్పడి తలకొట్టబడు తాతబలిమియెంత । గొడవలుపడి కోడికూతకూసి యుట్టి యల
వేల్పురాయని బలిమియెంత । నిదురయున్నది యెన్నఁడు వదలితెగు । లాతతెఱఁగంటి
దంటలచేతబలిమి । యెంచనదియెంతమాకని యించుకైన । లెక్కసేయరు మాటలు
పెక్కులేల॥ ౧౯౯॥ గీ॥ ఏమిచెప్పకొనుదు నునూ సామినీకు। వారుపఱచె నన్నెఱపుల
వనరునప్పు। డెంతొ దోసంబుచేయువా రిట్టివేల్పు। బ్రతుకుఁ జెందుదురనియెంతు పెదల
లోన॥ ౨౦౦॥ గీ॥ ఇచ్చమాని సురలకు జుఱ్ఱుదమిచ్చుటగును। జావుగలిగినవారల చంద
మరసి। యేలోకొ తామగలిగింపఁ జాలఁడయ్యెఁ । జావుమాకని నలువపై నేఱవాడము॥
౨౦౧॥ సీ॥ బెత్తికంబుగాఁ గేల నడిదంబుపూనిన మేటిరక్కసులకుఁ జేటుమాకు।
బిగివింటి నొగినంటి తెగనిండ దీసిన బిగుదు దండుల కేంద్రు వేయునిందుఁ। బులుఁగుతత్తడి
నెక్కి పొలికలనికి నేగ నెవ్వనివారల యసురులేగు । నెదలోనఁ గననూని యించుక
చూచినఁ గావవారల పిండుగండడంగు । బటువుకైదువు తనరారదిటముమీఱ । బంటు
లనగాచు పనిపూని వచ్చితేని । తలఁక కెవ్వాఁడు చివ్వకు నిలుచువాఁడు। జాలపేలను
నైకొమ్ము సరగమన్ను॥ ౨౦౨॥ క॥ అనివిన్నఁదనముతో వఁగ। మనవియొనర్పంగవారి
మన్ననతోడం। గనుఁగొని వెన్నుండిట్లని। కనికరమున నానతిచ్చెఁ గరఁగినమదితోన్॥
౨౦౩॥ చ॥ ఎఱుఁగుదు రక్కసుల్లులువయిచ్చిన మెప్పులనొప్పమీఱి పన్। తెఱఁగుల
మిమ్మునొంచుటయుఁ దీఱని యాఱడి కోర్వలేక యం।దఱు మలవిల్తు గొల్చుటయు
నన్గననాతఁడు మిమ్ముఁబుచ్చుటే। నెఱుఁగుదు వేల్పులార చనుఁడింద్లకు వారల రూపు
మాపెదన్॥ ౨౦౪॥ క॥ అమ్ములవానలు గురియుచు । నెమ్ములువిఱుగంగ మొత్తి యెవ
రద్దయినన్। నమ్ముఁడు జనుకడకనిచెద। నిమ్ములనుండుండు మీరలెల్లరునింకన్॥ ౨౦౫॥
సీ॥ అట్టికరమును గనికరముట్టిపడెడు । వెన్నుపలుకులు వీనులవిందుగొలువ । నెదలఁ

జూదలెడు నుడిలల వదలికదలి। యిమ్ములకు నేగి రిమ్ములనెల్లవారు॥ ౨౦౬॥ గీ॥ అట్లు జేజేలు తమయిండ్ల కరిగినంత। నంతయును వేగరుద్దెల్పనాలకించి మాల్యవంతుండు తమ్ములమంతనమునం। బిలువంగానంపి యొరులకుం దెలియకుండ॥ ౨౦౭॥ గీ॥ తగవు దోపంగ నిట్లనెం దమ్ములార। వినరుగా నేటిప్రొద్దాకవింతవింటి। వెఱచి మొన్ననీనదుము ను వేల్పులేమొ। గట్టువిల్కానియొద్దకు నట్టెయేగి॥ ౨౦౮॥ క॥ కనివేనవేలతెఱంగులం। గనికరమెదంబుట్ట నోటికనితిఱంగా। మనయాగడంబులెల్లను। మనవియొనర్చుచు నటు పయి మముమీబంట్ల౯॥ ౨౦౯॥ క॥ నిలువంగనీయరెంచును। బలియురు రక్కసు లు వారివారికిమమ్ముం। దొలంగించి యేలకుండినం। గలరేయెందైనమాకుగాదిలిచుట్టల్॥ ౨౧౦॥ చ॥ అనిమొఱవెట్టంజొచ్చిరట యాపయినాదలయూచి యాతండు౯। గని కరముప్పతిల్లం గడకంటను గన్గొనివారింగూల్పంగా। వినుండిదెయున్నదూపు వినిపించెద నూపను నేనువెన్నునిం। గనుండతండమ్యనేని మిముంగావంగంజాలినవాండుపోడిమి౯॥ ౨౧౧॥ గీ॥ అనుచునానతియిడెనంటయాపలుకులు। చెవినివేసుకచనిపైడిచేలవానిం। గానంగాంజోయి మ్రొక్కులువేనవేలు। సలిపివిన్నవించిరంటపై చంపుమునసె॥ ౨౧౨॥ మత్తకోకిల॥ అంతటంగటివేల్పువారలయందుం బ్రేముడిమీఱంగా। నెంతకైనను నేను గల్గంగ నేలనెవ్వగమీకికం౯। బ్రుంతురక్కసిపేండ్లముప్పర దొడ్డతూపులబ్రేల్మిడి౯ వంతలేలను బొందు గీములవంకనందఱు నెమ్మితో౯॥ ౨౧౩॥ క॥ అని వీడుకొల్ప। వెల్వడి। కనుసైగలు చేసికొంచుం గైదండలతోం। జెనుసందడినేయుచు వేం। జనిరంట మొదలందు సంతసంబలరార౯॥ ౨౧౪॥ ఉ॥ వేల్పులపాలివాండు కఱివేల్పతండిచ్చిన బాసతప్పనే। తెల్పెదనెట్టులైన ననిందీఱుచువారలపూన్కి యెల్లం దొ। ల్వేల్పులమంచు నెవ్వరిని వీక్కుచులెక్క యొనర్పకక్కటా। సల్పితి మట్టివాని కెకసక్కెమ్ముక్రొవ్విన నం జేటుమూడదే॥ ౨౧౫॥ క॥ తనబలిమి యెదిరిబలిమియుం। గనుంగొనంగాలేక త్రుళ్ళి కావరమున నె।ప్పనివేరము పూనితిమిటు। మనపొగరులె యింతచేసె మఱి యేమిటికి౯॥ ౨౧౬॥

[సశేషము.]